

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

«Қызылорда — кітапханалар астанасы, 2011»

□ □ □ □

... Ойына тоқып алғандай әкенің жырын,
Бесікте жатыр былдырлап, періштем –
ұлым!..

Құрметті оқырман!

Елімізге Егемендік есігі айқара ашылып, Аспанымызда Азаттық Туы желбірегеніне де – 20 жыл! Бұл дүбірлі думан мемлекеттік деңгейде мерекеленіп, дүйім дүние алдында Алаш даласының ди-дары асқақтай түсті.

Сонымен, 2011 жыл – Тәуелсіздіктің торқалы тойымен тарих сахнасына көтерілді.

Ең ғажабы, ХХІ ғасырдың екінші он жылдығын бастап тұрған бұл жыл мәдениет мінберіне де тамаша табыстарын тарту етті. Бұл ретте басылымымыздың басым бөлігі – Тәуелсіздік тақыбырымен айшықталды!

Осыған орай, кезекті журналымыздың шымылдығын шабытты ақын Тоқтаралы Таңжарықтың «Шырақ» өлеңімен аштық. Бұдан әрі қарай «Қасиетті Құранның Иран өнеріндегі көрінісі» тақырыбымен өткен Иран қолөнер шеберлерінің шығармашылық көрмесі, «Тәуелсіздік Туы астында» айдары тағылған тарихи-құжаттық көрме, сондай-ақ Тәуелсіздік толғанған фотосуреттер көрмесі туралы мәліметтермен қатар, «Тәуелсіздіктің 20 шыңы» – «20 жұлдызды күн» акциясы аясында кітапхана саласына еңбегі сіңген астаналық кітапханашыларға арналған «Кітапхана – менің тағдырымда» атты кездесу кешіндегі сыр-сұхбаттан сабақ аласыздар.

Алаш атын аспандатқан арыстар – өнертанушы-ғалым Өзбекәлі Жәнібектің – 80 жасқа, ҚазҰФА академигі Манаш Қозыбаевтың – 80 жасқа және жазушы-ғалым Тұрсын Жұртбайдың – 60 жасқа толған мерейтойлары бойынша маңызы бөлек мәдени іс-шаралар материалы да басылымымызды толықтыра түседі.

М. В. Ломоносов атындағы ММУ Қазақстандық филиалының құрылғанына – 10 жыл! Осы ретте кітапханамызда елордалық зиялы қауыммен кездесу кеші өтті. Сол басқосу барысында аталған оқу орнының директоры А. Сидоровичтің журналымызға берген сұхбаты да назарларыңызға ұсынылды.

Негізгі бөлім еліміздің кітапханаларында ұйымдастырылған семинар-кеңестер, конференцияларға арналды.

Үшінші бөлімдегі «Таным» айдарымен журналист А. Құрметұлының «Көшпенділер және Қабыл мен Әбіл хикаясы» тақырыбындағы тарихи танымдық тұрғыдан талданған шығармасы оқырманға ой салары хақ. «Таланттар шеберханасы» айдары арқылы жас суретшілер Е. Ерхасан мен Г. Жұрқабаевалардың шығармашылықтары негізіндегі Тәуелсіз қазақ елінің көркем картинадағы көрінісіне куә боласыздар.

Қымбатты оқырман «Кітап патшалығының» кірпияз тағы Сіздерді де таңдамалы танымдық тақырыптар тізімінен күтеді!

Құрметпен,
Ғалия Бөкейқызы

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

ғылыми-танымдық, әдістемелік журнал

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА
ТӨРАЙЫМЫ
Жанна ШАЙМУХАНБЕТОВА

Әлібек АСҚАРОВ
Әкім ТАРАЗИ
Бағлан МАЙЛЫБАЕВ
Бүркітбай АЯҒАН
Дархан ҚЫДЫРӘЛІ
Жанна ҚҰРМАНҒАЛИЕВА
Иманғали ТАСМАҒАМБЕТОВ
Майя ЖИЕНБАЕВА
Мұрат ӘУЕЗОВ
Тұрсын ЖҰРТБАЙ
Ілияс ҚОЗЫБАЕВ
Хабиба АҚЖІПТОВА

БАС РЕДАКТОРЫ
Ғалия БӨКЕЙҚЫЗЫ

БАС РЕДАКТОРДЫҢ
ОРЫНБАСАРЫ
Гүлжанат ЖҰБАНИЯЗОВА

РЕДАКТОРЫ
Айсұлу СЕЙІЛОВА

БЕТТЕГЕН
Баспа-редакция орталығы
Жетекшісі – Балнұр ТӘУЕКЕЛОВА
Санель АМАНОВА – дизайнер

Меншік иесі:

Қазақстан Республикасы Мәдениет
министрлігі
Мәдениет комитетіне қарасты «Аста-
на қаласындағы Қазақстан Респуб-
ликасының Ұлттық академиялық
кітапханасы» мемлекеттік мекемесі.
Журнал Қазақстан Республикасының
Мәдениет және ақпарат министрлігін-
де тіркеліп, 2009 жылғы 12 қараша-
дағы №10493-Ж куәлігі берілген

Редакцияның мекен-жайы:

Астана қаласы, Достық көшесі, 11
төл: 8 (7172) 285266
төл/факс: 8 (7172) 446180
e-mail: kp_2009@mail.ru

Журналға жарияланған авторлық
материалдарға редакция жауапты
болып танылмайды. Журналға
жарияланған материалдар көшірі-
ліп басылған жағдайда сілтеме
жасалуы міндетті.

“GERONA” баспаханасында
басылды.

Мекен-жайы:

Алматы қ., С.Сейфуллин даңғылы,
458/460, 201-205 кеңсе
төл: 8 727 2 504 740, 2 662 919
Жазылу индексі: “Евразия Пресс”,
“Қазпошта” 74330

МАЗМҰНЫ

Бас редактор бағаны3

ТӘУЕЛСІЗДІК
Айсұлу СЕЙІЛОВА
Қасиетті Құранның Иран
өнеріндегі көрінісі.....6

ТӘУЕЛСІЗДІК
Саулеш НАЗЫРОВА
Көрме – кітапхана көркі.....8

ТӘУЕЛСІЗДІК
Гүлшат
МАХАМБЕТЖАНОВА
Тәуелсіздік тарихы таңба-
ланған фотосуреттер
көрмесі.....10

ТӘУЕЛСІЗДІК
Оңай МЫРЗАҒАЛИЕВА
Кітапхана – менің
тағдырымда.....12

ТӘУЕЛСІЗДІК
Кенже КЕРІМБЕКОВА
«Қолтаңбам халқыма!»....14

ТӘУЕЛСІЗДІК
Саян ЕСЖАН
Азаттық таңындағы
азат жыр16

ТӘУЕЛСІЗДІК
Әріптестерімізді
құттықтаймыз!66

Иран – Қазақстанды Тәуелсіз ел ретінде таныған алғашқы мемлекеттердің бірі. Кескіндеу өнерінің, құсни жазудың үлгілерін, эмальданған бұйымдар, нақыштармен безендірілген ыдыстар мен қолөнер бұйымдарының тамаша түрлерін бүгінгі күнге дейін қазқалпында жеткізіп отырған да – осы ирандық шеберлер. Тарихы тамырлас Иран халқының дәстүрлі өнері, оның өзіндік үлгілері – күллі ислам мәдениетінің ұлылығының айқын белгісі іспетті.

Қазақты құрамына Иран өнеріндегі көрінісі

Өткенімізге көз салсақ, 1993 жылы ҚР Министрлер Кабинетінің №64 Қаулысымен Сауда экономикалық және мәдени ынтымақтастық жөніндегі қазақ-иран үкіметаралық бірлескен комиссиясы құрылып, екіжақты жұмыстар басталып кеткен-ді.

2006 жылғы желтоқсанда, Қазақстан Тәуелсіздігінің 15 жылдығына орай, сауда-экономикалық және мәдени ынтымақтастық жөніндегі қазақ-иран комиссиясының VIII отырысы аясында, Ұлттық академиялық кітапханада Иран мәдениетінің көрмесі ашылған еді.

Араға бес жыл салып, Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығы қарсаңында, Қазақстанның Ислам ынтымақтастығы ұйымына төрағалық етуіне, сондай-ақ қасиетті Құран ілімін кеңірек тарату мақсатында, Қазақстан Республикасындағы Иран Ислам Республикасы Елшілігі Мәдени Өкілдігінің және ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының ұйымдастыруымен қыркүйек айында «Қасиетті Құранның Иран өнеріндегі көрінісі» тақырыбымен көрме ашылды. Салтанатты жиында Иранның Рахим Чархи (тазхиб – Құран сүрелері мен аяттарын өрнектермен жиектеу, алтын жалату техникасы), Парвиз Назари (металлдан өрнек ою) және Хасан Моллави (каллиграфия) сөкілді танымал шеберлерінің Ислам, Құран тақырыптарындағы 75-тен астам еңбектері көрермен назарына ұсынылды.

Сонымен қатар, өнердің осы салаларымен толығырақ танысуға ниет білдірген кітапхана оқырмандарына арнайы шебер-класстар өткізілді.

Өздерінің авторлық еңбектерімен таныс етіп, олардың жазылу технологиясындағы ерекшеліктерін де көрсетті.

Шебер-класс барысында Қазақстандық Суретшілер мен Иранның кәсіпқой қолөнершілер өзара сұхбаттасып, бауырлас екі елдің өнердегі өкілдері әрі қарай қарым-қатынас орнатуға серттесті.

Ал кітапхана әкімшілігі атынан Бас директордың орынбасары Ғалия Бөкейқызы Парвиз Назари, Рахим Чархи және Хасан Моллави Техрани мырзаларға және Қазақстандағы Иран Ислам Республикасының Елшілігіне алғыс хаттар табыс етті.

Бұл күнгі көрмеге қойылған экспонаттар қатарында «нәстәлік» жазуымен орындалған Қасиетті Құранның сирек басылымдары, Құранның шет тілдеріндегі аудармалары, Иранда шығарылған Құран туралы аудио-видео дискілер, «сөйләйтін Құран» бар.

Бұл шараның ерекшелігі ақиқаттың ұлы кітабы – Құран Кәрімнің ұлттық өнердегі сипатын ашуында. Бабамыздан бәрімізге мирас боп қалған Құран ілімі – әлі де толық ашуды қажет ететін ғылымның үлкен саласы. Құранның ғажайып сыры ашылған сайын биіктей береді деп бек сенеміз.

Айсұлу СЕЙІЛОВА
e-mail: azse@mail.ru

Көрме — кітапхана көркі

Ұлы мерекеміз – Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығы аясында кітапханамызда көптеген іс-шаралар ұйымдастырылуда. Осы реттегі ауқымды шаралардың бірі – қазан айында ҚР Сыртқы істер министрлігі мен ҚР Президенті Мұрағаты бірлесіп өткізген «Тәуелсіздік Туы астында» тақырыбындағы тарихи-құжаттық көрменің ашылу рәсімі.

Көрменің мақсаты – Тәуелсіз Қазақстанның құрылуы тарихы мен нығаюының негізгі белестерін көрсету. Көрмеде ҚР Президенті Мұрағаты мен ҚР Сыртқы істер министрлігінің қорларында сақталған маңызды мұрағаттық құжаттар мен материалдар көрсетілді. Сонымен қатар Қазақстан Президенті Н. Назарбаевтың сан қырлы қызметін, Тәуелсіздік кезеңінің қалыптасу үрдісін ашатын бірегей құжаттарға орын берілді. Осылайша, жалпы саны – 542 құжат пен фотосуреттің басы біріктірілді.

Көрме мынадай алты тараудан тұрды: «Егемендік. Алғашқы қадамдар», «Мемлекетаралық қатынастардың құқықтық негіздерінің қалыптасуы», «Сыртқы саяси дипломатия. Біріккен Ұлттар Ұйымы», «Сыртқы саяси ынтымақтастық», «Сыртқы экономикалық дипломатия», «Өнер, мәдениет және спорт, ғылым және техника, ғарышты меңгеру саласындағы сыртқы саяси дипломатия».

Тура бір айдан соң, яғни қараша айында кітапханамызда «Қазақстан Республикасы Президенті Мұрағатының жәдігерлері және Қазақстан Республикасы Ұлттық академиялық кітапханасының алтын қоры» тақырыбында кең көлемді көрме ашылды. Көрмені ҚР Президенті Мұрағатының директоры В. Шепель, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының бас директоры Ж. Шаймұханбетова, ҚР Парламенті Мәжілісі Қаржы және бюджет комитетінің төрайымы Г. Қарағұсова кіріспе сөздерімен ашты.

Көрме сөрелеріндегі аса құнды құжаттардың бірқатары көпшілік оқырман қауымға алғаш рет ұсынылды. Бұл материалдар бұрын КОКП мұрағаты қорының «Ерекше папкілері» құрамында құпия сақталып келген еді.

Көрменің «ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының алтын қоры» бөліміне Мемлекеттік «Мәдени мұра» бағдарламасы бойынша жарық көрген кітаптардың жазбасы жазылған 18 СД дискі, «ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының қорынан «Еуразияның алтын топтамасы» жобасына» енген 14 кітаптың е-көшірмелері енген дискілер, топтамасы» сериясы мен «Еуразия келбеті: мәдениет

диалогы» топтамасының DVD дискілері, музыкалық шығармалардың теңдессіз «Қазақтың дәстүрлі 1000 әні» топтамасы, сондай-ақ сирек кездесетін кітаптар мен 60 томдық «Нобелевские лекции – 100 лет» сериясының кітаптары қойылды.

Сонымен, оқырмандарымыздың ҚР Президенті Мұрағаты мен ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы қорларының бірегей құжаттарымен, құнды басылымдарымен танысуына мүмкіндік туды.

Тәуелсіздік тарихы таңбаланған ФОТОСУРЕТТЕР көрмесі

Тәуелсіздік... Елі мен жерінің азаттығын аңсап, соның жолында қанын төгіп, жанын қиған арыстарымыздың асыл рухы мен төрт тарапқа Тәуелсіздігіміздің Көк Туын желбіреткен бүгінгі ұрпақтардың ұраны осы бір киелі ұғыммен астасып жатқандай.

Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығына орай, қазан айында ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында Республикалық «Үкілі үміт» фестивалінің бас жүлдегері, ҚР Журналистер Одағы сыйлығының лауреаты, ҚР Премьер-Министрінің жеке фототілшісі Шүкір Шахайдың «Тәуелсіздік: қас-қағым сәт» тақырыбындағы фотокөрмесі ашылды.

Аталған шараны ұйымдастырудағы мақсат – жастарды Егемен еліміздің жаңа дәуіріндегі әрбір кезеңнен сыр шертетін фото шежіресімен таныстыру.

Басқосуға Мемлекет және қоғам қайраткерлері, ақын-жазушылар: Фариза Оңғарсынова, Жолтай Әлмаш, ҚР Мәдениет министрлігі мен БАҚ өкілдері,

Л. Н. Гумилев Еуразия Ұлттық университеті Журналистика факультетінің деканы, алаштанушы ғалым Қайрат Сақ және студент жастар қатысты.

«Ш. Шахай кезінде «Қазақстан пионері» журналында да еңбек етті. Біздің әріптесіміз болған. Жалпы талантты жігіт. Алыс сапарларға талай рет бірге бардық. Адами-гуманистік қасиеттерден де кенде емес. Інім іспетті ізгілік пен құрмет білдіруден ешқашан аянып қалған емес», – дейді ақын, Қазақстанның Халық жазушысы Фариза Оңғарсынова.

«Фотография – нағыз шындық», – дейді белгілі француз кинорежиссері, актер әрі сценарист Жан-Люк Годар. Анығында да, бұлтартпас шындықты тек фотоқұжаттардан ғана дәлелдей аламыз. Фотосурет өмірге келген күннен бастап, тарихи дәлме-дәл ақпаратты да өзімен бірге ала келді.

Сонымен, фотография – бұл өмір тарихы, өз ойынды көрсететін синкертті өнер. Фотография – бұл бір жерге топтасуды талап ететін жұмыстың қызықты түрі.

Көрме – бұл да қандайда бір сюжетті жазба. Фототілші Шүкір Шахайдың «Тәуелсіздік: қас-қағым сәт» тақырыбындағы суретті жазбалар көрмесі – ешқандай дәлелдеуді қажет етпейтін көркем дүние. Фотокөрмесінде тарихи оқиғалар еріксіз көз алдыңызға келеді.

Шүкір Өмірұлы Шахай 1966 жылы Оңтүстік Қазақстан облысы, Мақтаарал ауданында дүниеге келген. Еңбек жолын Оңтүстік Қазақстан облысы Киров аудандық «Коммунистік еңбек» (қазіргі «Мақтаарал») газетінде фототілші болып бастаған. Одан кейінгі жылдары республикалық «Қазақстан пионері», «Халық кеңесі» газеттерінде еңбек етті. 1990-1996 жылдары жалпыұлттық «Егемен Қазақстан» газетінде, сондай-ақ рес-

публикалық «Жас Алаш», халықаралық «Түркістан» газеттерінде де абыроймен қызмет атқарды. 2002 жылдан бері Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің жеке фототілшісі.

Белгілі фототілші Ш. Шахай соңғы он жылдың бедерінде Алматы, Астана және Қазақстанның басқа қалаларында бірнеше рет өзінің жеке көрмелерін өткізген.

Гүлшат МАХАМБЕТЖАНОВА, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы
Құжаттарды өңдеу қызметінің маманы
e-mail: gulshat_23.10@mail.ru

ҚР Президентінің 2011 жылғы 27 қаңтардағы №1144 Жарлығымен бекітілген Тәуелсіздіктің 20 жылдығын мерекелеу тұжырымдамасына сәйкес, «Тәуелсіздіктің жиырма шыңы» атты жұлдызды 20 күннің 11-ші күні Мәдениетке арналды. Осы «Мәдениет» күні аясында, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында, кітапхана саласына еңбегі сіңген астаналық кітапханашыларға арналған «Кітапхана – менің тағдырымда» атты кездесу кеші, танымал және жас ақын-жазушылардың қолтаңбасы бар кітаптардан тұратын «Қолтаңбам – халқыма!» тақырыбымен ітап көрмесі және «Азаттық таңындағы азат жыр...» тақырыбында әдеби-сазды кеш ұйымдастырылды.

Кітапхана – менің тағдырымда

Биыл өліміздің Тәуелсіздігіне – 20 жыл! Осы торқалы тойымызды биік деңгейде атап өту – ортақ парызымыз.

ҚР Президентінің 2011 жылғы 27 қаңтардағы №1144 Жарлығына сәйкес, «Тәуелсіздіктің жиырма шыңы» атты жұлдызды 20 күннің 11-ші күні Мәдениетке арналды.

Жұлдызды 20 күннің «Мәдениет» күні аясында, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында, кітапхана саласына еңбегі сіңген астаналық кітапханашыларға арналған «Кітапхана – менің тағдырымда» атты кездесу өтті. Басқосуға Қазақ Гуманитарлық Заң университеті кітапханасының маманы И. Дараған, Назарбаев Универ-

ситеті Кітапханасының директоры Ә. Сәрсембинова, Назарбаев Университеті Кітапханасының Электронды каталогты жинақтау және ұйымдастыру қызметінің менеджері Р. Каримова, Астана қаласы «Орталықтандырылған кітапханалар жүйесі» ММ кітапханаларды дамыту бөлімінің жетекшісі С. Оразбаева, Астана қалалық Білім басқармасына қарасты мектеп кітапханаларының кітапханалық қор бойынша әдіскері А. Омарова, «Отырар кітапханасы» директорының орынбасары Ж. Мамаева шақырылды. Сондай-ақ кітапхана оқырмандары: №59 орта мектептің тарих пәнінің мұғалімі Аслан Әлімов, Қазақ Ұлттық Өнер университетінің аға оқытушысы Юрий Толочко, №2 дарынды балаларға арналған «Дарын» мектеп интернатының орыс тілі және әдебиеті пәнінің мұғалімі Светлана Мерекеева және осы мектеп интернаттың оқушысы Ерасыл Қасықпаев қонақ ретінде қатысты.

Кештің мақсаты – 20 жылдық Тәуелсіздігіміздегі кітапханалардың жаңа ақпараттық технологиямен жаңғырып, мән-мағынасы өзгергенін, өзге де

ақпараттық көздермен бәсекелестік деңгейге жеткенің, жаһандану жағдайындағы оқырмандардың жан-жақты тұлға ретінде қалыптасуына ықпал ете алатын рухани орталық екенін атап өту. Сондай-ақ қоғамда кейде елеңбей қалатын кітапханашы мамандығының мәртебесін көтеріп, кітапхананың өркендеуіне із қалдырған ардагер кітапханашыларды моралдық жағынан қолдау еді.

Кешті жүргізген Кітапханаларды дамыту орталығының жетекшісі Маржан Валиулина көпшілік қауымды Қазақ Тәуелсіздігінің 20 жылдығы мерейтойымен құттықтап, құрметті қонақтарға «Кітапхананың тағдырыңызда алар орны қандай?», «Кітапхананың болашақтағы ролі қандай?»

сөкілді сұрақтар қойып, кітапханалық бай тәжірибелерімен бөлісулерін өтініп, сөзге тартты.

Майталман мамандарымыз кітапхана ісінің өткені мен бүгінін баяндай отырып, қазіргі кітапханашының көскін-көлбетіне баға бөрдi. Олардың ойынша, «Бүгінгі кітапханашы заман талабына сай оқып-үйренбесе, кәсіби басылымдарды күнделікті қадағаламаса, жан-жақты білімді болуға талпынбаса, кітапханашы мамандығының мәртебесі оқырман алдында құлдырайтыны сөзсіз. Сондықтан жас кітапханашылар болсын, байырғы кітапханашы болсын біліктілігін үнемі жетілдіруі – міндет».

Бүгінде оқырмандар компьютер клубтарынан гөрі кітапхананың оқу залдарын таңдап жатса, ол кітап оқу мәдениетін қалыптастыруда түрлі әдіс-тәсілдерді іздеп тауып жатқан кітапханашылардың ерен еңбегі деп түсіну керек. Мұны біз көшке қатысқан тұрақты оқырмандарымыздың пікірлерінен бағамдадық.

№ 59 мектептің мұғалімі Аспан Әлімов кітапхананың жеке тағдырындағы оң ықпалын сөз етіп, ашық сабақ, тәрбие сағаттарын өткізерде қажет мәліметтерін кітапхана қорынан жылдам тауып, соның арқасында жыл

мұғалімі атағын жеңіп алғанын айтып, алғыс білдірді.

Кітапхананың тағы бір тұрақты оқырманы Қазақ Ұлттық Өнер университетінің аға оқытушысы, қазақстандық жас ақын, режиссер Юрий Толочко жаңа ақпараттық технологияны пайдалануды кітапханашылардан үйренгенін төбірене жеткізіп, кітапханашыларға арналған жыр жолдарын оқыды.

Бүкіл әлем кітап пен оқырман мәселесіне елеңдеп отырған заманда, кітапханашылардың да көтерер жүгі жеңіл болмас. Олар оқырман тағдырына зор жауапкершілікпен қарап, кітап оқу мәдениетін қалыптастыру үшін түрлі инновациялық шараларды іздестіреді. Қысқа қайырсақ, кітапханалық ортада қол қусырып, «кітап алу – беру» деген секілді санаға сіңіп қалған біржақты ұғымнан арылатын кез келді.

Кеш соңында ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының бас директоры Жанна Шаймұханбетова қонақтарды Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығымен құттықтап, қадірлі әріптестерін «Кітапхана ісінің шебері» медалімен марапаттап, ұжым атынан сыйлықтар табыс етті.

Оңай МЫРЗАҒАЛИЕВА, ҚР ҰАК Кітапханаларды дамыту орталығының әдіскері
e-mail: O.Myrzagalieva@nabr.kz

«ҚОЛТАҢБАМ – ХАЛҚЫМА!»

«Тәуелсіздіктің 20 шыңы – 20 жұлдызды күн» акциясы бойынша «Мәдениет» күні аясында желтоқсан айында кітапханада танымал және жас ақын-жазушылардың қолтаңбасы бар кітаптардан тұратын «Қолтаңбам – халқыма!» тақырыбымен көрме ашылды.

таңбасы қойылыпты. Осылайша, кітапхана оқырмандары ақыл-ой алыптарының даналық дүниелерімен дидактасып, жазба мұраларымызбен сырласты.

ҚР Ұлттық академиялық кітапханасына авторлардың қолтаңбасымен сыйға тартқан кітаптар қойылған «Қолтаңбам – халқыма!» тақырыбындағы кітап көрмесі үш бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлім «Тәуелсіздік шежіресі» деп аталды. Бұл бөлімде Тәуелсіз Қазақстанның 20 жылдық тарихындағы жетіс-

тіктері жан-жақты баяндалған «Қазақстандағы жемісті 20 жыл», «Қазіргі заман тарихы», Мемлекет тарихы институты мен Философия және саясаттану институттары даярлаған «Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев – Тәуелсіз мемлекеттің негізін қалаушы» тәрізді кітаптар ұсынылған. Қазақ көркем сөз өнерінің хас шеберлері Әбіш Кекілбаевтың «Шандоз», Мырзатай Жолдасбековтың «Елмен сырласу», «Тәуелсіздік шежіресі», «Асылдарым», «Күндерімнің куәсі», Сәдуақас Есімбайдың «Үшқоңырым – алтын

Ж

еті жылдық тарихы бар кітапхананың кітап қоры – 700 мыңға жуық. Соның ішінде 150 мыңдай кітап сый ретінде қабыл алынған. Осы сыйлықтардың 300-ге жуығына авторлар қол-

бесігім», Ұлттық ғылым академиясының академигі Манаш Қозыбевтың «Человек в истории» шығармаларымен, сондай-ақ ҚР Парламент Сенатының депутаты Ақан Бижановтың да тарихи-ғылыми туындыларымен танысуға мүмкіндік бар.

Екінші бөлімге «Аталы сөз – баталы іс» деп айдар тағылған Бөлім ұлт зиялыларының, аға буын ақын жазушыларымыздың жеке қолтаңбасы қойылған таңдаулы туындыларымен таныс етеді.

Қазақтың ақын қызы, Халық жазушысы Фариза Оңғарсынованың он томдық шығармалар жинағы, есімін ерекше ілтипатпен атауға болатын, қоғам және мемлекет қайраткері, белгілі ақын Кәкімбек Салықовтың «Ақан сері», «Сенсің Ел данасы», «Дархан дарын», «Фазыл ағаға», «Ақынжанды ғұлама» атты еңбектері, жазушы-драматург, ҚР Мемлекеттік сыйлығының иегері Әкім Таразидің «Тасжарған», «Мұстафа Шоқай», «В тени протуберанца» тәрізді туындылары, жазушы Немат Келімбетовтің «Күншілдік», «Руханият сыры мен Рух жыры», «Үміт үзгім келмейді» кітаптары, жазушы-ғалым Тұрсын Жұртбайдың «Ұраным – Алаш!..», «Қалибек Қуанышбаев», «Қар астындағы көбелек», «Сүйесің, жүрек күйесің» тәрізді туындылары, журналист-жазушы Сұлтан Оразалының «Өркениет мейегі», «Тіл туралы толғаныстар» сияқты көп томдықтары, оқырманы қисапсыз қаламгер Дүкенбай Досжан-

ның «Жизнелюб», «Когда я умирал» секілді орыс тіліне тәржімаланған еңбектері, төрт томдық шығармалары, ақын Ақұштап Бақтыгерееваның «Ақ шағала» атты кітабы, жазушы Табыл Құлиястың «Қан көшу», «Терісқақпай» атты кітаптары, жазушы Әкім Ысқақтың «Ақсауытты Ақтамберді» атты зерттеуі, сондай-ақ жас ақындар мен жазушылардың да бірқатар жаңа басылымдары – бөлімнің басты рухани қазынасы қатарынан саналады.

Үшінші бөлімге «Исполнительный комитет содружества независимых государств СНГ» деген атау берілді. Мұнда көрші ТМД елдерінің танымал тұлғалары, қоғам және мемлекет қайраткерлері, ірі ведомства жетекшілері тарту еткен таңғажайып туындылар ұсынылған.

Көрменің ашылу салтанатына астаналық ақын-жазушылармен қатар, кітап сүйер қауым көп жиналды. Өз ойларын ортаға салған алдыңғы буын аға-апаларымыз «Кітап – адамзат баласы үшін таусылмайтын рухани азық болып қала береді», – деп түйін жасады.

«...Жырымнан жақұт шашып ең таңдаулы, Қарсы алдым құшақ ашып мен таңдарды.

Осылай әр қазақтың жүрегіне, От қылып қалдырамын қолтаңбамды!», – деп жас ақын Қалқаман Сарин жырға қосқандай, кітапханамыздағы қолтаңбалы қазыналар оқырманға жол тарта береді.

Азаттық таңындағы азат жыр...

Тарих сахнасына бет бұрып, терең үңілмей-ақ, сөз киесін пайымдар болсақ, қасиеті мен кепиетін түсінеміз. Ғасырлар бойы «өлім!» деп өміреніп, «жерім!» деп төбіренген данагөй бабаларымыздың қан сіңген қасиетті даланың төсінде маңдайына бақ қылып қондырған киелі Азаттығы – әрбір қазақ баласының мақтаны! Бұрнағы заманда «егеулі найзасын қолға алып, еңку-еңку жер шалып» дұспанының мысын найзадай сөзбен түйреген Махамбеттер, одан ертедегі жырауларымыз бен абыздарымыздың Уақыт алдында да, Тарих алдында да, Ар алдында да жасағандары айтпаса да жеткілікті. Өздері һәм сөздері қандай еді?! Иә, бұл тарихта қалған сөз шеберлері мен баһадүрлері...

Ал қазір қалай?!

**«Азат сөз – азат ойдың айнасы»
дейді, дана халқымыз.**

Бабадан қалған асыл аманат – қазақы қара Өлең. Жоғарыда айтқандай, бұл қасиет тікелей Еркіндік ұғымымен байланысты. Ал осы ұғымды арқау етіп, жалпақ жұртқа танылып жүрген бүгінгі жас қалам иелері – бүгінгі поэзия жасампаздары! Мұның айғағы – «Жансусар» жас ақын-жазушылар клубының ұйымдастыруымен ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында өткен «Азаттық таңындағы азат жыр» тақырыбындағы Тәуелсіздіктің торқалы 20 жылдық мерейтойына арналған жыр кеші.

Азаттықты сөзіне арқау еткен жалынды ақындар отты жырларымен көрермендер мен оқырмандарды ой құшағына жетелеп, бірден баурап, бүгінгі қазақ поэзиясының мәртебесін тағы да бір асқақтатты.

Кеш басталған мезетте құттықтау сөзімен Ұлттық академиялық кітапхана жанынан шығатын «Кітап патшалығы» журналының бас редакторы әрі «Жансусар» жас ақын-жазушылар клубының ұйытқысы болып жүрген кітапхана бас директорының орынбасары Ғалия Бөкөйқызы кеш шымылдығын ашып, жас ақындарға ақжарма лебізін білдіріп, сәт-сапар тіледі. Салтанатты кеш қонақтары ретінде қазаққа белгілі қалам иелері ақын Оңайгүл Тұржан, жазушы, ақын-сазгер Әкім Ысқақ, жазушы Толымбек Әбдірәйым, сатирик жазушы Табыл Құлияс қатысты.

Бүгінгі жастар поэзиясында өзіндік өрнегімен танылып үлгерген сыршыл да ұстамды позиция қалып-

қонағы Тараздық жас ақын Наурызбек Саршаев сөз алып, кештің ажарын нұрландыра түсті. Бұла жүректе бұлқыған бұла жырларын оқып, эпикалық толғамдарымен жұрт назарын бірден бұрып асқақтық пен өрлік әрі Желтоқсан трагедиясының жайын тілгетиекетіп, асқақ пафоспен терең толғам арқылы кеш көрермендерін селт еткізді.

Жас ақындар

тастырған ақындар Ұларбек Нұрғалым, Асылзат Арыстанбек, Ерлан Жүніс көпшілік қауымға Тәуелсіздік төңірегінде көлелі ой айтып, алмастай өткір, гүлдей нәзік өлеңдерімен алғаш боп ортаға шығып, кешке жиналған көрермендерді асқақ рухты жырларымен бір серпілтіп тастады. Одан кейін «Жансусар» жас ақын-жазушылар клубының мүшелері Гүлсара Шалқар мен Сәуар Қасым, Есбол Нұрахметтер лирикалық сарындағы нәзік әрі тартымды жырларымен көрермендерді бір өлең еткізіп, ізінше Әсел Мұздыбаева мен кеш

жырларын оқып біткен соң арнайы кеш қонақтары өздерінің жүреюкарды пікірлерін білдіріп, бүгінгі жастар поэзиясына кеңінен тоқталып, тиісті бағаларын беріп,

ақжолтай тілектерін жолдады. Тәуелсіздіктің 20 жылдығымен құттықтай келе «Жансусар» жас ақын-жазушылар клубына сәттілік тілеп, «бүгіннен ертеңге жететін һәм үлкен буын қалыптастыратын рухани ұйытқы жасайтын клуб болсын!», – деген оймен сөздерін түйіндеді.

Кеш одан кейін Қазақ Ұлттық Өнер университеті студенттерінің музыкалық сазды әуендерімен ұласып, ән мен күй әуелеген ортада Тәуелсіздік тойы өз жалғасын тапты.

Ойлары ордалы, сөздері қордалы «Жансусар» клубының жас ақындары осылайша киелі Тәуелсіздікке тағзым етіп, жүректегі жан сөзін сөйлетіп, 20 жылдық мерейтойға өз туындыларын сыйға тартып, халықтың ыстық ықыласына бөленді.

Кештің соңына қарай ақындар мен кеш қонақтары естелік суреттерге түсті. Ескерте кететін жайт, көлер жылы ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы тарапынан «Азаттық таңындағы азат жыр» атауымен жас ақындардың ұжымдық жыр жинағы шығатыны мәлім болды.

Міне, Мағжан ақын сенген жастар осы болар, сірә? Бүгінгі Еркіндік пен Азаттық жаршылары һәм жыршылары – көшегі Ер бабаларымыздың жолын жалғастыра жалынды бір ұрпақ, бір буын. Сәртін сөмсер еткен «Жансусарлықтар» – осының куәсі!

Саян ЕСЖАН
sayan.daryn@mail.ru

АЛАШ АТЫН АСПА

Өнертанушы-ғалым

Өзбекәлі Жәнібек – 80 жаста!

Қазақ мәдениетінің қайыспас қара нары

Қыркүйек айының аяғында Ұлттық академиялық кітапханада белгілі ғалым, тарихшы әрі этнограф Өзбекәлі Жәнібектің 80 жасқа толу мерейтойына арнап көрме ашылды.

«Ұлыдан ұлағат, ұрпаққа мұрағат» атауымен ұйымдастырылған көрмеде автордың «Алтын домбыра туралы аңыз», «Эхо», «Ежелгі Отырар», «Тағдыр тағылымы», «Қазақтың ұлттық киімі»,

«Жолайырықта», «Уақыт керуені» тәрізді тамаша этнологиялық туындылары, Ө. Жәнібектің өмірі мен қызметі жайлы өзге қаламгерлердің еңбектері, ғалымның жеке мұрағатынан жеткізілген фотосуреттері мен құжаттары қойылған. Сондай-ақ қонақтар назарына режиссер О. Сарбасовтың «Этнограф Жәнібеков» фильмі ұсынылды.

ҚР Парламенті Сенатының депутаты Ақан Бижанов, Қазақстанның Халық жазушысы, ақын Фариза Оңғарсынова, жазушы Төлен Әбдік, Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамының президенті, филология ғылымдарының докторы, профессор,

ИДАТҚАН АРЫСТАР

ҚР ҰҒА академигі Өмірзақ Айтбаев, археолог, тарих ғылымының докторы Сейден Жолдасбаев және ҚР Мәдениет министрлігі Тарихи-мәдени мұра басқармасының бастығы Базарбай Алтаев Өзбекәлі Жәнібектің қайраткерлігін, ұлт рухын асқақтатқан асыл қасиеттерін сан қырынан сипаттады.

Көзі тірісінде-ақ аты аңызға айналып, бірқатар көркем шығармалардағы бас кейіпкерлердің прототипіне негіз болған біртуар тұлғаның бейнесі – қазаққа қастерлі!

Өзбекәлі Жәнібек жеке өміріне деген өзек-жарды ойын жарық жалғанмен қоштаспай тұрып-ақ қағазға түсірген. Сонымен, естелігінде ескерткені: «Өз басым тағдырыма ризамын.

Әуелде мұғалім болып, кейін партия кеңесі, комсомол қызметтерінде жүріп, шығармашылық мүмкіндіктерімді түгелдей іске қоса алмағаным ғана өкінемін».

Торғай облысында толымды іс тындырып, театр, мұражайлардың ашылуына да атсалысып, мәдениетімізге мәңгілік із қалдырған тарлан тұлғаның тағдырына таңырқай қарап, көңіл тояды. Қазақ мәдениетінің қайыспас қара нары қайта тірілгендей, кеудені қуаныш көрнейді.

Сырбаздың сыр тұнған сұлу ғұмырына сағынышпен сүйсіне сапар шеккендей сілкініс қалды сол күннен...

*ҚазҰҒА академигі
Манаш Қозыбаев – 80 жаста!*

Қайталанбас қазақ тарихының тамыршысы

Қыстың басы қарашада, Ұлттық академиялық кітапханада ҚазҰҒА академигі, тарихшы-ғалым Манаш Қозыбаевтың 80 жасқа толу мерейтойына орай, «Манаш Қозыбаев – ұлттық тарихты қайта жаңғыртушы» тақырыбымен кітап көрмесі өтті.

«Біртуар ғұлама», «Халық тарихының тамыршысы», «Даналық даңғылы» сөкілді бөлімдерден тұратын көрмеде ғалымның еңбектері, тарих толқынындағы аршынды асулары айқын көрініс тапқан таңдамалы туындылары, фотосуреттері, мерзімді басылм беттеріндегі мазмұнды мақалалары орын алды.

ҚР Еңбек сіңірген қайраткері, ақын Кәкімбек Салықов, белгілі жазушы Сұлтан Оразалы, Л. Гумилев атындағы ЕҰУ Әлеуметтік ғылымдар факультетінің деканы, т.ғ.д., профессор Тілеген Садықов, Л. Гумилев атындағы ЕҰУ Филология факультетінің оқытушысы, ф.ғ.д., профессор Серік Негимов академик Манаш Қозыбаевты еске алып, ұлттық тарихтың тамыршысы-

на теңелген тұлғаның тағылымды еңбегіне теңдей тұжырым жасады.

Манаш Қозыбаев – 800-ден аса ғылыми мақаланың, соның ішінде 30 монографияның (18 еңбекке тең автор), 50 -ге жуық ұжымдық еңбектегі кейбір тараулар мен бөлімдердің, Қазақстан тарихы оқулықтары мен оқу құралдарының авторы.

Алаштың алып академигінің қолтаңбасы Тәуелсіз Қазақ тарихының төріне қонып, ұлт санасында сақталуда.

Жазушы-ғалым

Тұрсын Жұртбай – 60 жаста!

«Алаштың арманын жалғаған...»

Кітапханамызда торқалы тойы атап өтілген тағы бір кемел тұлға – алаштанушы ғалым, жазушы Тұрсын Жұртбай.

Жиырманшы желтоқсандағы «Алаштың арманын жалғаған...» атты әдеби-шығармашылық көштің шымылдығын ашқан Ұлттық академиялық кітапхананың бас директоры

Жанна Шаймұханбетова: «Жазушы Тұрсын Жұртбай мен біздің ұжымның шығармашылық байланысы үзілмек емес. Бүгінгі мәртебелі мерейгер «Бір ел – бір кітап» акциясын ұйымдастыру комитетіне комиссия келісімімен мүшелікке қабылданған, кітапханамызда ұйымдастырылған іс-шараларға белсенді қатысып, бұлардың басым бөлігін жүргізуді өзінен өтінгенімізде, мұны міндетті борышы етіп, мінсіз атқарды. Кітапхана қорында қаламгердің қолтаңбасы қойылып, сыйға тапсырған том-том кітаптары көптеп табылады», – деп алдымен алғыс білдіріп, «Кітапхана жанашыры» медалімен марапаттады.

Залға жиылған зиялы қауым мен замандастары жазушының абайтану, әуезовтану, шәкәрімтану, алаштану ғылымын зерттеуге тер төккенін, сөйтіп қазақ әдебиетінің

қоржынын толықтыруға қосқан қомақты үлесін сөз етті. Анығында, автор 30 кітап, 700-ге жуық ғылыми мақаланы дүниеге әкелген.

Сол кеште жазушы оқырмандарымен ой бөлісіп, қоғамдық мәселелерді де көтеріп, адамзаттың арманына айналған әлеуметтік теңдік туралы түйткілдердің түйінін тарқатты.

«Ұраным – Алаш!..».

Осы ұлы ұстанымды берік ұстанған бірегей ғалым Тұрсын Жұртбайдың шығармашылық, ғылым жолындағы жаңашылдығын ашып көрсеткен – «Ұлылар топырағының ұлағатты перзенті» атты кітап көрмесі. «Тағылымды тағдыр иесі», «Абайдың жолы – Алаштың жолы», «Алаш ұранды Азамат» тәрізді бөлімдерден тұратын көрмеге көрермен көп тартылды.

Айсұлу СЕЙІЛОВА
e-mail: azse@mail.ru

Ұлттық телевизияның тәуелсіз реформаторы

Негізінен, бұл кәсіпті белсенді өрі батыл азаматтар ғана меңгеретіні мәлім. Қиындығына қарамастан, айшылық алыс жерлерден жылдам хабар алғызып, ақпаратты айқын сипаттау да тәжірибені талап етеді.

Бүгінгі кейіпкеріміз – қазақ телевидениесінің іргесін қалап, бірқатар телесценарийлер мен телеспьесаларды дүниеге әкелген өрі миллиондаған телекөрерменнің көзайымына айналған телеэкран тарланы Сұлтан Оразалы.

ҚР Мәдениет және Әділет министрліктері, Қазақстан Жазушылары Одағы, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті және ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы бірлесіп, көрнекті жазушы-публицист, мемлекет және қоғам қайраткері, ҚР Президенті сыйлығының, Халықаралық Абай атындағы әдеби сыйлықтың иегері, Ха-

М

елевидениедегі жарқын тұлға – тележурналист. Тележурналистің тек кадрдан көрініп қоймай, ең қызықты, ең қауіпті оқиғалар ортасынан табылатыны тағы түсінікті. Тіпті, тележүргізуші бейнесі әйгілі киноактерлар деңгейінде салыстырылып, таласқа түсіп жататын кездер де аз емес.

лықаралық Телевизия және Радио (JATR) академиясының академигі, бірнеше жоғары оқу орындарының құрметті профессоры, «Парасат» орденінің иегері, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Сұлтан Шәріпұлы Оразалының 70 жасқа толған торқалы тойына орай, қыркүйек айында «Қазақ өркениеті және Сұлтан Оразалы» тақырыбымен ғылыми-практикалық конференция өткізді.

Конференцияның кіріспе сөзін бастаған ҚР Мәдениет министрі Мұхтар Құл-Мұхаммед: «Қазақ теледидарының негізі 50-ші жылдары қаланғанымен, 60-шы жылдары ғана көтеріле бастады. Алғашында 1-1,5 сағат қана қызмет ететін қазақ теледидары, мінеки, бүгінде

еліміздің арналарын жетпіске жеткізді. Солардыңкөшбасында Сұлтан Оразалыдай абзал азамат тұр. Анығында, Сұлтекең – Мұхтар Мағауиң, Әбіш Кекілбаев сияқты зиялылармен университетке қатар түсіп, бір бөлмеде тұрып, бір аудиторияда оқып, бірге қанаттанған азамат. Меніңше, көгілдір экран сол кезде Сұлтекеңді жаңағы екі досынан да артық танымал етті. Сонымен, Сұлтан

Оразалының ролі теледидар тарихында жарқырап тұр. Ғабит Мүсірепов, Ілияс Есенберлин, Ғабиден Мұстафин сынды саңлақтармен жүргізген салиқалы сұхбаттары жүрегімізде сақталып қалды. Қазір сол әрбір бейнелі сұхбаты үшін Сұлтан Оразалыға күллі қазақ халқы алғыс айтады», – деп сабақтады.

Сұлтан Шәріпұлы мемлекеттік қызметте жүргенде де теледидардан қол үзбепті. Оның авторлығымен түсірілген «Қазақ зиялылары туралы антология» атты деректі фильмдер топтамасы жұртшылықтан жоғары бағасын алды.

Ал ҚР ҰҒА-ның академигі, ҚР Мемлекеттік сыйлығының мөрейгері Серік Қирабаевтың ой өлшемдері де жиналған қауымға жүйелі жетті: «Сұлтанды мына жарық дүниемен қамтамасыз еткен журналистика, соның ішінде тележурналистика. Теледидарда сан түрлі сала бар, сан түрлі қыр бар, Сұлтан солардың бәрін өзі қызмет етіп

жүріп игерді. Шет елден келген жазушылардың бәрін Сұлтан өзі түсіріп алып халыққа ұсынып жүрді. Бүгін солар кино болып та шығып жатыр. Ендеше, бұл – Сұлтанның сол істеген қызметінің өлмегендігі. Сол кездегі теледидардағы ізденістен туған құнды спектакльдер мен хабарлар, бейнематериалдарды сағынамыз. Сұхбат алуда сұхбаттасушының тілін тауып, керекті-

ні айтқыза білу де – үлкен өнер. Сұлтан тележурналистиканы қалыптастыруға ерекше еңбек сіңірді. Оның осы істеріне туып-өскен ортасының ықпалы мол болды. Абай еліне барған жазушылардың бәрін сонау бала кезінде-ақ көріп, таныған Сұлтан Алматыға кімнің кім екенін біліп келді. Қайраткер болып қалыптасуына да ел ағалары әсер етті».

Көрсенде өмір жолының не түрлісін,

Адамдықтың көрсеттің тек үлгісін.

Жарқырап жүр, халқыңмен бірге жасап,

Жетпісте де жас жігіт секілдісің, – деп жырдан шашу шаша келген ақын Фариза Оңғарсынова: «Бұрын қарапайым халықтың әдебиетке деген ынта-ықыласы зор еді. Тұманбай, Қадір ағаларды көшеде кездестіре қалған жастар Пайғамбарды көргендей керемет күй кешетін. Көп көшікпей, за-

ман ағымы арнасын бұрып, XX ғасыр ғаламаты теледидар төрге озды. Сұлтан бауырымды ең алғаш сол сиқырлы экраннан көргенім әлі көз алдымда. Әрбір сөзі мірдің оғындай нық, Қазақстанның бүкіл халқының алдында отырмын-ау деген қысылу-қымтырылу жоқ. Кескін-келбеті кейбіреулердей ұсқынсыз емес, керісінше көрікті, сүйкімді, жылы жүзі жарқын тележобаларымен жарасым тапқан. Айтайын дегенім, күндердің күнінде теледидардан режиссер Шолпан телефон ша-

лып, «Арай» айдары бойынша менің кешімді түсіруге рұқсат сұрады. Сонда менің комсомол сыйлығының лауреаттарына ғана арналған хабарға түсірілуіме тікелей бұйрық берген – Сұлтан екен. Осылай, алғаш рет 40 минуттық телехабардың бас кейіпкеріне айналдым. Кейін телевидениеге жиі-жиі шақырыла бастадым. Менен бөлек, қазақ әдебиетінің көрнекті өкілдері көгілдір экраннан жиі көрінетін болды. Тек

төл әдебиетіміздің өкілдері ғана емес, қазақ еліне атбасын бұрған айтулы қаламгерлер де Сұлтанның мәнді де мазмұнды хабарларынан тыс қалған емес. Ана тіліміздің мәселесін алғаш алға тартқан да – осы Сұлтан бауырым. Оны сегіз қырлы, бір сырлы жігіт санатына қосамын», – деп азаматтық келбетін ашып берді.

Оразалының телеөнерде өшпес ізі қалғанын ҚР Президенті әкімшілігі Ішкі саясат

бөлімінің меңгерушісі Дархан Мыңбай да мәнерлі мәлімдеді: «Алдымен, Президент бұйрығымен Қазақстан Ұлттық телеарнасының толық қазақ тілінде хабар таратуға көшкенімен қуана құттықтаймын. Бұл бүгінгі той иесі, абзал азаматымыз Сұлтан Оразалының арманы десек те болады. Сұлтанбаевтің қазіргі жетістігі – қаншама жылғы қажырлы еңбегінің арқасы. «Менің тілімде Абай тілінің өрнек, бояуы бар», – деген ұлы суреткер Мұхтар Әуезовше айтсақ, қазіргі журналистердің тілінде, сөйлеу мәдениетінде, журналистік шеберлігінде Сұлтанның сарыны басым. Сан қырлы теледидарды қазақ тарихына алып келген әрі ұлт менталитетін ұмытпай, соған сәйкестендіріп, өзіміздің эпосымызбен бүгінгі күнге қарай, көрерменге жеткізу – шын мәнінде, тележурналистің бақыты. Жазушының бақыты – оқырманы болса, тележурналистің тағдыры – қалың көрерменің қолында».

Сонымен, Астана төріндегі

кітапханада көркем тіл зергерлерінің сөз сайыстыруына арқау болған бірегей тұлға Сұлтан Оразалы – Қазақстандағы көркем телевизияның негізін салушылардың бірі. Қазақ телевизиясының әдеби-драмалық программалар бас редакциясын тұңғыш рет ұйымдастырып, он бес жылдан астам басқарды. Осы жылдарда оның қаламынан жүздеген әдеби телесценарийлер мен телефильмдер туып, көгілдір экранда қойылды. Солардың қатарында «Сұхбат», «Қымызхана», «Кездесу», «Шұғыла», «Айтыс», «Халық қазынасы» тәрізді хабарлар циклы мен «Көк», «Отырар ойраны», «Өлім фабрикасы», «Қашқын» тәрізді телеқойылымдары халыққа көңінен танылды. Ш. Айтматов, Ғ. Мүсірепов, Ғ. Мұстафин, І. Есенберлин, Т. Ахтанов, С. Бегалин туралы «Сұхбат» сериясынан көрсетілген бейнефильмдері – қазақ теледидарының алтын қорына қосылған үздік шығармалар. Бұл күнде көңінен танымал «Айтыс» хабарын ол тұңғыш рет ұйымдастырып, көп жылдық бағдарламасын, алғашқы хабарды өзі эфирде жүргізді. С. Оразалы ауыз әдебиеті жанрларының соның ішінде айтысты, термені, жыраулық өнерді қайта жаңғыртып, көгілдір экранда насихатталуына зор үлес қосты.

Жазушы 1984-1986 жылдары Қазақстан Орталық партия комитетінің мәдениет бөлімінде нұсқаушы, көркем әдебиет секторының меңгерушісі болды.

1986-1993 жылдары Республикалық «Өнер» баспасын басқарды. 1993-1995 жж. Қазақстан Республикасы Тіл комитетінің төрағасы. 1995-1997 жж. Ұлт саясаты жөніндегі мемлекеттік комитет төрағасының бірінші орынбасары. 1997-1998 жж. ҚР Білім және мәдениет министрлігі Тіл саясатын үйлестіру департаментінің директоры. 1998-2000 жж. Авторлық құқық жөніндегі Агенттік директоры, ал 2000-2001 жж. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігі Авторлық құқық бойынша комитеттің төрағасы, 2001 жылдан бері ҚР Әділет министрлігінің Санаткерлік меншік құқығы жөніндегі комитет төрағасының бірінші орынбасары болса, 2001-2005 жыл аралығында Әділет министрлігінің Құқықтық насихат, мемлекеттік тілді дамыту және қоғаммен байланыс департаментінің директоры қызметін атқарды. Бұл күнде құқықтық әдебиеттер шығаратын бейнефильмдер жасайтын дерістер

оқуды ұйымдастыратын Әділет министрлігінің жанындағы «Заң-насихат» ЖШС-нің бас директоры.

Ол – ҚР Президенті жанындағы мемлекеттік саясат жөніндегі Ұлттық кеңестің (1993-1998 жж.), Қазақстан халықтары Ассамблеясы Кеңесінің (1994-1998 жж.), Қазақстан Республикасы Мемлекеттік сыйлығын беру жөніндегі Мемлекеттік комиссияның (1986-1998 жж.) мүшесі, Қазақстан Жазушылары Одағының хатшысы болып сайланған. Бес министрліктің алқа мүшесі болды. Қазақстанның ономастикалық, терминологиялық комиссияларының жұмысын атқаруға белсене қатысып (1993-2005 жж.), көптеген жер атауларының тарихи қалпына келуіне зор үлес қосты. Ондаған монографиялық еңбектің авторы.

«Парасат» орденімен, ҚР Президентінің «Алтын барыс» және Әділет министрлігінің «Фемидаға адал қызметі үшін» белгілерімен марапатталған.

Азамат ЕСАЛЫ
azamatesali@mail.ru

«БІР ЕЛ – БІР КІТАП» АКЦИЯСЫ – 2011»

«Аллалап, ал кітапты қолдарыңа!
Құлдарын Құдай сүймес жалқау болған».

Бұл – ақын, әдебиетші әрі лингвист-ғалым

Ахмет Байтұрсынұлының жастарды оқуға үндеген жыр жолдары.

Көркем дүниемен дидактасып, автормен, сол суреткердің кейіпкерімен сырлас-сұхбаттас болу – жастардың жан сарайын сана мен сұлу сөзімге бөлеп, тәтті қиялға қанат қақтыратын таңғажайып құбылыс. Бірақ бүгінде сол ақыл-ойдың алып көнін қазып, жауһар жәдігерге жүгінетіндер қатары қысқарып барады. Бұл – жер шарының барлық халқына ортақ мәселе.

Дүниежүзін деңдеген оқу дағдарысынан арылудың амалы, алдымен, АҚШ-да қарастырылды. Анығында, XX ғасырдың аяғында Атланттың арғы бетінен бастау алған акцияны қазақ елі де қызу қолдап, тәжірибеге енгізген.

Биыл «Бір ел – бір кітап» акциясы бесінші рет ұйымдастырылды. Мәдениеттің маңызды элементі саналатын оқу акциясы аясында еліміздің кітапханаларында осы жылы мыңға жуық іс-шара өткізілсе, таңдалған туындыны талдауға миллионнан аса оқырман тартылды.

Бір ескеретініміз, акцияның алғашқы екі жылында қазақ прозасы жан-жақты талданса, кейінгі екі жылда поэзияға деген құлшыныс оянды. Сонымен, бесінші жылғы туынды тағы да – проза.

2011 жылғы жалпыхалықтық оқуға ұйымдастыру коми-

тетінің шешімімен белгілі жазушы Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романы таңдап алынды.

Дәстүрге сай, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында акция кітабын жариялау мақсатында, алдымен, баспасөз конференциясы ұйымдастырылды.

Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» романы бойынша «Қыз тағдыры – қыз мұңы» тақырыбымен

басталған шараға Мүмкіндігі шектеулі оқырмандар залының зағип азаматтары атсалысты. «Мақсатымыз – Ақбілек арудың ауыр тағдырын сахналық қойылымда сомдау арқылы көрерменге ашық жеткізу еді. Кәсіби маман болмаса да, бәрі де рөлдерін зор ынта-ықыласпен ойнап шықты», – дейді сахналық қойылымды ұйымдастырушы Гүлдар Әуенқұлова.

Бақытжамал Кәрібаева автор сөзімен Түркілердің талбесігі – Алтайдың таңғажайып табиғатын, Мамырбайдың аулын суреттей сөйлегенде көпшілік қауым бір мезет ауылға сапар шеккендей, көркем картинадағы әрбір әрекетке бей-жай қарай алмағандығын жеткізіп жатты.

Басты рөлдегі Нұржамал Бегалиева (Ақбілек ару – ред.): Ақбілек – тағдыр сынынан тайсалмай өткен, ауылдан қалаға аттанып, білім алған алғашқы қазақ қыздарының бірі. Ару қыздың басындағы жан азабы, қайғы-қасіреті көңілімізді құлазытса да ақ сезімнің иесі жүргімізден мәңгілік мекенін тапқан. Өзімнің жан-дүниеме жақын бейне болды. Сондықтан, қалауымда қателік болған жоқ деген ойдамын», – дейді.

Сәтті шыққан сахналық қойылымнан соң, кітапхананың мүмкін-

дігі шектеулі оқырмандары өзара драмалық үйірме құруды ұйғарды.

Мұнымен қоса, Халықаралық мүгедектер күні қарсаңында Астанадағы М. Горький атындағы орыс драма театрында ұйымдастырылған концерт барысында кітапханамыздың мүмкіндігі шектеулі оқырмандары тағы да «Ақбілек» романынан үзінді көрсетті.

Сол бір қиын-қыстау замандағы қаракөз қыздардың тағдыры бәрімізге аян. Қасірет шеккен көшегі Ақбілектей аяулы аруларымызбен салыстыра қарағандағы бүгінгі қазақ қыздарының бейнесі? «Ақбілек тағдырына менің көзқарасым» тақырыбындағы ток-шоуда Ақбілек образын ашу үшін оқушылар екі топқа бөлініп, ой таластырды.

Кітапханамызда ұйымдастырылған әдебиет саласындағы тұңғыш

дебаттың нәтижелі болғанын, оқушылардың көркем әдебиетке деген талғамы өскендігін жазушы, драматург Әкім Тарази да, жазушы-ғалым Тұрсын Жұртбай мен дінтанушы-ғалым Омар Жәлелұлы да толық мойындады.

Оқушылар ойталасына Қазақ Ұлттық Өнер университетінің студенттері қатыстырылып, Алтынай Қожахметова «Ақбілек» романынан монолог оқыса, Ғани Берденбетов ақын Ұларбек Нұрғалымның «Қазақ қызына» арнауын мәнерлей жеткізді. Ал Нұрпейіс Әбдұраев жазушы Ж. Аймауытұлының рөлін сомдады.

«Ақбілек» романы – ұлт тағдыры». Осындай атаумен Ж. Аймауытовтың өмірі мен шығармашылығына арналған дөңгелек үстелде ф.ғ.д., профессор Р. Тұрысбек «Ж. Аймауытұлының «Ақбілек» романы: жазылуы

«Бір ел – бір кітап» акциясы БАҚ беттерінде

**«Айқын» газеті, 15
шілде 2011 ж.**

Ақтан ҚОҢЫР

**«Дамыған ел
кітап оқиды, да-
мушы ел теле-
дидар көреді»**

мен жариялану тарихы», жазушы, мемлекеттік «Дарын» жастар сыйлығының лауреаты А. Кемелбаева «Ақбілек» романындағы әйел тағдыры», «Алаш» академиялық клубының мүшесі М. Айып «Ақбілек» романындағы жаңашылдық», жас ақын, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ-нің студенті Е. Нұрахмет «Ақбілек» романындағы ұлттық мінез», жас ақын, Л.Н. Гумилев ЕҰУ-нің студенті С. Есжан «Ақбілек» романында көрініс беретін қоғамдағы қайшылықтар» тақырыптарында баяндамалар оқып, басым бөлігі монологтан құралған қаламгер туындысының әдемі түрленуі психологиялық талдау арқылы ашылғанын атап өтті.

Қысқасы, оқу акциясы – адамзатты рухани құлдыраудан алып шығатын жалғыз жол. Ол – қоғамдағы кітаптың қызметін көрсететін маңызды шара. Олай болса, кітапханамызда өткен оқу акциясы бұқаралық ақпарат құралдарында қаншалықты насихатталды?

«Бүгінде қолына кітап ұстаған емес, күнұзақ теледидар мен компьютерге телмірген ұрпақ өсіп келеді. Бұл қорқынышты емес пе? Бір көздері, дәлірек айтқанда 70-80-ші жылдары «ең көп оқитын ел» атанған Қазақстан бүгінде ең аз оқитын елге айналды. Келешекте баяғыдай кітап оқу деген мүлдем қалады», – деп сөз бастаған автор дамыған елдердегі кітапханалардың маңыздылығын атап көрсетеді.

«Кітапхана – халықтың ең сүйікті, қасиетті, қастерлі үйіне айналған. Америкалықтар да, еуропалықтар да кітап саудасына өзгеше құрметпен қарайды».

Бұдан соң кітап оқудан озық тұрған ұлттарды таныстырады. Автордың айтуынша, «Кітапты көп оқудан үнділер мен қытайлар, таиландтықтар, филиппиндер мен египеттіктер және чехтар да дес бермей тұр. Дамыған ел газет оқиды, дамушы ел радио тыңдайды, дамымаған ел теледидар көреді деген тәмсіл бар».

Енді еліміздегі кітап дүкені мен кітап оқылымына жасаған талдауымен таныссақ: «Кеңес өкіметі кезінде елімізде 1500 кітап дүкені (кітапхана емес) болыпты. Қазір аудан орталықтарынан бір кітап дүкенін

табар ма екенсіз. Кітап дүкені тұрмақ, газет сататын дүңгіршегі де жоқ аудан орталықтарын көріп жүрміз. Ал негізінде, 10 мың тұрғынға бір кітап дүкені болуы керек. Ал Ресейде 500 адам тұратын жерде бір кітапхана болуы керек деген заңдылық бар. Әлеуметтанушылардың дерегіне қарағанда, отандастарымыздың 40 пайызы мүлдем кітап бетін ашпайды екен. Үй кітапханасы бар отбасылар саны да ең төменгі шекке дейін құлдыраған.

ЮНЕСКО-ның Статистика институтының мәліметі бойынша, адам басына шаққандағы кітапханасының көптігі жағынан бүгінде әлем бойынша Грузия мемлекеті көш бастап тұр. Бұл елде 1 мың адамға шаққанда 16 335 кітаптан келеді екен. Алғашқы ондықта бұрынғы Кеңес одағы елдері ішінен Армения, Эстония, Литва бар. Кітап қоры жөнінен Қазақстан әлем бойынша 41-орында тұр. Еліміздегі әрбір мың тұрғынға 249 кітаптан келеді екен. Бұл да жаман емес. Бірақ соны оқитын оқырман болмай тұрған жоқ па?!».

Осылай, оқырманына риторикалық сауал тастап, еліміздегі баспа ісі мен кітап сату дүкендерін сынға алған автор оқу акциясына қолдау қажет деп түйіндейді: «Негізі АҚШ-та қаланған «Бір ел – бір кітап» деген, яғни бүкіл қаланың бір көркем шығарманы бір уақытта оқуы сынды акцияларды науқандатып өткізген жақсы-ақ. Бірақ сол кітапты кітапханасы жоқ аудан, ауыл адамдары тауып оқи ала ма? Бұ-

дан шығатын қорытынды, орта-лықтандырылған кітап саудасы жүйесі ауадай қажет. Бұл үшін баспаларымыз күш біріктіріп, мемлекет тарапынан нақты қолдау қажет».

**Хабар» агенттігі,
30 қыркүйек 2011 ж.**

«Биыл «Бір ел – бір кітап» акциясына Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романы таңдалып алынды»

«Осыған орай, еліміз бойынша айтулы шығармаға қатысты түрлі басқосулар мен кештер өткізіле бастады. Астанада осы шараға байланысты бірқатар жиындар Ұлттық академиялық кітапханада да өтті. Жүсіпбек Аймауытовтың өмірі мен шығармашылығына арналған «Ақбілек романы – ұлт тағдыры» деген тақырыппен өткен дөңгелек үстелде белгілі ақын-жазушылар мен қоғам қайраткерлері және жастар өз ойларын ортаға салып, пікірталас өрбітті. Ал Астана қаласындағы Басқару колледжінің студенттері «Ақбілек» романынан үзінділер оқып, театрландырылған көріністер қойды».

Қазақстан Ұлттық телеарнасы, 1 қараша 2011 ж.

Бақытбек ЖҰМА-ӘЛИ

«Қазақ әйелінің бет-бейнесін сомдаған Алаш арысы Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романы ұлттық әдебиетіміздің жауһарына айналғалы қашан. Кесек туынды күні бүгінге дейін құнын жойған жоқ. Оқырман қауым тұщынып оқып, шығарма кейінгі

ұрпақтың әдеби мұрасы болды.

XIX ғасырдағы қазақ әйелінің тағдыр тауқыметімен бүгінгі ұрпақ «Ақбілек» арқылы танысты. «Бір ел – бір кітап» акциясы аясында өткен оқырмандар конференциясы Аймауытов шығармасының тарихы мен тағылымын тағы бір мәрте паш етуге арналды».

**SaiNur журналы,
30 қыркүйек 2011 ж.**

«Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романына арналған іс-шаралар»

«Жүсіпбектің жүйрік қаламынан туған бұл шығарма санасы бар әр көудеге жыл бойы сәулесін түсіріп келді. Ауыл-аймақ, қала, жас-кәрі демей атсалысар акцияның тағылымдық мәні тілге тиек етпесе де түсінікті. Осы орайда, 29 қыркүйек күні ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында Аймауытовтың «Ақбілек» романына арналған оқығанын емес, тоқығанын айтар іс-шаралар өтті. Мүмкіндіктері шектеулі оқырмандардың қатысуымен қойылған «Қыз тағдыры – қыз мұңы» атты мәдени іс-шара, «Ақбілек тағдырына менің көзқарасым» ток-шоуы, Ж. Аймауытовтың өмірі мен шығармашылығына арналған «Ақбілек» романы – ұлт тағдыры» тақырыбындағы дөңгелек үстел өтті».

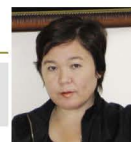
«Жүсіпбектің рухы төңіректен жүрген дөңгелек үстел отырысында «Ақбілек» романының ерекшеліктері, бас қаһармандар түгілі, эпизодтық кейіпкерлерінің өзі де қайталанбас тұлға боп сомдалғандығына сүйсінер, сол кезең көлеңкесінен әлі де арыла алмай көле жатқан халіміз бары-

на күрсінер көкірегі ояу азаматтар бас қосты. Профессор Рақымжан Тұрысбек жазушы тұлғасына кеңірек тоқталса, жазушы, мемлекеттік «Дарын» жастар сыйлығының лауреаты Айгүл Кемелбаева романның поэтикалық ерекшеліктерін санама-лап өтті. Сондай-ақ «Жансусар» жас ақындар клубы мүшелерінің «Ж. Аймауытұлының «Ақбілек» романындағы әдеби көркемдік» (Есболат Нұрахмет), «Ақбілек» романындағы кезең келбеті» (Сәруар Қасым), «Ақбілек» романы: өмір мен уақыт шындығы» (Заңғар Кәрімхан), «Ақбілек» романы: отарлыққа қарсы қазақ психологиясы» (Ұларбек Нұрғалым) тақырыптарында баяндамалар оқылып, шығармада көтерілген мәселеленің өзектілігі бүгінгі күн өлшемімен қаралды».

Сонымен, «Бір ел – бір кітап» акциясы бүгінде қазақстандықтарға қажет деп шешілді. Алайда акцияны өткізудің формасын түрлендіре түссөз деген ұсыныс та айтылуда. Осы орайда, Шығыс Қазақстан облыстық кітапханасының ұжымы ұйымдастырған «Инфомарафон», «Ғашықтар Аллөясындағы библиогастролдер», «Агитбригада» жолда!» тәрізді акция аясындағы іс-шаралар мазмұны мен түрі жағынан бұрынғыдан бөлек, бөрінен озық шықты.

Мемлекеттік мәселеге айналған оқу ісін ілгерілетудегі кітапханашылар ұйымдастырып отырған мәдени іс-шараларды қоғамға жеткізетін бірден бір құрал – БАҚ. Демек, ұлтымыздың интеллектуалды имиджін көтеруде БАҚ ролі басым тұр.

Айсұлу СЕЙІЛОВА
e-mail: azse@mail.ru

Казахстанский филиал МГУ им. М. В. Ломоносова:

10 лет успеха

10 лет назад впервые у казахстанских выпускников школ появился уникальный шанс получить образование в одном из престижных университетов мира – Московском государственном университете им. М. В. Ломоносова, не выезжая из страны.

Ф

илиал этого вуза в Астане был открыт по личной инициативе Президента РК Н.А. Назарбаева. «Мне отрадно, что в 2001 году в Астане был открыт Казахстанский филиал МГУ. Благодаря этому научные образовательные связи Казахстана и России, имеющие давнюю историю, приобретают сегодня новое звучание. Это особенно значимо для нашей страны, стремящейся всемерно повысить конкурентоспособность нации. Это означает, что МГУ

и в долгосрочной перспективе будет играть заметную роль в интеллектуальных и образовательных процессах и в Казахстане», - отметил Глава государства.

В рамках юбилейных мероприятий, посвященных 20-летию Независимости страны и 10-летию Казахстанского филиала Московского университета, в Национальной академической библиотеке РК прошел ряд встреч. Это презентации книжных выставок «20 лет независимости Респуб-

лики Казахстан», «Казахстан и евразийская идея в новом мире»; презентация фотовыставки, посвященной 10-летию Казахстанского филиала МГУ имени М.В.Ломоносова, а также публичная лекция профессора Кружалина В.И. на тему «Университеты мирового уровня и международные рейтинги». Были приглашены профессора, руководители средних и высших учебных заведений Астаны, представители творческой и общественной интеллигенции.

– Мы гордимся, что наши выпускники составляют прочный фундамент развития Казахстана. Благодаря откры-

тию филиала МГУ в Астане, мы сможем больше сделать для укрепления дружбы между Казахстаном и Россией, - сказал в своём вступительном слове директор филиала МГУ им. Ломоносова в Казахстане, профессор, Почётный работ-

ник образования РК Александр Сидорович.

В свою очередь, приветствуя участников встречи, генеральный директор НАБ РК Жанна Шаймуханбетова отметила, что с 2007 года Национальная академическая

библиотека Республики Казахстан тесно сотрудничает с Казахстанским филиалом МГУ. Подписан договор о сотрудничестве. В библиотеке открыт международный лекторий «Учёные МГУ выступают». В наших залах читали лекции ректор МГУ, академик РАН Садовнический В.А., профессора МГУ - Ионцев В.А., Борсук О.А., Тимашев И.Е., Гладкевич Г.И. Такое сотрудничество способствует интеллектуальному развитию нашей молодёжи.

По окончании мероприятия директор филиала МГУ им. М. В. Ломоносова в Казахстане Александр Сидорович дал интервью нашему журналу.

- Во-первых, Александр Владимирович, поздравить Казахстанский филиал МГУ им. В. М. Ломоносова с 10-летием, пожелать вам дальнейших успехов. Несколько лет назад в интервью агентству «Казинформ» ректор МГУ В.А. Садовнический сказал, что филиал МГУ в Астане является жемчужиной в ожерелье образования Казахстана. Что вы скажете по этому поводу?

- Казахстанскому филиалу МГУ - 10 лет. Это большой праздник для Московского университета, для коллектива филиала. Я думаю, что это большое событие и для образовательной системы Казахстана. Такая оценка, на первый взгляд, представляется не самокритичной. Мы считаем, что Казахстанский филиал МГУ достойно представляет московский университет в Республике Казахстан

и оправдывает надежды Н. А. Назарбаева, который явился инициатором создания филиала. Наши принципы - высокое качество образования, тесная связь с наукой, евразийство. Мы реализуем эти принципы благодаря тому, что тесно интегрированы в систему Московского университета, в его факультеты. Ежегодно в филиал приезжает свыше 150 преподавателей МГУ, наши студенты едут учиться на старших курсах в Москву, защищают дипломы в МГУ. Благодаря этому, а также индивидуализации обучения в филиале, мы готовим выпускников, которые глубоко преданы своей стране и одновременно являются подлинными евразийцами и имеют фундаментальную подготовку. Мы называем наш филиал малым Московским университетом в Казахстане. Таким образом, высокая оценка В. А. Садовниченко в целом отражает достойное место филиала в Казахстане. Правда, форма оценки, которую использует Виктор Антонович, весьма об-
разна.

- Занятия у вас проводятся на русском языке. А государственный язык Республики Казахстан преподается?

- Казахстанский филиал - филиал российского учебного заведения. И в соответствии с уставом МГУ преподавание в нём ведётся на русском языке. Однако у нас уделяется особое и большое внимание не просто изучению государственного языка, мы считаем, что выпускник Казахстанского филиала должен владеть государственным языком на высоком уровне. Вопрос нами ставится так: если выпускник филиала не знает на таком уровне казахский язык, то это брак в нашей работе. Мы задаём себе вопрос: «Каким образом выпускник, который плохо знает государственный язык, может реализовать себя в обществе?». Ответ очевиден. Наши студенты изучают казахский язык по объёму часов почти в два раза больше, чем в других казахстанских вузах. Высокопрофессиональное

знание казахского и русского языков - признак образованности, интеллигентности евразийского специалиста. Разумеется, последнее предполагает хорошее изучение английского языка. Ему также уделяем большое внимание.

- Александр Владимирович, так как у нас журнал библиотечный, естественно, нас интересует следующий вопрос - есть ли в вашем филиале библиотека и как вы обеспечиваете студентов учебниками?

- Вопрос о роли библиотеки в современном учебном заведении требует серьёзного осмысления. С формальной точки зрения в информационном обществе роль библиотеки снижается. Хочу подчеркнуть, именно с формальной точки зрения. На смену бумажным носителям приходят электронные, появился доступ к различным базам данных, формируются электронные

библиотеки и т.д. Вместе с тем, с другой стороны, роль библиотеки возрастает. Она становится не просто хранилищем информации бумажных носителей (книг), но и особым систематизатором накопленных знаний, следовательно, существенно возрастает системообразующая роль библиотеки. Особенно велика роль библиотеки в школах и высших учебных заведениях. Она позволяет обеспечить процесс обучения не просто набором литературы, а помочь студентам, школьникам обеспечить учебный процесс необходимыми материалами. Есть ещё одна сторона вопроса. Благодаря работе библиотек обеспечивается строгое соблюдение прав использования материалов, прав интеллектуальной собственности. Библиотеки позволяют смягчить проблему удорожания литературы. Наличие хотя бы одного экземпляра книги открывает возможности и дорогу к знаниям для десятков и сотен любознательных читателей. Современная система доступа к источникам, базам мирового значения - это функции библиотеки XXI века. Исходя из этого, мы придаём огромное значение роли библиотеки и её авторитета в глазах студенчества. Это достигается через постоянные обновления книжных фондов, а также через широкое использование электронных

носителей информации и доступа к мировым базам данных. Фактически мы имеем дело с коренным изменением в доступе студентов к библиотечным ресурсам не только вуза, но и мира. Благодаря новым возможностям библиотека резко расширяет доступность к источникам для студентов и обеспечивает их самостоятельную работу. Именно на этих принципах мы развиваем библиотеку. Неоценимое значение для нас имеет в этом важном деле сотрудничество с Национальной академической библиотекой Республики Казахстан и с научной библиотекой имени М. Горького в МГУ.

- Скажите, а какую книгу вы сами сейчас читаете?

- В настоящее время выходит в свет много замечательных книг. К сожалению, сейчас приходится, в основном, осваивать специальную литературу. В частности, перечитываю работы С.Хантингтона, Н.Д.Данилевского, Ф.Фокуямы в связи с переосмыслением проблемы роли цивилизационного фактора в современном мире. Библиотека в моей жизни сыграла решающую роль в становлении меня как исследователя. Она открыла новый мир в условиях, когда ещё не было телевидения, электронных носителей и т.п. В связи с тем, что моё детство проходило в сельской местности в Белоруссии, доступ к достижениям культуры

и образования был, конечно, ограничен. Сельская библиотека стала для меня вторым домом. В ней было 2-3 тысячи книг. Все эти книги я прочитал. Моё любимое занятие было лазить по полкам и листать все книги подряд. С этого времени у меня сложилось глубокое уважение к библиотекам, работникам библиотек, и выработалось стремление всегда иметь книги наряду с электронными изданиями, если это возможно. На мой взгляд, только книга - настоящая книга. Электронные носители не могут заменить возможность почувствовать в руках, физически ощутить принадлежность к автору и его героям. Огромную роль в моём становлении как исследователя сыграла научная библиотека имени Горького в МГУ, где благодаря открытому доступу я получил возможность приобщения к различным областям жизни.

- Ваша первая прочитанная книга.

- Я не могу вспомнить, какую книгу я прочёл первой, но я помню, какие книги запомнились с детства: это «Хижина дяди Тома», «Приключения Гекльберри Финна», а также чтение романа Льва Николаевича Толстого «Война и мир» в пятом классе.

- Благодарю за интервью. Успехов и процветания филиалу МГУ в Астане!

Гулжанат ЖУБАНИЯЗОВА

Электронная летопись страны

Как и положено юбиляру, Казахстан в 20-летие своей независимости принимает поздравления и подарки. Поздравить свою страну решил и коллектив электротехнической компании «AlageumElectric», поднеся в дар не совсем обычный, оригинальный подарок. Это уникальный инновационный проект под символическим названием «Исторические хроники: 20 лет мира, согласия и созидания».

Весь материал построен на основе событий, произошедших за 20 лет становления независимого Казахстана, а также через призму деятельности Первого Президента Н.А. Назарбаева. Кроме этого, в проекте представлены статьи авторитетных и известных людей, которые в силу своей деятельности и общественного статуса, непосредственно связаны с фактами, изложенными в исторических хрониках.

Но уникальность проекта заключается не только в его содержании, но и креативной форме носителя информации. Он изготовлен в виде золотой птицы Самрук, которая венчает монумент «Қазақ әлі».

Презентация проекта, а также церемония передачи одного экземпляра в Электронный Государственный Библиотечный Фонд НАБ РК состоялись в Национальной академической библиотеке РК. В ней приняли участие генеральный директор электротехнической компании «AlageumElectric» Нурмахан Абдрахманов, генеральный директор НАБ

Жанна Шаймуханбетова, директор по развитию Кентауского трансформаторного завода Нуржамал Тащанова, заслуженный деятель РК Аширбек Сыгай и руководитель клуба молодых специалистов компании «AlageumElectric» «Жас маман» Жандилля Ильясов.

Как выяснилось на презентации, идея создания проекта принадлежит ребятам именно из этого клуба, который объединяет более 300 человек. Работа клуба направлена на поддержку молодых специалистов, способствование их профессионального, личного роста, решение социальных вопросов.

- Создавая этот альманах, мы, молодежь, хотели внести и свою лепту в празднование 20-летия независимости нашей страны, - говорит Ж. Ильясов. Печатное издание вышло в свет в специальной подарочной упаковке. Но человеческий потенциал и возможности современных информационных технологий, можно сказать, безграничны. Результатом объединения этих двух составляющих стало решение о создании электронной версии книги, и не просто в форме обычной флэшки, а в форме монумента «Қазақ елі», что весьма символично в год празднования 20-летия независимости Казахстана.

По словам генерального директора «AlageumElectric» Н. Абдрахманова, компания с большим удовольствием поддержала идею членов клуба «Жас маман», были выделены необходимые средства для ее претворения в жизнь. Далее г-н Абдрахманов сказал несколько слов о самой компании, которая имеет почти полувековой опыт работы в сфере электромашиностроения. Продукция компании выходит на рынки стран ближнего и дальнего зарубежья. Основная область деятельности компании – проектирование, производство, монтаж и ремонт энергетического оборудования.

По словам представителей компании «AlageumElectric», издание вышло ограниченным тиражом, но у пользователей Национальной академической библиотеки РК есть возможность одними из первых ознакомиться с этим уникальным изданием.

Гулжанат ЖУБАНИЯЗОВА

Он бес томдық «Қазақ әдеби тілі сөздігі» жарық көрді

Айгүл
ТІЛЕУБАЙҚЫЗЫ

Қазақ тіл білімі халқымыз үшін аса құнды тағы бір еңбекпен толықты. 2011 жылғы 23 желтоқсанда Қазақстан Республикасы Мәдениет министрлігінің Тіл комитеті 10 000 данамен шығарылған 15 томдық «Қазақ әдеби тілі сөздігінің» тұсаукесер рәсімін өткізді.

Сөздікте 92 300 сөз бен 57 856 сөз тіркесі – барлығы 150 156 лексикалық бірлік қамтылып, лексикографиялық саралаудың барысында 166 мыңнан астам сөздің мағынасы ашып көрсетілген. Мұнда жұртшылықтың бәріне бірдей жалпы қолданыстағы зат, құбылыс, уақиға атаулары, адамның әр алуан сезім күйлерін бейнелейтін сөздер, субъективтік мәнді бағалауыштар, сондай-ақ әдеби тіл аясындағы лексика-фразеологиялық бірліктер сөзтізбеде қамтылып, жалпыхалықтық тілде қолданыла бермейтін термин сөздер, кәсіби сөздер, жергілікті сөздер тобы сараланып, іріктеліп алынған. Сонымен қатар медицина, қаржы, нарық экономикасы, құқықтану салаларының терминдері де енгізілген.

Сөздікте 20 мыңға жуық түрлі типтегі анықтама беріліп, 600 мыңға жуық дәйексөзден тұратын дәйектемелік қор жинақталған. Оған қоса ғылым-білім саласында қолданылатын атаулар да берілген.

«Қазақ әдеби тілі сөздігінің» алғысөзі Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың: «Көз келген ұлттың баға жеткісіз қазынасы – тіл. Ол – ұлтпен бірге жасап, заманмен бірге дамып отыратын құбылыс. Ана тіліміздің бар байлығын көздің қарашығындай сақтап қана қоймай, оны жинақтап, жүйелеп жас ұрпаққа табыстау – әр буынның абзал борышы», – деген сөздерімен басталады.

Жалпы, он бес томдық «Қазақ әдеби тілі сөздігі» баспасөз, ғылым-білім, мәдениет, оқу-ағарту сала-

сы қызметкерлеріне, ана тілін жетік меңгеруді мақсат еткен көпшілік қауымға арналады.

«Сөздік қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретінде мәртебесін көтеру, қоғамның әлеуметтік тілдік сұранысын өтеу, қазақ тілінің тілдік қорын байыту, сонымен қатар тілге қатысты зерттеулерге негіз болатын мол материалдарды жүйелеу тәрізді міндеттерді тиісті деңгейде орындай отырып, алға қойған мақсаттарға қол жеткізді деп сенімді айтуға болады», – дейді сөздікті дайындаған А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының ұжымы.

Сөздік он мың данамен шығарылып, республиканың барлық облыстарындағы білім беру мекемелері мен кітапханаларға тегін таратылып отыр.

66

Екінші бөлімде
Алматы,
Қызылорда,
Қостанай,
Көкшетау
қалаларындағы
кітапханаларда
ұйымдастырылған
семинар-кеңестер,
конференциялар
бойынша
мәліметтер,
сондай-ақ
авторлық
баяндамалар
ұсынылады.

2

46

72

51

60

37

Ғалия ИСАҚАНОВА,
ҚР ҰАК Бас директорының
орынбасары

«Тәуелсіздік және КІТАПХАНА ІСІ»

Қазан айының аяғында Қызылорда қаласындағы Ә. Тәжібаев атындағы облыстық әмбебап ғылыми кітапханасында Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығы қарсаңында «Қазақстан кітапханалары Тәуелсіздік жылдарында: жетістіктері және даму бағыттары» тақырыбында республикалық конференция өтті.

Басты мақсат – ел Тәуелсіздігінің 20 жылындағы кітапханалар жағдайы, жетістіктері мен даму бағыттарын белгілеп, өзара, шет елдермен ынтымақтастық құру мәселелерін шешу.

Бір күн бұрын қонақтар «Шежірелі Сыр елінің» кітапханаларына саяхаттады. Ең алдымен, Қызылорда қалалық Мәдениет басқармасының көмегімен биыл ғана соқырлар қоғамынан бөлініп, өз алдына отау тіккен облыстық Зағип және нашар көретін азаматтарға арналған кітапханаға ат басын тіреді. Екі қабатты, күрделі жөндеуден өткен бұл кітапхана мүгедектердің жағдайына қарай түрлі техникамен жабдықталыпты. Мүмкіндігі шектеулі азаматтарға, олардың отбасы мүшелеріне қызмет көрсете отырып, кітап қорларында нүктелі-бедерлі қаріптөгі (Брайль жүйесіндегі), жайпақ бас-

палы, дыбыстандырылған, аудио жадығаттарын-
дағы әдебиеттер жинақталған.

Бұдан кейін қалалық №6 кітапхана филиалы-
ның жұмыс тәжірибесімен танысуға мүмкіндік бе-
рілді. Мұндағы кітап қоры – 51 мың.

Сол күні А. С. Пушкин атындағы қалалық кітап-
хананың жағдайымен де жете танысудың сәті түсті.
100 мыңдай кітап қоры бар кітапхананың безенді-
рілуі бөлек, көрмелер, кітап серелері бір стильмен
көркемделген.

Байырғы астанамыз Ақмешіттің ақ сарайында-
ғы салтанатты көш басталмас бұрын Қызылор-
да облыстық Мәдениет басқармасының бас-
тығы Берік Жүсіповтің, ҚР Кітапханашылары Ас-
социациясының Президенті Роза Бердіғалиеваның,
ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының Бас ди-
ректоры Жанна Шаймұханбетованың және ҚР
Ұлттық академиялық кітапханасы Бас директоры-
ның орынбасары Ғалия Исақанованың қатысуы-
мен баспасөз-мәслихаты өткізілді.

Сыр елі қонақтары Н. Бекежанов атындағы
Қызылорда облыстық музыкалық-драмалық теа-
трының II қабатындағы холлда ҚР Тәуелсіздігінің
20 жылдығына арналған «Тәуелсіздіктің 20 асуы»
атты кітап көрмесінің тұсаукесеріне куә болды.

Қызылорда облыстық Мәдениет басқармасының
бастығы Берік Жүсіповтің төрағалығымен ашылған
конференцияда Қызылорда облысының әкімі Б.
Қуандықовтың құттықтау сөзі тыңдалды. Одан өрі

«Кітапхана саласы – адамзат санасының даму тарихын хаттап келе жатқан киелі бір ғылым десек те болады. Ал кітапханашылар – адамзаттың ақыл қазынасының шырақшысы. Ендеше, кітап пен кітапханашы, кітапханашы мен автор, автор мен оқырман, оқырман мен кітап, кітап пен кітапхана, міне, бұлар – бір-бірінен ажырамас ұлы ұғым»

облыс әкімі Б. Қуандықов «Сыр өңірінің мәдениеті»
тақырыбындағы баяндамасын жолдады. «Кітапха-
на саласы – адамзат санасының даму тарихын хат-
тап келе жатқан киелі бір ғылым десек те болады. Ал
кітапханашылар – адамзаттың ақыл қазынасының
шырақшысы. Ендеше, кітап пен кітапханашы, кітап-
ханашы мен автор, автор мен оқырман, оқырман
мен кітап, кітап пен кітапхана, міне, бұлар – бір-бірі-
нен ажырамас ұлы ұғым», – деп Болатбек Баянұлы
кітапханаға, кітапханашыға деген ізгі құрметін біл-
дірді.

ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының Бас директоры Жанна Шаймұханбетова «Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылындағы көпшілік кітапханалардың жетістігі» атты баяндамасында Егемен-

нө Тәуелсіздік тарту өткен табыстарға егжей-тегжейлі тоқталды.

Ал ҚР Кітапханашылары Ассоциациясының Президенті Роза Бердіғалиева «2011-2015 жыл-

«Тәуелсіздігіміздің 20 жылдығы – бұл жетістіктеріміздің мәнін жете ұғынып, болашақтағы міндеттерімізді айқындаудың тамаша мүмкіндігі. Біздің еліміз барынша күрделі әрі дамыған ақпараттық инфрақұрылымға ие, ал кітапханалар оның бөлінбейтын маңызды бөлшегі болып саналады.

дік өншілеген жылдардағы кітапханалардың жетістігімен қоса, кітапханашы ролінің де өсе түскендігін атап көрсетті. «Тәуелсіздігіміздің 20 жылдығы – бұл жетістіктеріміздің мәнін жете ұғынып, болашақтағы міндеттерімізді айқындаудың тамаша мүмкіндігі. Біздің еліміз барынша күрделі әрі дамыған ақпараттық инфрақұрылымға ие, ал кітапханалар оның бөлінбейтын маңызды бөлшегі болып саналады. Еліміздің кітапханалары өз қызметінің мән-маңызы жағынан ақпараттық қоғамда кез келген адам үздіксіз білім алатын білім, шығармашылық көзіне, қоғамдық өмір мен мемлекеттік басқаруға азаматтарды белсенді қатыстыру құралына, барлық қызмет саласы мамандарының біліктілігін көтеруге дайындайтын, экономика мен бизнестің ақпараттық тірегіне және ұлтымыздың тарихы мен мәдениетін сақтаушыға әрі белсенді серіктеске айналды. Сонымен қатар, Қазақстандық кітапханашылар қоғамдастығы жүйені құраушы мына үш міндетті шешуге елеулі үлес қосты, ол: жарқын да қуатты мемлекетті, бірегей толерантты қоғамды, инновациялық экономиканы құру», – деп дәлел келтіре отырып, қазақстандық кітапхана ісі-

дарға арналған ҚР Кітапханашылары Ассоциациясының даму басымдықтарын» басты назарға алды.

ҚР Ұлттық кітап палатасының директоры, Қазақстан баспагерлері қауымдастығының президенті Ж. Сейдуманов еліміздегі кітап басу ісі, міндетті дананың ұлттық кітапханаларға жеткі-

зілу мәселелері және кітап рыногы субъектілері арасындағы қарым-қатынасты реттейтін нормативтік-құқықтық базаны жетілдіру мәселелерін көтеріп, ұсыныстарын ортаға салды.

Сол күні кітапхананың жаңа ғимаратында «Корей ақпараттық орталығы» ашылса, енді бір бөлім айтулы ақын, ірі драматург әрі әйгілі өдебиет зерттеушісі Әбділда Тәжібаевтың мұражайына айналды. 1999 жылдан Ә.Тәжібаевтың есімін иеленген Қызылорда облыстық кітапханасы жаңа мұражайға Алаш астанасы – Ақмешітте інжу-маржан жырларын жазып, академиялық стильдегі алуан мұрасын аманаттаған арғымақ ақынның көзіндей боп көне қонысында қалған кейбір материалдық ескерткіштерін де өншілепті.

Сондай-ақ «Байрақты бостандықтың биік шыңы», «Тәуелсіздік және кітапхана ісі» атты кітап көрмелері ұйымдастырылып, библиографиялық шолу жасалды.

Бірінші секция жұмысы «Республикалық ғылыми-техникалық кітапхананың» арнайы іс-шарасымен басталды. Басқосуда кітапхананың электронды қорын қалыптастыру, цифрлау, жарнамалық жұмыс, қоғаммен байланыс жасау, кадрлардың біліктілігін көтеру қажеттігі әңгімеге арқау болды.

Белгілі режиссер Қ. Умаровтың «Алашорда» деректі фильмін Қызылорда төріндегі қадірлі қонақтар тарту ретінде қабылдады.

Конференцияның екінші күні ҚР Парламенті Сенатының депутаты М. Мұхамедов «Қазақстан Тәуелсіздігіне 20 жыл: жетістіктер мен мәселелер» тақырыбында дәріс оқыды. Лекциядан соң екі секция жұмысы қатар жүргізілді.

Н. Гоголь атындағы Қарағанды ОӘФК директоры Дина Аманжолова мен А. Пушкин атындағы ШҚО кітапханасының директоры Хабиба Ақжігітованың үйлестіруімен «Кітапхананың ақпараттық ресурстары: қалыптастыру, пайдалану және сақтау» тақырыбында өткізілген I секция жұмысында ҚРҰАК Кітапханаларды дамыту орталығының жетекшісі Маржан Валиулина «Қазақстан кітапханаларындағы ақпараттық ресурстар жағдайын» баяндады.

«Кітап қорын сақтау, насихаттау – егемендігімізді дәріптеу» тақырыбындағы II секция жұмысына ҚР Кітапханашылары Ассоциациясының Президенті Роза Бердіғалиева жетекшілік етті. Мұнда кітапхана ісінің дамуындағы Кітапханашылар Қауымдастығының рөлі, аймақтық ассоциациялар құру мәселелері талқы таразысына салынды.

«Ақпараттық қоғамдағы кітаптың өлеуметтік және мәдени маңыздылығы» тақырыбындағы III секция

жұмысын ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы Бас директорының орынбасары Ғалия Исақанова жүргізіп, «Оқу мәселесі және республикалық «Бір ел – бір кітап» акциясы» тақырыбын тарқата отырып, оқуға тартудың тиімді тәсілдерін тілге тиек етті. Осылайша, қоғамды оқуға тарту үшін Мемлекеттік деңгейде оқуды қолдау мен дамыту жөніндегі Ұлттық бағдарлама қабылданып, «Бір ел – бір кітап» акциясы жалғасын табуы қажеттігі айтылды.

IV секция «Қазақстандағы кітапханашы мамандардың біліктілігін көтеру» деп аталып, кітапханалық кадр саясаты сарапқа салынды. Осы ретте ҚР ҰАК Кітапханаларды дамыту орталығы жетекшісінің орынбасары Қайыркен Нұралинова «ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы кітапханашы мамандардың біліктілігін көтеру орталығы ретінде» тақырыбы бойынша кітапхана өмірінің өткен тәжірибесінен тұжырым жасады.

«Зағип жандарға кітапханалық қызмет көрсетуде жаңа флэш-технологияларды ендіру» атты дөңгелек үстел мәжілісін Республикалық зағип және нашар көретін азаматтарға арналған кітапхананың «дыбысты» және Брайль кітабын шығару бойынша бөлім жетекшісі П. Юсупджанов жүргізді. Жиында Жамбыл облыстық зағип және нашар көретін азаматтарға арналған кітапхана жұмысының қорытындысын директоры А. Оразқұлова мәлімдесе, Семей қаласындағы зағип және нашар көретін азаматтарға арналған кітапхананың директоры О. Губанова мүмкіндігі шектеулі азаматтар үшін бөлек бағдарлама қажеттігі туралы мәселе көтерді. Ал Батыс Қазақстан ОЗНАК-на жаңа ақпараттық технологияларды енгізудегі жаңашылдықтар жайлы директоры Ж. Макасова жеткізді.

Екі күн бойы бес секцияға бөлінген конференция жұмысы қорытындыланып, қарар қабылданды. Сөйтіп Сыр бойында сыр ақтарып, салиқалы сұхбат құрған да – мәдениет саласы мамандары. Сондықтан, шығарылған шешім – бәріне ортақ.

«Қызылорда – кітапханалар астанасы, 2011» атты алқалы жиын аяғында ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының Бас директоры Қазақ Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған «Кітапхана ісінің шебері» төсбелгісімен кітапхана ісінің ардагерлерін және білікті мамандарын марапаттады.

Шараны ұйымдастырғандар: Қызылорда облысы өкімдігінің Мәдениет басқармасы, ҚР Мәдениет министрлігі, ҚР Кітапханашылары Ассоциациясы, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы, ҚР Ұлттық кітапханасы және Ә. Тәжібаев атындағы Қызылорда ОӘФК.

Кітапхана ісінде компьютерлік технологияларды пайдалану жаңа жобаларды әзірлеуге мүмкіндік береді. Ж. Бектұров атындағы Қарағанды облыстық жас-өспірімдер кітапханасының басым бағыттарының бірі – ақпараттық технологиялар мүмкіндіктерін қолданып әр түрлі жобаларды, бағдарламаларды іске асыру. Бұл ретте меншікті мәлімет қорларын құру бағыты – басымдыққа ие.

Меншікті мәліметтік қорларымыз құрылуда

Гайһар БЕКБАЛАҚОВА,
Ж. Бектұров атындағы Қарағанды облыстық
жасөспірімдер кітапханасының директоры

Бұл жұмыстарға түрткі салған – 1998 жылы Сорос-Қазақстан қоры «Кітапханаларды қолдау» бағдарламасы жобаларының ашық сайысына жөне Будапешт қаласындағы Ашық Қоғам Институтының Желілік кітапханалар бағдарламасына қатысуымыз. Сайыстарға кітапхана «Алаң»: 6-9-жасар жас оқырмандарға арналған түрлі-түсті электронды каталог жасау» жобасын ұсынды. Байқау қорытындысы

бойынша кітапханамыз жеңіске жетіп, жобаны жүзеге асыруға грант бөлінді.

«Алаң» жобасын іске асыру жолында жалпы кітапханалық процесстерді автоматтандырудың стратегиялық бағыттары белгіленді. Бұл:

- 4.02 Кітапхана ҚБП (қолданбалы бағдарламалар пакеті),

- 5.4 Кітапхана ҚБП жөне ИРБИС базасында электронды ресурстардың құрастырылуы;

- Интернеттің коммуникативтік қызметтерін ықшамдау, кеңейту;

- Құжаттарды pdf пішінінде сақтау;

- Меншікті сайттар, мультимедиялық басылымдар жасау. Бейне-интернет-конференциялар, виртуалды сайыстар өткізу.

XXI ғасыр – технологиялық мәдениет дәуірі. 1999 жылдан бастап кітапханада жасөспірімдерге арналған элек-

тронды каталог пен мақалалардың электронды картотекалары жасала бастады. Ал 2002 жылдан меншікті мультимедиялық басылымдарды шығаруға кірістік. Бүгінде әдістемелік құралдар дәстүрлі мәтінмен сипаттау түрінде ғана емес, электронды түрде компьютерлік технологияларды пайдалана отырып, түрлі әдістерде ұсынылады.

Бұл жұмыстар жүйеленіп, мынадай үш топқа бөлінді:

1. Өлкетану басылымдары:

- «Прикосновение» Қарағанды суретшілердің мультимедиялық вернисажы;

- Тәттімбет» (Күйші-композитордың туғанына 190 жыл толуына орай);

- «Өлшеуін білмек ғылымның асыл төгі» (фарабитанушы ғалым А. Машанидың туғанына 100 жыл толуына орай);

- «Жасыл желкен астында»: Қарағанды өңірінің экологиялық мәселелері;

- «Атамекен»;

- «Мәди Бәпиұлы» (әнші-ақынның 130 жылдық мерейтойына арналған).

2. Әдістемелік басылымдар:

- «Елбасы Жолдауы – көмел келешек кепілі»;

- «Азат елдің Ата Заңы»;

- «Есірткісіз әлем»;

- «Ұшқын»: Кітапхананың шығармашылық лабораториясы;

3. Толық мәтінді дерекқорлар:

- «Жарқын»;

- Жастар туралы толық мәтінді мәліметтер қоры;

- «Қарағанды – соғыс жылдарында»;

- «Төзімділік»;

- «Кітапханашы құжаттамасы: Кітапхана хабаршысы»;

- «Әкелер мен балалар»;

- «Дөнөкер»: электронды кітапхананың сантаңбалы мұрағаты.

Аталған басылымдар қатарындағы «Прикосновение» (2002 ж.) атты Қарағандылық суретшілер шығармаларының мультимедиялық вернисажы ерекше орынға ие. Бұл жоба «Еуразия – мәдениеттер мен кітапханалардың бірігу кеңістігі» атты «Орал – Қазақстан кітапханалары астанасы – 2002» республикалық конференциясы аясында Орал қаласында өткен «Кітапханалар жұмысындағы жаңа технологиялар» секциясында баламалы басылым ретінде ұсынылды. Бұлар – белгілі бір тақырып бойынша топтастырылған суреттер жиынтығы. Суретшілер осы туындыларға серіктес автор болды. Суреттерді көрсеткен кезде әр суреттің өзіне төн көңіл-күйін сипаттайтын саз ойнайды.

2005 жылы өйгілі сазгер, күйші, домбырашы, шөртпе күй орындаушылық мектебінің негізін қалаушылардың бірі Т. Қазанғапұлының 190-жылдық мерейтойы қарсаңында қазақ және орыс тілдерінде мультимедиялық әдістемелік басылым жарық көрді. Бұл еңбекке сазгердің шығармашылығы туралы мәліметтер біріктірілді. Дискіде әдістемелік нұсқаулар, әдебиетке виртуалды шолу, библиография, сазгердің шығармашылығына арнап өткізілген кештің бейнематериалдары, әр жылдарда мерзімді баспасөзде жарияланған мақалалардың толық мәтінді қоры, сазгер күйлерінің ноталық және дыбыстық жазбалары жинақталған.

2006 жылы ұлы ғалым, геолог Ақжан Машанидің 100-жылдық мерейтойы 2006-2007 жылдары ЮНЕСКО шеңберінде аталып өтуіне байланысты ғалымның өмірі мен шығармашылығы бойынша «Өлшеуін білмек ғылымның асыл төгі» атты мультимедиялық басылым жарық көрді.

Біздің кітапхана – облыстағы жасөспірімдерге қызмет көрсететін кітапханалардың әдістемелік орталығы. Сондықтан әдістемелік құралдың жаңа түрін жасау бүгінгі күн талабына сай көледі.

2003 жылы жарық көрген «Әкелер мен балалар» атты мультимедиялық әдістемелік құрал Павлодар қаласында «Жаңа кітапхана жаңа ақпарат қоғамдастығы үшін. Модельді ауыл кітапханасы» тақырыбымен өткен республикалық конференцияда «Ұшқын» жобасымен ұсынылды. Бұл – Бұқар жырау, Нұра аудандары, Қарағанды ОЖК-сі кітапханашылары мен оқырмандарының қатысуымен әзірленген «Әкелер мен балалар» атты ОЖК-сі қызметінің жалпы көрінісін бейнелейтін кітапхананың виртуалды шығармашылық зертханасы. Баламалы әдістемелік құралға дәстүрлі мәтіндер, саунд-трек пен бейне қатарлар кірістірілген. Материалдағы іс-шаралар құрылымын, мәліметтерді, кітапханашы өздігінше өзгертіп,

құрастырып дайындай алады.

Қазақстанда тұңғыш рет әзірленген мультимедиялық әдістемелік материал облыс кітапханалары үшін дәстүрлі әдістемелік құралдардың мүмкіндіктерін кеңейтті.

Облыстың ауыл-аудандарына әдістемелік және тәжірибелік көмек көрсету мақсатында кітапханамызда «Жарқын» жобасы дүниеге келді. Жобаның мақсаты – оқырмандарға екі тілде бірдей толық мәтінді құжаттар ұсыну. Ауылды қолдау жылы басталғанда жастар ісі жөніндегі толық мәтінді деректер қоры, ең алдымен, балалар, жасөспірімдер мен жасөспірімдерге қызмет көрсететін кітапханашыларға арналған еді. Бұл қорды толықтыру үшін «Жас Алаш», «Экспресс-К», «Арай», «Новое поколение», «Қыз құпиясы», «Жұлдыздар отбасы» тәрізді мерзімді басылымдар пайдаланылды.

Көйінгі кезде көкейтесті тақырыптарға арнап мынадай басылымдар жарық көрді: кәсіптік баспасөз материалдары бойынша әріптестерге көмек көрсетуге арналған «Кітапханашы құжаттамасы»; Ұлы Жеңістің 60-жылдығына орай «Қарағанды – соғыс жылдарында». Оған облыстық баспасөз беттерінде жарияланған мақалалармен бірге облыстық мұрағаттың бірегей құжаттары кірістірілсе, тағы бір жеке басылым «Төзімділік» тақырыбына арналды. Оқырмандар тақырыпқа сәйкес берілген әдебиеттер тізімін, дискіде орналасқан жарияланымдарды тезіздеуге, ыңғайлы интерфейс-

пен бағдар алады.

Қазіргі қоғамда көз көлген кітапхана мемлекеттік идеологияны насихаттау орны ретінде танылып келеді. Ж. Бөктұров атындағы облыстық жасөспірімдер кітапханасы Елбасының Қазақстан халқына арнаған жыл сайынғы Жолдауларын насихаттауда «Елбасы Жолдауы – көмел көлешек кепілі» атты мультимедиялық материал шығарды. Басылымда бейнепрезентация, ҚР Президентінің Қазақстан халқына арнаған Жолдауларын насихаттау жөніндегі іс-шаралар мен жоспарлары, ұрандар, республикалық баспасөз беттерінде жарияланған мақалаларға шолу және олардың тізімі ұсынылып отыр. «Портативті электронды кітапхана» атты толық мәтінді деректер қорында интернет-жарияланымдар, республикалық және облыстық БАҚ мақалалары, Жолдауды насихаттау әрі түсіндіру жөніндегі әдістемелік ұсыныстар, Стратегиялық зерттеулер жөніндегі Қазақстан институтының «Насихаттау жұмысындағы коммуникативті технологиялар» атауымен ұсыныстар, сайттар тізімі берілген.

Жас ұрпақтың экологиялық мәдениеттілігін арттыру – жасөспірімдер кітапханасының негізгі мақсаты. Жастардың экологиялық білімі мен көзқарасын қалыптастыру, оларды туған өлке табиғатын қорғауға, экологиялық білімді пайдалана білетін білікті азамат ретінде тәрбиелеуде Қарағанды облысының экологиялық проблемалары туралы «Жасыл желкен астында» атты

мультимедиялық құрал дайындалды. Мұнда 2007 жылы шыққан әдебиеттердің ұсыныстық көрсеткіші, мақалалар, көрме материалдары /фильмдер мен суреттер/, мақалалар ТММБ түрінде енгізілді. Мультимедиялық құрал ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы ұйымдастырған Жас кітапханашылар слетіндегі «Ең үздік жобалар» номинациясында екінші орынды иеленді.

Өлке тарихына байланысты Қарағанды қаласының 75 жылдығы қарсаңында «Атамекен» атты әдістемелік мультимедиялық басылым әзірленді. Мұнда Қазақстан индустриясының жүрегі – Қарағанды қаласының тарихынан мәліметтер беретін кітап көрмесінің жобасы, «Менің қалам – Қарағанды» презентациясы, Отан туралы мақал-мәтелдер мен қоғам қайраткерлерінің осы өлке туралы айтқан қанатты сөздері, ақындардың Қарағандыға арнаған жыр-шаулары, әндері, фотосуреттер, кітапханада өткізілген көпшілік іс-шараның сценарийлері берілген.

Әлбетте, әрбір басылым туралы айта бөруге болады. Баламалы мультимедиялық басылымдарды шығару – Ж. Бөктұров атындағы облыстық жасөспірімдер кітапханасы қызметкерлерінің шығармашылық ізденістерінің нәтижесі.

Кітапхана жұмысындағы тағы бір бағыт – электронды ресурстарды құрып, меншікті сайттар жасау.

2010 жылы мамандарымыз Мемлекеттік «Мәдени мұра» бағдарламасы аясындағы об-

лықтық тарихи-этнотану мұрасы мен Н. В. Гоголь атындағы облыстық ембебап ғылыми кітапханасының «Кітапхана қорсаңтары мен мұражай артефакттарын электронды түрге өңдеу және сақтау зертханасы» жұмысына кірісті. Сол зертхана аясында Ж. Бектұров атындағы Қарағанды облыстық жасөспірімдер кітапханасы «Дәнекер» мақсатты кітапхана бағдарламасын өзірлеуге кіріс алды. Бағдарламаның іске асырудың нәтижесінде «Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды. Ж. Бектұров әдебиет-мұражайының, Қарағанды облысы мемлекеттік мұрағатының, Жәзғазған қалалық мұрағатының, Жаңаөлке, Осакаров және Нұра ауданы мұражайларының материалдары зерттеліп, сканерленіп жасалып, «Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды.

Жоба аясында жиналып, сканерленген материалдар 16 тақырыптық топқа бойынша топтастырылды, солардың ішінде: «Қарағанды аяңдары, жазушылары»; «Қарағанды – ғарыштық аймақ»; «Қарағанды – көмір басосының іргесін қалғушылары»;

«ҚарЛАГ»;

«Көңір мемлекеті халықтарының депортациясы және репрессиясы», т.б..

Пайдаланушылар «Дәнекер» электронды кітапханасы сәттілікпен құрылды. Ж. Бектұров атындағы Қарағанды облыстық жасөспірімдер кітапханасы «Дәнекер» мақсатты кітапхана бағдарламасын өзірлеуге кіріс алды. Бағдарламаның іске асырудың нәтижесінде «Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды. Ж. Бектұров әдебиет-мұражайының, Қарағанды облысы мемлекеттік мұрағатының, Жәзғазған қалалық мұрағатының, Жаңаөлке, Осакаров және Нұра ауданы мұражайларының материалдары зерттеліп, сканерленіп жасалып, «Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды.

Бүгінде көз алған мемлекеттің дамуы жаңа технологиялармен тығыз байланысты. Еліміздің әрбір азаматы өз жерінің тарихын білуге міндетті. Осы жағдайда, «Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды. Ж. Бектұров атындағы Қарағанды облыстық жасөспірімдер кітапханасы «Дәнекер» мақсатты кітапхана бағдарламасын өзірлеуге кіріс алды. Бағдарламаның іске асырудың нәтижесінде «Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды.

«Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды. Ж. Бектұров атындағы Қарағанды облыстық жасөспірімдер кітапханасы «Дәнекер» мақсатты кітапхана бағдарламасын өзірлеуге кіріс алды. Бағдарламаның іске асырудың нәтижесінде «Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды. Ж. Бектұров әдебиет-мұражайының, Қарағанды облысы мемлекеттік мұрағатының, Жәзғазған қалалық мұрағатының, Жаңаөлке, Осакаров және Нұра ауданы мұражайларының материалдары зерттеліп, сканерленіп жасалып, «Дәнекер» электронды кітапханасының сәттілікпен құрылды.

Бөлек. Сайт 2010 жылы іске қосылды, ғаламтордағы мекен-жайы: <http://shuak.kz/>.

«Шуақ» сайты – Қарағанды өңірінің тарихы мен мәдениеті, әдебиеті жайлы жан-жақты мәлімет беретін ауқымды ресурс. Сайттағы ақпараттар – Ж. Бектұров атындағы Қарағанды облыстық жасөспірімдер кітапханасы, «Тарихи-мәдени зерттеу орталығы» ЖШС-ті, Қарағанды облыстық Тарихи-мәдени мұраны қорғау жөніндегі мемлекеттік инспекциясы, Е. А. Бекетов атындағы ҚарМУ, Ә. Мәсімов атындағы археологиялық ғылыми-зерттеу орталығы (Алматы қ.), Л. Гумилев атындағы ЕҰУ жанындағы К. Ақынша атындағы археологиялық ғылыми-зерттеу институты қызметкерлерінің бірігіп жасаған жұмыстарының нәтижесі.

Пайдаланушы «Шуақ» тарихи-этнотану сайтының беттерінен бұрын жарияланбаған бірегей тарихи мәліметтер, сондай-ақ фотографиялық, статистикалық дерек материалдарын табады.

Ал үгіміздегі жылы <http://unlib.kz> мекен-жайы бойынша кітапхананың ресми сайтының жаңа жобасы іске қосылды.

ПРО чтение с комфортом

Надежда ТЕПЛЯКОВА,
директор ОДЮБ им. И. Алтынсарина, г. Костанай

Библиотека – это место, где человек отдыхает, отвлекается от повседневных забот, оставшись наедине с любимой книгой, получает эстетическое удовольствие. Здесь большую роль играет, конечно же, пространство, окружающая обстановка, дизайн интерьера.

Этому вопросу была посвящена республиканская конференция «Современно, технологично, функционально: архитектура и библиотечное пространство», которая состоялась в Костанайе на базе ОДЮБ им. И. Алтынсарина. В ней приняли участие специалисты управления культуры областного уровня, библиотечные работники различных систем и ведомств Казахстана, а также архитекторы, представители бизнеса США, Германии, России. Всего свыше 200 человек.

Благодаря вниманию акимата Костанайской области был создан яркий пример - областная библиотека для детей и юношества им.И.Алтынсарина, сочетающая в себе интерес-

ную, яркую архитектуру здания, современные, безопасные условия для библиотекарей и читателей.

Началась конференция с анализа ситуации в Костанайской области. В выступлении начальника Областного управления культуры Марионеллы Слесарь особое внимание было уделено проблеме подготовки кадров. При стремительном изменении библиотеки, ее значимости, должны быть и профессиональные кадры. Но как раз их подготовка вызывает озабоченность. В области проводится работа по подготовке и переподготовке кадров, но этого явно не достаточно, необходимо привлечение научных, исследовательских центров.

Серьезные требования к библиотекам на основе существующих нормативов были высказаны в выступлении генерального директора НАБ РК Шаймуханбетовой Ж. Анализ ситуации с библиотечными зданиями республики показал, что не все благополучно и необходимо ситуацию коренным образом изменять. К сожалению, не только не все библиотеки компьютеризированы, есть и неотапливаемые помещения, что становится совершенно недопустимо в XXI веке. Библиотеки по-прежнему (за редким исключением) остаются малобюджетным учреждением, а потому и малопривлекательным. Ситуацию, безусловно, нужно менять, но пока не только гото-

вых рецептов нет, мало вообще эта тема поднимается. В докладе были приведены несколько основных требований ИФЛА к библиотечным зданиям, которые и должны учитывать строители и проектировщики, но эти требования сами не «дойдут» до них, если библиотекарь их не донесет. Особенный интерес был и к представленным СНиПам, ГОСТам и другим нормативным документам, без изучения которых сегодня невозможно проводить ремонт, строительство, их соблюдение необходимо в повседневной деятельности библиотек. Важно ведь не только установить современное оборудование, еще проблематичнее его правильно использовать и проводить профилактические работы. Особенно это касается обеспечения безопасности зданий.

По мнению директора государственной библиотеки Раевой С.К., комфортная среда для ребенка - это, прежде всего, его доверие к библиотекарю. Сама личность библиотекаря сейчас выходит на первое место как инструмент создания комфортной среды.

Новую идеологию библиотеки представила доцент ЧГАКИ РФ Лаврова К.Б.: «Архитектура и дизайн - это понятия весьма емкие. Их сегодня активно используют для того, чтобы показать совершенно новую библиотеку». Библиотеки ведь сегодня очень даже неплохо технически оснащены, открываются фонды и это тоже привносит изменения в их архитектуру. Например, это большие стеклянные сооружения, обмотанные проводами, как библиотека Ж. Помпиду в Париже. Такие необычные конструкции тоже привлекают внимание жителей, которые, видя интересные здания, желают их посетить. Мы все понимаем, что если в учреждение не вкладываются деньги, то оно никому не нужно, находится на социальной окраине. Особенно это актуально, когда речь идет о детях, у которых еще не сформирована мотивация к чтению. Они видят красивые, яркие супермаркеты и могут сравнить их с библиотекой. Сейчас мы должны понимать, что архитектура и дизайн, уважающие читателя, это тот единственный механизм, который позволит нам конкурировать, когда речь идет о детях. В библиотеке ребенок находится в ин-

формационной безопасности. Давно потеряла свою актуальность старая идеология, которая вышла из монастырской библиотеки, что, чем тверже стул, тем меньше соблазна расслабиться. С внедрением новых технологий меняются образцы мебели. Кафедры выдачи становятся открытыми. В библиотеках идет и скульптурная поддержка чтения, как один из способов пропаганды. И лишь когда библиотека будет современной, красивой, моло-

дежь пойдет туда не только читать, но и работать.

Участники конференции с большим интересом ждали выступление начальника Управления Государственного пожарного контроля и дознания Комитета противопожарной службы МЧС РК Хасенова М. Потому что из-за отсутствия средств на соответствующее противопожарное оборудование и обслуживание нередко между пожарными службами и библиотекарями бывают разногласия. Надо отдать должное Марату Майдановичу за то, что он основательно, даже с некоторой долей юмора раскрыл столь серьезную и болез-

ненную тему. По его словам, в каждой организации должна быть инструкция по соблюдению правил противопожарной безопасности. Пожар не случается из-за отсутствия или наличия пожарной сигнализации и системы пожаротушения. Пожар происходит только по вине человека.

Специалист по информационным и библиотечным вопросам Госдепартамента США Вильям Мидлтон акцентировал внимание на способности изменяться и адаптироваться к изменениям. Конечно же, он рассказал об оснащенности американских библиотек, которые позволяют быть действительно открытыми, с максимумом удобств для получения и сдачи литературы. Особое внимание он уделил надписям в библиотеке, которые практически «кричат» о некоторых функциях библиотеки. Например, «Спроси здесь», «Начни отсюда», «Help! Help! Help!». Надписи эти, как правило, краткие, написаны большими буквами. Господин Мидлтон

несколько раз подчеркивал, что каждая библиотека должна быть доступна для людей с ограниченными возможностями. В библиотеках обязательно должны быть зоны для того, чтобы местное сообщество могло собираться и обсуждать свои проблемы, зоны для групповой работы.

От яркой американской библиотечной жизни

перешли и к не менее ярким примерам в Казахстане. Директор библиотеки Назарбаев университета Алия Сарсембинова рассказала о создании библиотеки. И сразу обратила внимание на систему безопасности в библиотеке, так как это первое, с чего должна начинаться работа. Обслуживание читателей в библиотеке максимально автоматизировано. Читатели самостоятельно выбирают книги и отмечают-ся на станциях обслуживания с помощью своих карточек. Естественно, без отметки книгу не вынесешь через ворота безопасности. В библиотеке все услуги для студентов бесплатны. Насколько неожиданной, настолько поучительной и важной стала информация о требованиях охраны труда и безопасности сотрудников. В выступлении Сарсембиновой А.Н. были названы некоторые риски, связанные с подниманием тяжести, работой допоздна. Хотелось бы в профессиональной печати подробнее узнать об этом и тем самым уделить больше внимания безопасности.

Выступления на конференции были на любой «вкус и цвет», от создания библиотеки «с нуля» и капитального ремонта, граничившего с реставрацией здания и до создания новой библиотеки и планомерном изменении пространства в существующей библиотеке с, казалось бы, незыблемыми стенами и фундами, в которые библиотекари Усть-каменогорской ОУНБ умудрились внести кардинальные изменения. В самом подходе к организации обслуживания читателей была некая «легкость», убеждающая каждого, что при желании можно своими силами из-

менить библиотеку, приятно удивить читателя. Активная позиция Восточно-Казахстанской библиотеки под руководством Акужигитовой Х.М. давно позволила ей стать известной и интересной всем. Кроме уже известных приемов, у них всегда есть неожиданный финт, как например, зеркальная стена под лестницей. В прошлом, можно было прочитать в санузлах занимательно-поучительные сообщения и т.д. Не мудрено, что эта библиотека начала работать и с детьми.

Конечно же, пользуясь правом хозяина конференции, опыт проведения капитального ремонта был изложен в нашем выступлении и подкреплен экскурсией по библиотеке, или, пожалуй, по библиотечному пространству, которое вытекало из одного здания в другое. Достигнуть гармонии в созданном позволила только совместная работа библиотекаря, архитектора, строителя. И эта совместная работа порой заключалась в том, чтобы архитектору и строителю нужно было окунуться в библиотечную деятельность, понять, что стеллажи - это не нагромождение, а философия пространства. Библиотекаря, в свою очередь, тоже пришлось вникать в технологические особенности конструкций, чтобы в будущем здание было не просто красивым, но и надежным. Одним из сложных моментов при строительстве и капитальном ремонте является выбор оборудования. В нашем выступлении особо было подчеркнуто то, что эту тему нужно хорошо проработать на стадии проектирования.

Для визуального знакомства была организована выставка информационно-вы-

числительного оборудования, специальной мебели, системы пожаротушения.

Мы благодарны компаниям, принявшим участие в выставке. География была довольно широкой: от казахстанских - экспериментального завода №1 г. Караганда, до немецких - ДЮТЕК и Либерт. Главный информационно-вычислительный центр МК РФ представил автоматическую систему доставки литературы. Это, пожалуй, самое фантастическое оборудование от воплощения до цены вопроса. Конечно же, это мечта крупных библиотек. Тогда как все остальное, наверное, в будущем будут иметь наши библиотеки, тем более что фирмы, представившие свою продукцию, («ADC Project», «Элар», «Argentum.kz») находятся в Казахстане.

Во втором выступлении Лавровой К.Б. внимание было акцентировано на функциях библиотеки, которые должны быть отражены в архитектуре и дизайне. Главное, что сказывается на облике библиотеки - это краеведение, государственный, национальный аспект. За рубежом сегодня архитекторы считают, что библиотечное здание для них гораздо более привлекательно с точки зрения проектирования, чем гостиница или банк. Строя гостиницу, они отработывают свои инвестиции, сносят и строят другую. Архитекторы, которые реализуют крупнейшие библиотечные проекты, борются за эту возможность, потому что они считают, что библиотека, в силу своей мемориальной функции, будет стоять вечно. Для любого архитектора это значит остаться в истории, подобно архитектору пирамиды. В мире очень много

стало появляться грандиозных библиотек в виде книг, корешков от книг. В Нидерландах, чтоб не строить много поселковых библиотек, построили одну крупную межпоселенческую, через которую проходит железнодорожная магистраль. И эта тенденция развивается. Строятся библиотеки с глубоким смыслом в архитектуре, подчеркивающие ценность знания. Например, в виде алмаза, бриллианта, жемчужины

и т.д.

Сейчас никому в голову не придет создавать типовое здание библиотеки. Наоборот, растет тенденция к противопоставлению, выбиться из массы одинаковых зданий. Здания библиотек становятся символами государства, региона, города, поселка, независимости, наконец.

Одним из примеров подтверждающих такую тенденцию, является новое здание библиотеки Кызылординской области, о котором рассказала заведующая НМО Кызылординской ОУНБ им. А.Тажиева Серикова Ш.А. Площадь библиотеки 8353 кв. метра. Она отметила, что библиотека становится «модным объектом, и эта мода проявляется, прежде всего, в архитектуре и дизайне». Библиотека перестала быть тихим местом для чтения «традиционных» книг, газет и журналов, она становится социально-коммуникативным центром, служащим местом встреч и общения людей.

Современное оборудование для библиотек - это особая тема, которая в себе сочетает восхищение от технических возможностей до грусти от того, что многое пока недоступно

для библиотек в силу слабого их финансирования.

Представители фирм, предоставляющих оборудование, достаточно подробно рассказали о технических новинках. Модератор секции «Библиотечное оборудование» директор по развитию ПО «Радуга - ЛИК» (г. Рязань) И.А.Коженкин особо подчеркнул, что успех эффективной модернизации, оснащения библиотек в том, что нужен обязательно проект. Просто поставка любого оборудования не может быть качественным без единого проекта. А для проекта должен быть коллектив, один архитектор или один библиотекарь не могут решить все задачи. Союз архитектора, библиотекаря и поставщика — единственный залог успеха. Требования к оборудованию для библиотек сегодня существенно изменились от академичности к комфорту. Появилось комбинированное оборудование, то есть - ни мебель, ни техника, так называемые станции, кресла со встроенными розетками, кабины для индивидуальной работы. Трансформирование — один из важнейших моментов. Мебель на колесах со встроенными ноутбуками. Разнообразие помещений и залов в стилевом исполнении. Заказ мебели сегодня тоже не поточный, а индивидуальный, разного цветового исполнения. Всё это учитывает компания «Радуга - ЛИК».

Но, как известно, чтобы библиотека стала красивой, уютной, комфортной для пользователей, нужно вложение денежных средств, грамотно распорядиться выделенным бюджетом. Об экономических аспектах ремонта, строительства рассказала собравшим-

ся заместитель начальника Управления культуры акимата Костанайской области по экономическим вопросам Е. Лепетина. В своем выступлении, кроме перечисления поступательных шагов при ремонте и строительстве, она также сделала акцент на обязательном моменте — вовлеченность библиотекаря на стадии проектирования и выборе оборудования. Иначе вместо индивидуальных изысков, получим стандартно-типовое оборудование из старых документов.

Прошедшая конференция не только собрала коллег, единомышленников, профессионалов в своей области, но дала возможность подвести своего рода итог работы за год, сделать выводы ... По итогам ее работы были приняты рекомендации, призванные улучшить работу библиотек в области изучения пространства, так как, чтобы быть востребованными, библиотекам необходимо создавать комфортные условия для современного читателя. Была отмечена также слабая подготовка библиотекарей в сфере экономических аспектов проведения ремонтов, отсутствие у них представлений о специфике проектно-строительной работы, в результате чего не удастся наладить межотраслевое взаимодействие в процессе проектирования, строительства, организации пространства и многое другое.

А под занавес работы конференции настал, пожалуй, самый приятный момент. Генеральный директор НАБ РК Жанна Шаймуханбетова поблагодарила костанайских библиотекарей за высокую организацию, чувство ответственности. Вручила благодарственные письма от имени Националь-

ной академической библиотеки РК коллективу Костанайской ОУНБ им. Л. Толстого, директору Жетикаринской ЦБС Людмиле Михайловой, коллективу Костанайской ОДЮБ им. И. Алтынсарина и другим. А также директор ОДЮБ им. И. Алтынсарина Надежда Теплякова была удостоена Почетного знака «Кітапхана ісінің шебері», утвержденного НАБ РК к 20-летию Независимости страны.

Жанна ШАЙМУХАНБЕТОВА,
генеральный директор НАБ РК

Появление и развитие современных технологий, широкого спектра новых услуг и новых возможностей для пользователей обязывает библиотеки пересматривать и переделывать существующее физическое и виртуальное пространство, обеспечивающее современный уровень обслуживания читателей.

Современные требования к библиотечному пространству

Современная библиотека в идеале – это учреждение с гибкой структурой, технически оснащенное, использующее новейшие информационные и социальные технологии для пользователей и сотрудников, находящееся в удобных и красивых зданиях. Хотелось бы верить, что этот идеал достигим в ближайшем будущем.

На нашей конференции мы рассматриваем вопросы библиотечного пространства в широком плане – не только строительства, реставрации и капитального ремонта, но и создания полной инфраструктуры, в которой активно участвовали бы библиотеки всех уровней – от национальных

до сельских.

Какова в целом ситуация с библиотечными зданиями и помещениями? На 1 сентября 2011 г. в стране насчитывается 4081 библиотека Министерства культуры РК.

Количество библиотек, располагающих типовыми помещениями (отдельно отстроенных и расположенных в зданиях ДК) – 48, в т.ч. на селе – 21. Но данная цифра вызывает некоторые сомнения, она несколько занижена, так как не во всех регионах библиотеки, расположенные в типовых зданиях сельских Домов культуры, причисляются к типовым. Например, практически все целинные совхозы в свое время имели

типовые ДК с типовыми помещениями для библиотек.

Количество библиотек в приспособленных помещениях – 4035, в т.ч. на селе – 3363.

В неотапливаемых помещениях находятся 33 библиотеки, в т.ч. на селе – 31.

В капитальном ремонте нуждаются 129 библиотек, в т.ч. на селе – 78.

В аварийном состоянии находятся 12 библиотек, в т.ч. на селе – 10.

Финансирование библиотек на комплектование, компьютеризацию, приобретение мебели и другого библиотечного оборудования можно проследить по таблице на примере 2009 года:

Области	Расходы за 2009 год		
	Компьютеризация	Комплектование	Другие расходы
Акмолинская	3 015,0	27 586,5	81662,6
Актюбинская	325 000	30 173,1	-
Алматинская	2769,0	27515,5	9875,5
Атырауская	1 285,0	7877,0	-
Жамбылская	4695,9	20548,0	-
ЗКО	5279,4	32958,0	-
Карагандинская	2114,4	94245,8	318226,2
Костанайская	6602,3	47 631,9	-
Кызылординская	-	37285,5	15 601,7
Мангистауская	11339,0	-	8099,6
ЮКО	8936,4	18657,8	-
Павлодарская	12343,6	32042,8	-
СКО	624,0	6917,6	81696,4
ВКО	*	*	*
Всего:	384004,0	383439,5	515162,0

Техническое оснащение библиотек МК по итогам 2010г.:

Областные и республиканские библиотеки	Компьютер	Принтер	Сканер	МФУ	Ксерокс	Телефоны	Факс	Интернет
Акмолинская	238	131	31	36	25	93	22	56
Актюбинская	313	198	62	0	52	92	61	58
Алматинская	220	186	47	0	0	0	0	0
ЗКО	289	184	24	0	08	0	0	0
Жамбылская	242	83	23	23	24	54	16	32
Карагандинская	762	522	133	90	76	294	0	163
Костанайская	396	226	71	31	68	125	21	51
Кызылординская	184	65	11	0	25	59	0	19
Мангистауская	100	67	15	0	25	38	0	15
ЮКО	220	140	11	4	26	53	16	20
Павлодарская	286	171	53	35	17	127	22	46
СКО	185	133	42	0	32	49	23	24
ВКО	379	0	0	126	0	106	0	35
ЦБС Алматы	155	57	8	27	32	32	24	4
ЦБС Астаны	112	64	6	0	7	23	2	1
Всего по областям	4233	2294	552	372	503	1171	222	533

Крайне скудно выделяются средства на приобретение оргтехники, библиотечного оборудования, современной мебели. Из года в год не уменьшается количество библиотек, требующих ка-

питального ремонта. Данные факты наводят на размышления о том, что эти проблемы должны решаться в русле общих культурных проблем региона.

В рамках «Дорожной кар-

ты» за 2009-2011 годы были капитально отремонтированы 246 библиотек.

Количество библиотечных помещений, отремонтированных по программе «Дорожная карта» в 2009-2011гг.:

Наименование областей	2009г.	2010г.	2011г.	всего
Акмолинская	3	-	-	3
Актюбинская	3	5	-	8
Алматинская	3	3	4	10
Атырауская	27	1	-	28
ВКО	33	5	3	41
Жамбылская	-	4	8	12
ЗКО	-	6	-	6
Карагандинская	58	47	-	105

Костанайская	-	3	-	3
Кызылординская	1	-	-	1
Мангистауская	7	1	1	9
ЮКО	4	1	-	5
Павлодарская	7	3	-	10
СКО	2	3	-	5
Итого:	148	82	16	246

В последние годы в стране заметно активизировалось строительство новых зданий для библиотек. Так, в новые здания переехали ОУНБ в Атырау, Актобе, Кызылорде. Начаты работы по строительству здания для ОУНБ в Шымкенте. Насколько данные здания соответствуют современным требованиям? Учтены ли все параметры при строительстве библиотечных зданий? Возможно, мы услышим представителей этих библиотек на конференции.

Поскольку научные исследования по данной проблематике не проводятся и практически отсутствует отечественная литература по вопросам организации библиотечного пространства, библиотечного дизайна и библиотечной архитектуры, мы с удовольствием и огромным вниманием слушаем наших гостей – коллег из России.

Пока еще нет никакой парадигмы для библиотеки 21 столетия, не сформулированы какие-то стандарты: какой именно должна быть библиотека? Хорошее, «правильное» здание для библиотеки – это не просто и не только «архитектура».

Международная федерация библиотечных ассоциаций и учреждений (ИФЛА) разработала несколько основных требований к библиотечным зданиям (см. РУКОВОДСТВО ИФЛА по работе публичных библиотек, 2-е, полностью пересмотренное издание, 2011г.)

При проектировании любой библиотеки библиотекари и управляющие органы должны учитывать следующие факторы:

- назначение библиотеки;
- размеры библиотеки;
- назначение помещений;
- требования к проекту;
- доступность для людей с ограниченными физическими возможностями;
- надписи и указатели;
- общая атмосфера в библиотеке;
- электронное и аудиовизуальное оборудование;
- меры безопасности;
- места для парковки автомашин.

Основные требования.

1.Требования к архитектуре и дизайну библиотечных зданий.

В организации пространства библиотеки опреде-

ляющим является функциональный подход. Разное время выводит на первый план информационную и коммуникационную функции, в библиотеках соответственно решаются вопросы организации пространства. В современных библиотеках формируется высокотехнологичная среда без жестко регламентированного пространства. Основной задачей организации внутреннего библиотечно-

го пространства становится рациональное размещение несущих различную нагрузку зон. Зонирование должно быть произведено таким образом, чтобы читателям были обеспечены максимально комфортные условия для

работы, обслуживание читателей осуществлялось наиболее эффективно, ассортимент услуг был как можно более разнообразным, чтобы потоки читателей минимально пересекались друг с другом, и чтобы все элементы пространства соответствовали принятым санитарным и техническим нормам. Это касается как проектирования и строительства новых зданий библиотек, так и реконструкции имеющихся площадей (в том числе, исторических интерьеров), а также перепланирования под нужды библиотеки помещений с другим функциональным назначением.

Библиотека должна иметь достаточную площадь для предоставления всех библиотечных услуг, которые предусматриваются ее стратегическим планом и соответствуют местным, региональным или национальным стандартам или требованиям.

2. Требования к инженерно-технической инфраструктуре и к системе безопасности в целом.

Обеспечение безопасности читателей и персонала библиотек, хранимых фондов, зданий, где они размещаются – важная государственная задача. Организация системы безопасности не так сложна, если четко проводится. Система безопасности должна закладываться специалистами совместно с архитекторами на основе технического задания с целью изначально координировать взаимодействие всего персонала библиотеки, ее оперативно-технических служб на основе современных средств автоматизированного сбора информации о состоянии защищенности всех помещений, функционирования инженерных коммуникаций, отображения общей обстановки в здании, обеспечивать срабатывание автоматизированных технических средств безопасности

и учета библиотечных фондов, информационный контроль.

Необходимо учитывать требования поддержания температурно-влажностного и светового режимов в помещениях, исключая избыточные теплопотери и последующие затраты на светозащиту.

Технологически все элементы инженерных коммуникаций и оборудования должны быть взаимосвязаны: техническая укрепленность, энергохозяйство, лифтовое, системы отопления, вентиляции, кондиционирования, освещения, сигнализации, оповещения, пожаротушения, дымоудаления и т.д.

На стадии архитектурного проектирования нового или реконструируемого здания необходимо проведение работ по внедрению передовых эффективных технологий безопасного хранения библиотечных фондов.

Таким образом, фактически обеспечивается разработка комплекса упреждающих мероприятий на случай разного рода чрезвычайных ситуаций, одновременно корректируется функционально-технологическое нормирование площадей в целях максимально достижимой сохранности фондов. Это принципиально важный подход, который становится основой бесперебойного функционирования библиотеки, многообразных направлений ее деятельности.

Современный подход подразумевает, что помещения

библиотеки оснащаются централизованной системой автоматического пожаротушения, использующей современную технологию тонкораспыленной воды. Помещения книгохранилищ должны быть оборудованы автоматическими системами пожаротушения. Особое значение следует придавать выбору огнетушащего вещества, максимальному снижению возможных негативных последствий воздействия.

Основным требованием к системе автоматической противопожарной защиты является ее максимальное быстродействие, подавление очага возгорания на самой ранней стадии.

- Система освещения должна предусматривать разные контуры светильников.

- Для создания нормируемых параметров внутреннего воздуха в помещениях книгохранилищ применяются приточно-вытяжные системы центрального кондиционирования совместно с местными системами кондиционирования фирмы VTS CLIMA. Данные системы обеспечивают круглогодичное поддержание заданного температурного режима (воздушное отопление, вентиляция в требуемом объеме и кондиционирование).

- Для учета требований устойчивого функционирования информационно-вычислительной сети, оборудования связи и телекоммуни-

каций, был разработан ГОСТ Р-51318.24-99.

- В целом, вся нормативная документация разработана и важно учитывать стандарты не только при проектировании новых зданий, но и при проведении ремонтов в библиотеках.

Приведу основные государственные нормативы в области архитектуры, градостроительства и строительства:

- Строительные нормы и правила РК. Общественные здания и сооружения (СНиП РК 3.02-02-2009)

- СН РК 2.02-11-2002 Нормы оборудования зданий, помещений и сооружений системами автоматической пожарной сигнализации, автоматическими установками пожаротушения и оповещения людей о пожаре

- СНиП 3.02-20-2004 Культурно-зрелищные учреждения

- ГОСТ 13109-97 электрическая энергия. Совместимость технических средств электромагнитная. Нормы качества электрической энергии в системах электроснабжения общего назначения

- Закон Республики Казахстан от 22 ноября 1996 года № 48-І «О пожарной безопасности» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 06.01.2011 г.)

- Кодекс Республики Казахстан о здоровье народа и системе здравоохранения (с изменениями и дополнениями по состоянию на 19.01.2011 г.)

3. Требования к информационно-технологической инфраструктуре:

- наличие сетевой инфраструктуры (локальных сетей), коммуникационных объединений, компьютерной техники;

- наличие системы автоматизации библиотеки;

- обеспечение Интернет

как для внутренних целей, так и для внешних технологий взаимодействия с библиотеками и другими организациями;

- развитие электронных технологий, в том числе, обеспечение систем хранения электронных документов;

- конференц-залы, оборудованные широкоформатными плазменными панелями, цифровой конференц-системой, акустической системой, видеокамерами, трибунами докладчика и интерактивной панелью, документ-камерой и пр.

Кроме того, в структуре современных библиотек следует учитывать:

- особый подход к оборудованию детских залов: изоляция проводок, защита от высокого напряжения и т.д.;

- открытые фонды, музейно-выставочные участки подразумевают обязательное наличие системы охраны и защиты фондов;

- полиграфические участки – это громоздкое и энергоемкое оборудование, которое также требует особого расположения и защиты;

- системы доставки документов, например «Телелифт», которая представляет собой реверсивную конвейерную систему из механических и электрифицированных контейнеров. Применение транспортной системы увеличивает эффективность работы библиотеки и значительно сокращает время ожидания заказов.

4. Требования к безбарьерному библиотечному пространству предполагает создание доступности здания для маломобильных групп населения. Учет нормативных требований, направленных на создание полноценной архитектурной среды, обеспечивающей необходимый уровень доступности здания для всех категорий маломобильных групп населения и беспрепятственное пользование им. Для удобства инвалидов должны быть предусмотрены пан-

дусы с поручнями, вертикальный подъемник с электроприводом, специальный санузел и пр.

5. Требование к кардинальному переосмыслению места и роли сайта как Интернет-пространства библиотеки. Сайт должен не только выполнять функцию информирования о сервисах библиотеки, но и предоставлять доступ к своим и внешним ресурсам. Он фактически становится материализацией идеи «библиотеки без стен». Ведение сайта и обеспечение гарантированного доступа к сервисам через Интернет требует определенных усилий

и средств. Соответственно, необходимы методики и инструменты учета и анализа Интернет-пространства библиотеки. Развитие сервисов должно выполняться исключительно на основе анализа эффективности. Поскольку эффективность во многом определяется посещением сайта пользователями и использованием сервисов через Интернет, чрезвычайно важным становится освоение библиотеками технологий Web 2.0, Web 3.0 и Library 2.0. Без этого, при всей значимости имеющихся ресурсов, сервисы станут неинтересны, непривлекательны для пользовате-

лей. Статистика показывает, что уже сейчас библиотечные сайты проигрывают по популярности в пользу Интернет-сервисов, и этот разрыв быстро увеличивается. Если наши библиотеки в срочном порядке не освоят столь популярные в пользовательской среде, технологии, такие как: социальные сети, вики, блоги, подкасты, RSSканалы, рейтинги документов, системы экспорта и передачи информации, разного рода общалки и т.д. – они в значительной мере потеряют своего читателя.

6. Требования к штатному расписанию. Оно должно быть гибким, с возможностью корректировать должностные обязанности специалистов по мере необходимости.

7. Требования к квалификации библиотечных специалистов. Помимо знания библиотечного дела появилась потребность в освоении основ информационных систем. Непрерывная подготовка, самообразование, дистанционное образование выходят на первый план.

Французский специалист Ж. Блетон говорил, «что редко встретишь библиотекаря, которого удовлетворяет библиотечное здание, где он работает». Хочется верить, что совместная работа библиотекарей, архитекторов, дизайнеров и инженеров поможет избежать ошибок при проектировании строительства и реконструкции библиотечных зданий, сделает наши библиотеки интересными с архитектурной точки зрения, удобными с точки зрения самых взыскательных читателей, а каждый библиотекарь сможет с гордостью сказать, что он доволен зданием, в котором находится его библиотека.

Безусловно, чтобы быть востребованными, библиотекам необходимо приспосабливаться к меняющимся условиям и предлагать своим читателям те формы обслуживания и коммуникации, которые ждут от нее в данный момент. Но библиотека – это социальный институт, несущий людям знания и культуру, и так происходит в любом обществе. Поэтому библиотека, какие бы формы в процессе своего развития ни принимала, сохранится на плаву, останется библиотекой, и сущность ее как социального института не изменится. Нам же остается делать свое дело и способствовать выполнению современными библиотеками их социальных функций, в том числе, делая пространство библиотек

комфортнее, привлекательнее и лучше.

От имени участников конференции разрешите поблагодарить организаторов данной конференции – акимат Костанайской области, Управление культуры Костанайской области в лице начальника Слесарь Марионеллы Васильевны за пристальное внимание к состоянию и развитию библиотек региона, всемерную поддержку инициатив областных библиотек.

Гүлиса БАЛАБЕКОВА,
ҚР Ұлттық кітапханасының Бас директоры

Еуропа&Азия кітапханаларының кеңістігі: Кескін-келбеті, көкейкесті мәселелері мен келешегі

Кез келген мемлекеттегі Бас кітапхана – сол елдің рухани бай мұрасының, ғылымы мен білімінің, әдебиеті мен мәдениетінің қасиетті ордасы. Осы орайда, ғасырға жуық тарихты қойнауына тартып, 80 жыл бойы оқырман қауымға деген адал қызметін аямай, қазақстандық кітапханалардың көшбасында тұрған шежірелі мекен, бұл – ҚР Ұлттық кітапханасы. Ғарыштық жылдамдықпен дамып келе жатқан, жаңғыру мен жаңарудың ғасыры – жаһандану заманы болып саналатын жиырма бірінші жүзжылдық кітапхана ісі саласына да өзіндік жаңа міндеттерін қойып отыр. Ақпарат ғасырында жаңа технологияларды меңгеру мен байланыстың жаңа түрлеріне көшу – заман талабына, қоғам үрдісіне сай жаңа ақпараттық қызметтермен атқарылатын шаралардың негізгісі.

Осы тұрғыдан алып қарағанда тәжірибе алмасу, уақыт тудырып отырған сұрақтарға бірлесіп жауап іздеу, өткенімізді бағамдап, алдағы бағыттарды болжау, стратегиялық басымдықтарды айқындап, шешімдерге келу мақсатында 15-17 қарашада ҚР Ұлттық кітапханасы «Еуразия кітапханаларының жаңа форматы. Ақпараттық жүйелер және технологиялар» тақырыбымен халықаралық конференция өткізді.

Аталған форумның мақсаты – электронды кітапханалар бойынша жобалармен қатар кітапханалық инновацияны енгізу жөніндегі жобаларды жетілдіру, мемлекетаралық желілік инфрақұрылымды қалыптастыру әрі желілік ресурстар жасау жөнінде шешімдер әзірлеу арқылы ақпараттық-кітапханалық ресурстар интеграциясы негізінде ТМД елдері кітапханаларының өзара ықпалдастығының жаңа стратегиясын бел-

гілеу. Конференция Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдық, ҚР Ұлттық кітапханасының 80 жылдық және Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының 20 жылдық мерейтойларына арнап ұйымдас-тырылды.

Конференцияда негізге алынған міндеттер:

- ТМД мемлекеттерінің кітапханааралық ынтымақтастығының ортақ ұстанымдары мен басым бағыттарын құру;
- ТМД кітапханаларының ақпараттық, тех-нологиялық, ресурстық өлеуетінің болашақ-тағы басымдықтарын белгілеу;
- өзара ықпалдастық интеграциясының жа-ңа инновациялық кітапханалық нысандарын, едістерін жасау;
- бірлескен ынтымақтастық жобаларды іске асыруда өріптестермен нысандық келісім-шарт-тар бекіту.

Халықаралық конференция ТМД-ға қаты-сушы-мемлекеттердің Гуманитарлық ынтымақ-тастық жөніндегі мемлекетаралық қорының қолдауымен өткізілді.

2006 жылғы 25 мамырда құрылған бұл қор құрамына Армения, Беларусь, Қазақстан, Қыр-ғызстан, Ресей, Тәжікстан, Өзбекстан және Өзірбайжан (2008 жылдан бастап) мемлеке-

ті кіреді. Қор қызметінің даму стратегиясының басым бағыттары мәдениет пен білім саласындағы істерге арналған. Қордың мәдениет саласындағы жобалары ТМД елдерінің ортақ мәдени мұрасын сақтауға, мәдениеттер үнқатысуын ілгерілетуге бағытталған. Бұл жобалар өзара мәдени үнқатысудың өзекті мәселелері бойынша ғылыми-тәжірибелік конференцияларды ұйымдастыру, мәдени мекемелер қызметіне ақпараттық технологияларды енгізу, ТМД кеңістігінде мұрағаттық, кітапханалық, мұражайлық қызмет көрсетудің стандарттарын белгілеудің ортақ тәсілін жасауға ықпал етуге арналады.

ҚР Президенті Н. Назарбаев Еуразиялық интеграциялық қауымдастық туралы: «Халық пен елдің мүдделерін басшылыққа алған ерікті интеграция – өркөндөудің өң қысқа жолы да осы», – деп атап өткен болатын. Кейінгі кезеңде көп талқыға түскен мәселелер – Көден Одағы, Бірыңғай экономикалық кеңістік, Еуразиялық Одақ немесе Еуразиялық кеңістік дөсек, пленарлық мәжілістегі «Еуразиялық кітапханалар кеңістігін дамытудың стратегиясы мен жаңа басымдықтары туралы» атты баяндамада айқындалған бүгінде күн тәртібінде тұрған Еуразия кітапханалары ықпалдастығының теориялық, идеологиялық бағыттары конференция арқауына айналды.

Қазақстан Еуразия континентінің нақ ортасында орналасқан ірі мемлекеттердің бірі болғандықтан, бүгінде Еура-

зиялық кеңістік ықпалдастығы – уақыт талабы. Қазақстандық кітапханалар қауымдастығының Еуразиялық бірігу идеясы 2002 жылы Орал қаласында өткен «Кітапханалар астанасы» аясында «Еуразиялық мәдениет және кітапхана ресурстарының интеграциясы» атты конференцияда бастау алған болатын. Еуразиялық кітапханалық кеңістікте мәдени қарым-қатынаспен қатар кітапхана саласындағы еуразиялық идеяны жүзеге асыруда Еуразия Кітапханалық Ассамблеясы қызмет етіп келе жатқан 20 жыл ішінде көп жұмыстар атқарып келеді. Мысалы, «Еуразияның алтын топтамалары», «Достастық елдерінің кітап мәдениеті жәдігерлері», «Ұлттық кітапханалардың музыкалық-кітапханалық достастығы», «ТМД-ға қатысушы-мемлекеттердің Ұлттық кітапханаларының электронды ресурстары мен басылымдары» жобаларының қай-қайсысы болса да Еуразиялық кеңістікте кітапханалық ықпалдастықтың үлгісі екенін айта кетуіміз керек.

Жалпы конференция жұмысына 300-ден астам адам қатысты.

Конференцияға Қазақстан және ТМД мемлекеттері Мәдениет министрлігінің өкілдері, ТМД елдерінің Гуманитарлық ынтымақтастық жөніндегі мемлекетаралық қорының ресми өкілі, Ресей Мемлекеттік кітапханасының Президенті, Ресей Федерациясының Мемлекеттік және Ұлттық кітапханаларының директорлары, Б. Ельцин атындағы Прези-

денттік кітапхананың директоры, Әзірбайжан, Армения, Беларусь, Қырғызстан, Молдова, Ресей, Татарстан, Өзбекстан, Украина және Қазақстанның Ұлттық, мемлекеттік, республикалық және облыстық әмбебап ғылыми кітапханаларының өкілдерімен қатар мәдениет, ғылым және білім беру мекемелерінің өкілдері, қоғам қайраткерлері қатысты.

Конференцияның ашылу салтанатында ҚР Мәдениет министрлігінің Мәдениет Комитеті Тарихи-мәдени мұра басқармасының бастығы Б. Алтаев, ҚР Президентінің Баспасөз қызметі Алматыдағы бюросының меңгерушісі В. Жандөулетов, ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің гуманитарлық ынтымақтастық жөніндегі мемлекетаралық қорының кеңесшісі О. Баракаева, ЕврАзЭҚ-ның Интеграциялық комитеті бас хатшысының кеңесшісі О. Карпухин, ҚР Сыртқы істер министрінің кеңесшісі М. Нұрмағамбетов, Қазақстан Жазушылары Одағы төрағасының бірінші орынбасары Ғ. Жайлыбай құттықтау сөз сөйлеп, сәттілік тіледі.

Конференция аясында өткізілген «Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы елдерінің кітапхана ісі саласындағы мемлекеттік саясаты: тәжірибе, мәселелер, перспективалар» тақырыбындағы дөңгелек үстелге қатысушылар кітапхана ісінің жан-жақты мәселелерін: Еуразия аймағы елдері кітапханаларының қазіргі кезеңдегі дамуының өзекті мәселелері және мемлекеттік кітапханалық саясаттың басымдықтары,

оны қалыптастыру мен жүзеге асыру, кітапхананың басқару органдарымен өзара әрекеттестігін нығайту, сонымен қатар кітап басу ісі мен кітап тарату, кітапхана мамандарын кәсіби даярлау және біліктілігін көтеру мәселелерін алға тартты.

Дөңгелек үстелде «Қазақстан Республикасындағы кітапхана ісі саласындағы мемлекеттік саясат» тақырыбында ҚР Мәдениет министрлігінің Мәдениет Комитеті Тарихи-мәдени мұра басқармасының бастығы Б. Алтаев, «Ресей Федерациясындағы мемлекеттік кітапхана саясатының негізгі бағыттары» тақырыбында Ресей Ғылым, білім және ақпараттық технологиялар департаменті директорының орынбасары, РФ Мәдениет министрлігінің кітапханалар және мұрағаттар бөлімінің бастығы Т. Манилова, «Қазақстандағы кітап ісі: қазіргі жағдайы мен даму жолдары» тақырыбында ҚР Ұлттық Мемлекеттік кітап палатасының директоры, Қазақстанның баспа-

герлер мен кітап таратушылар қауымдастығының президенті Ж. Сейдуманов, «Ресей кітапханалары қауымдастығының ұлттық кітапхана саясатын қалыптастыруға ықпалы» тақырыбында Ресей кітапханалары қауымдастығының президенті, Ресей Ұлттық кітапханасы директорының орынбасары В. Фирсов, «Молдова Республикасының көпшілік кітапханаларын дамыту саласындағы мемлекеттік саясаты» тақырыбында Молдова Республикасы Мәдениет министрлігінің Жазба мәдениет және мәдени саясат бөлімінің бастығы О. Бырлад, «Украина кітапханалары: даму стратегиясы» тақырыбында Украина Мәдениет министрлігінің Кітапханалар қызметін талдау және болжау бөлімінің бастығы Л. Никифорова баяндама жасады.

Бұл күнгі мемлекеттік кітапханалық саясатты талқылай келе шығарылған шешімдер: кітапхана ісінің нормативтік-құқықтық, заңнамалық ба-

заларын жаңарту, көңейту және жетілдіру бойынша бірлескен бағдарламалар мен жобаларды дайындау; Достастық елдерінің кітап алмасуы бойынша екіжақты қарым-қатынасты дамыту; кітапханаларды кітаппен қамтамасыз етуді мемлекеттік қолдау шараларын жүзеге асыру және кітап қорын толықтыратын бірыңғай мемлекетаралық орталық құруға ықпал ету; кітап, баспа және кітап саудасы ұйымдарымен қарым-қатынасты күшейту; үкімет органдарының заманауи әдістер мен технологиялар негізінде кітапхана қорларын қалпына келтіру мен сақтау орталықтарын құруға және техникалық жабдықтауға ықпал ету; кітапхана ісін модернизациялау бағыттарының көкейтесті мәселелері бойынша мамандардың білімін жетілдіру мен қайта даярлау, үзіліссіз кәсіби кітапханалық білім алу жүйесінің жаңа түрлерін құру.

«Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы елдерінің мәдени кеңістігі мен мұрасы» тақырыбындағы дөңгелек үстелде «Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы халықаралық ортақ мәдени-тарихи құндылықтарын тарату аспектісіндегі «Дружба народов» журналының (Москва қ-сы) тұжырымдамалары мен жоспарлары туралы» «Нация и мир» («Ұлт пен өлем») айдарын жүргізуші И. Доронина, «Бүгінгі әлемдегі қазақтардың рухани болмысы» тақырыбында Ш. Айманов атындағы «Қазақфильм» киностудиясының бас редак-

торы, жазушы Д. Амантай, «Студент-журналистерді даярлау: оқу векторлары» әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті журналистика факультетінің аға оқытушысы, Қазақстан Журналистері Одағы сыйлығының лауреаты, Халықаралық Пушкин атындағы сыйлықтың лауреаты Л. Нода, «Виктор Бадиковтың әдеби-көркемсөз мұрасы» тақырыбында «Central Asia monitor» газетінің мәдениет шолушысы, журналист, жазушы, қоғам қайраткері А. Арцишевский баяндама жасады. Жарыссөздерге Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті жанындағы «Отырар кітапханасы» ғылыми орталығының директоры Т. Жұртбай, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті Филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультетінің Аударма теориясы кафедрасының профессоры, жазушы А. Жақсылықов, Алматы қаласындағы Ашық әдебиет мектебінің оқытушысы, «Proza.kz» интернет-жобасының әдеби сарапшысы, қазақстандық ақын, редактор, баспагер П. Банников және басқа да зиялы қауым өкілдері қатысты.

Қазіргі заман өзінің даму бағытына қарай жаңа міндеттер жүктейді. Дөңгелек үстелге қатысушылар еуразиялық мәдени кеңістіктің келелі мәселелерін талқылай отырып, осы тақырып қоғамның рухани ізденісінің шоғыры деген шешімге келді. Олар өркениеттің алдында тұрған өзекті мәселелердің, қоғамды тұрақтандырудың шешімдерін табу,

ортақ мәдени құндылықтарды сақтау мен ықпалдастықтың жаңа жолдарын іздестіру, мәдени байланыстарды нығайту мәселелерін бірлесіп шешуге шақырды.

«Ұлттық электронды кітапханалар және әлемдік ақпараттық кеңістік» секциясында ТМД елдерінің электронды кітапханаларын құру мен дамытудың озық тәжірибелері ой таразысына түсіп, ақпараттық-кітапханалық ресурстар және мемлекетаралық инфрақұрылым жүйесін құру бойынша Ұлттық е-кітапханалардың мүмкіндіктерін біріктіретін Еуразия кітапханаларының өзара қызметін үйлестіру қажеттігі айтылды.

Секцияда «Электронды Сібір» жобасы аймақтық сандық ресурстарды қалыптастыру үлгісі» тақырыбында Новосібір Мемлекеттік облыстық ғылыми кітапханасы директорының Ғылыми және кітапхана ісі жөніндегі орынбасары С. Амельченко, «KARMAT-U автоматтандырылған ақпараттық-кітапханалық жүйесі және KARMAT-EK электронды кітапханасы» тақырыбында Өзбекстан Ұлттық кітапханасы Ғылыми және маркетингтік зерттеулер бөлімінің меңгерушісі У. Каримов, «Қырғызстанның «Ашық қолжетімді» тәртіптегі корпоративтік электронды кітапханалық-ақпараттық және білім беру ресурстары» тақырыбында Ж. Баласағұн атындағы Қырғызстан Ұлттық университеті ғылыми кітапханасының директоры М. Жаилқанова, «Президенттік кі-

тапхананың шалғайдағы электронды оқу задары Ресей мемлекеттілігінің тарихы бойынша жинақталған сандық ресурстарға қолжетімділігінің негізі» тақырыбында Б. Ельцин атындағы Президенттік кітапханасы пайдаланушыларға қызмет көрсету бөлімінің бастығы Л. Савельева, «Кітапханашы мен оқырманның ақпараттық сауаттылығы – электронды кітапханаларды дамыту мен пайдаланудың нәтижелі факторы» тақырыбында ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы Бас директорының орынбасары Г. Дәрібаева, сондай-ақ «Кітапхананың электронды коллекцияларын жасаудың, сақтау мен пайдаланудың қазіргі заманғы технологиясы» тақырыбында Алматы қаласындағы «ARGENTUM.KZ» ЖШС-нің Бас директоры Н. Емельянова баяндама жасады.

«Ұлттық электронды кітапханалар және әлемдік ақпараттық кеңістік» секциясында тұжырымдалғаны: бірыңғай е-кітапхананы құру мен дамыту жобасына негіздеме жасау; Еуразиялық электронды кітапхананы құрушы-қатысушылардың Үйлестіру кеңесін құру; кітапханалардың веб-ресурстарын құрудағы тиімді тәжірибелерді трансляциялаудың жаңа түрлерін қабылдау мүмкіндігін қарастыру; Еуразиялық электронды кітапхана қызметін үйлестіру орталығын белгілеу; Еуразиялық электронды кітапхана порталын құру, е-кітапханаларды құру тәжірибелерімен алмасуды

ұйымдастыру.

Осы шарада «Ресей Ұлттық кітапханасы қорларындағы Қазақстанның құжаттық мұрасы» атты бірлескен жоба аясында ҚР Ұлттық кітапханасына электронды көшірме құжаттарды табыстау рәсімі, «Қазақстанның индустриялық-инновациялық дамуының 2012-2014 жылдарға арналған жалпыұлттық бағдарламасын ақпараттық-кітапханалық қамтамасыз ету», «Мемлекеттік электронды кітапханалық қор» – «Қазақстан кітапханалары» (ҚазҰЭК) жобаларының тұсаукесерлері өтті.

Конференция шеңберінде Еуразия Кітапханалық Ассамблеясы (ЕКА) мүшелерінің жалпы XIII жиналысы өткізіліп, 2008-2011 жылдар жұмысы қорытындыланды, сөйтіп Ассамблеяның стратегиясы мен басымдықтары айқындалды. Сонымен бірге, 2012-2015 жылдарға ЕКА-ның Президенттігіне – Ресей мемлекеттік кітапханасының бас директоры А. Вислый тағайындалса, вице-президенттігіне – ҚР Ұлттық кітапханасының бас директоры Г. Балабекова және Беларусь Ұлттық кітапханасының Бас директоры Р. Мотульский сайланды.

Сонымен, Халықаралық конференцияда қабылданған қаулы:

- Ынтымақтастықтың жаңа үлгісі ретінде Достастық елдері министрліктерімен келісілген қысқа мерзімді немесе орта мерзімді жоспарға қаржылық және ұйымдастырушылыққа негізделген өзара тиімді «нүктелік» бағдарламалар

мен жобаларды жүзеге асыру;

- Достастық елдері кітапханалары қорларын оқырмандардың ғылыми жетістіктер мен технологиялар саласында инновациялық мазмұндағы жаңа әдебиеттерге қолжетімділігін қамтамасыз ететін мәдени-тілдік көп түрлілік аспектісінде қалыптастыруға ықпал ету;

- Достастық елдерінің көп жақты кітап алмасуын дамыту;

- Еуразия Кітапханалық Ассамблеясы негізінде немесе порталда өзара кітап толықтыру және ресурстар алмасудың экономикалық тиімді жүйесін қалыптастыру жөніндегі жұмыстарды күшейту үшін бірыңғай мемлекетаралық кітап қорын толықтыру орталығын құру;

- Мемлекет ішінде және ТМД-ға қатысушы-мемлекеттер арасында библиографиялық ақпараттармен алмасу үшін жоғары технологиялық, әмбебап, орталықтандырылған еуразиялық веб-тұғырнаманы жасау;

- Достастық кітапханаларының өзара әрекеттестігі мен ықпалдастығы жөніндегі бағдарламаның инновациялық мемлекетаралық тұжырымдамасы мен стратегиясын жасау мақсатын көздеген ТМД кітапханалары серіктестігінің жаһандық болжау, жоспарлау және стратегиясы жөніндегі Еуразиялық талдау орталығын құруға ықпал ету;

- Еуразия Кітапханалық Ассамблеясына еуразиялық электронды кітапхана құру бойынша жоба дайындауды ұсыну;

- Еуразия Кітапханалық Ассамблеясына электронды кітапхана құруда ТМД-ға қатысушы-мемлекеттерде авторлық құқық мәселелерінде бірыңғай тәсілдер қалыптастыру мәселелерін қарастыруға және ТМД-ға қатысушы-мемлекеттердің парламентаралық ассамблеясына ұсыныстар пакетін әзірлеу;

- ТМД елдерінің мәдени-ақпараттық көңістігін нығайту мақсатында мәдени мұраны сақтау мен ұлттық мәдениет жетістіктерін насихаттауда серіктестікті дамытуға ықпал ету, бірлескен жобалар мен бағдарламаларды ұйымдастыру.

ТМД елдерінің Гуманитарлық ынтымақтастық жөніндегі мемлекетаралық қорының қолдауымен өткен бұл жиын Қазақстан кітапханашылары қауымдастығымен қатар ТМД кітапханашылары қауымдастығының назарын аударарлық салиқалы сипат алды.

Түйіндей айтсақ, Ғаламтор желісіндегі электронды кітапханалар арқылы біртұтас ақпараттық байланыс орнату, рухани байланыстарды арттыру және ТМД-ға қатысушы-мемлекеттер арасындағы кітапханалар жүйесі арқылы өзара ықпалдастықты кеңейту де – бүгінгі күн тәртібіндегі маңызды шаралардың бірі.

Ақ бас Алатаудың етегіндегі көшбасшы кітапханада ұйымдастырылған айтулы шараға «Достық» қонақ үйі, «AR-GENTUM.KZ» және «XEROX» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі демеушілік көрсетті.

Был еліміздің Егемендігін еншілегенімізге – 20 жыл! Мемлекетіміздің қалыптасу тарихы қазақстандықтардың көз алдында алыстап қалып барады. Кез келген бастаманың шарықтауы да, құлдырауы да – заңды құбылыс. Экономикалық тұрақсыздыққа, өмір салтына, жиырма жылдағы бағыт-бағдарларға қарамастан, Қазақстан қазіргі күні «өз бет-бейнесімен» танылып, халықаралық аренада да бәсекелесуге бек сенімді. Басқа салалар секілді кітапхана ісі де тоқыраудан өтті. Соның салдарынан бірқатар кітапханалар жабылып жатса, мардымсыз жалақы кітапханашылардың қызметте тұрақтамауына алып келді. Сонда да, таңдаған кәсібінен айнымай, өз ісіне адал азаматтар арамызда аз болмады. Мұндай майталман мамандарымыздың арқасында бүгінде кітапханалар мәдениет, білім беру және тәрбие орталығына айналып үлгерді. Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдық торқалы тойы қарсаңында, еліміздің өркендеуіне өзіндік үлес қосқан бірқатар тұлғалар мерекелік медальмен марапатталды. Бұл тізімнен біздің әріптестер де табылды. Редакция «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне – 20 жыл» медалінің иегерлерін лайықты марапаттарымен құттықтай отырып, жұмыстарына жеміс, зор денсаулық және кәсіби жетіле берсін деп ақ тілектерін арнайды!

Райхан
РАҚЫМБЕКОВА,
ҚР Ұлттық
академиялық кітап-
ханасы Ақпараттық-
библиографиялық
сервис қызметінің
жетекшісі

Жанна ШАЙМҰХАНБЕТОВА, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының Бас директоры
Ғалия ИСАҚАНОВА, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы Бас директорының орынбасары
Нұрғайша АСУБЕК, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы Құжаттарды өңдеу қызметінің жетекшісі
Кенже ҚАЛЫҚОВА, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы Қорлар құру бөлімінің жетекшісі
Салтанат РАХМАНОВА, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы
Қорлар құру бөлімі жетекшісінің орынбасары
Маржан ВАЛИУЛИНА, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы
Кітапханаларды дамыту орталығының жетекшісі
Күләш ҚОСПАРМАҚОВА, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы
Өнер залының жетекшісі

Сапарғали МЕДЕУБЕКОВ,
Астана қалалық ОКЖ-нің директоры
Гүлмира ӘБІЛҒАЗИНА, Астана
қалалық ОКЖ-сі директорының
Орталық балалар мен жасөспірімдер
кітапханасының балалармен
жұмыс жөніндегі орынбасары
Сәуле ОРАЗБАЕВА, Астана қаласы
ОКЖ-сі Орталық қалалық
кітапханасының кітапханаларды
дамыту және әдістемелік жұмыстар
жөніндегі бөлім жетекшісі

Набат АСҚАРБЕКОВА, ҚР Ұлттық кітапханасы

Сирек кездесетін кітаптар мен қолжазбалар қызметінің жетекшісі

Бақытжамал ОСПАНОВА, ҚР Ұлттық кітапханасы Бас директорының бірінші орынбасары

Қаншайым ИЗАМБЕКОВА, ҚР Ұлттық кітапханасы Кітап қорын толықтыру қызметінің жетекшісі

Алтынай БАЙБОСЫНОВА, ҚР Ұлттық кітапханасы Ақпараттық ресурстар қызметінде сектор жетекшісі

Сымбат МҰСАЕВА, ҚР Ұлттық кітапханасы Мерзімді басылымдар бөлімінде сектор жетекшісі

Бақтылы ЖҰМАБЕКОВА, Алматы облысы Ақсу аудандық кітапханасының директоры

Бақытжан НЫҒМЕТЖАНОВА, Алматы облысы Талғар аудандық кітапханасының кітапханашысы

Күлпан СЕЙІТЖАНОВА, Талдықорған қалалық балалар кітапханасының меңгерушісі

Мақпал НҰРҒАЛИЕВА, С. Сейфуллин атындағы Алматы ОӘФК-ның директоры

Фердаус ХАЙБУЛЛИНА, В. Маяковский атындағы қалалық орталық кітапхананың директоры

Әсия ДОСҚАЛИЕВА,
Маңғыстау облыстық кітапханасы Өнер әдебиеттері секторының меңгерушісі

Бақыт ҚАНАЕВА,
Жамбыл облысы Жуалы аудандық
ОКЖ-нің директоры

Райза
САТЫЛФАНОВА,
Жамбыл облысы Шу
ауданына қарасты
Бірлік ауылдық
кітапханасының
меңгерушісі

Роза ӘЛІБЕКОВА,
Жамбыл облысы Талас аудандық
ОКЖ-нің директоры

Гүлзада РЫСБАЕВА,
Жамбыл облысы
Меркі ауданына қарасты
Жылыбұлақ ауылдық
кітапханасының
кітапханашысы

Клара СЕРІКБАЕВА,
Жамбыл облысы Т.
Рысқұлов аудандық ОКЖ-
нің директоры

Гайһар БЕКБАЛАҚОВА,
Ж. Бектұров атындағы Қарағанды
облыстық жасөспірімдер
кітапханасының директоры

Вера ВАКСМАН,
Қарағанды облысы Осакаровка
аудандық ОЖЖ-нің директоры

Әдиша Есмағанбетова,
Қарағанды облысы Нұра ауданына
қарасты Киевка кенті ОАК-сы Өлкетану
секторының меңгерушісі

Нәсіп СҮЛЕЙМЕНОВА,
Қарағанды облысы Нұра ауданына
қарасты Ақмешіт ауылдық
кітапханасының кітапханашысы

Павлина КЕНЖЕБЕКОВА,
Қарағанды облысы Приозерск қалалық
кітапханасының директоры

Ольга ВЛАДИМИРОВА,
Қарағанды облысы Сәтбаев қаласындағы
отбасылық оқу кітапханасының
меңгерушісі

Н. МУСЕНОВА,
Қарағанды облысы Шах-
тинск қалалық ОЖЖ-нің
директоры

Нәсия АЛТАЕВА,
А. С. Пушкин атындағы
Оңтүстік Қазақстан
ОӘФК директоры

Ғалия ХАКИМОВА,
А. С. Пушкин атындағы Оңтүстік
Қазақстан ОӘФК-сы Әдістемелік
бөлімінің меңгерушісі

Майя ЖИЕНБАЕВА, С. Торайғыров атындағы Павлодар облыстық кітапханасының директоры
Роза ЗИНГЕР, Павлодар облысы Ақсу қалалық ОКЖ-нің директоры
Факия АМАНОВА, Павлодар облысына қарасты Лебяжинск ОКЖ-нің директоры
Тамара ДЫМОВА, Павлодар облысына қарасты Ертіс ОКЖ-нің директоры

Есекенова Қазира Мөндешқызы -
Ф.Сланов атындағы Атырау
облыстық ғылыми әмбебап
кітапханасының мұрағатшысы

Еремеева Татьяна Андреевна -
С.Бәйішев атындағы Ақтөбе облыстық
әмбебап-ғылым кітапханасының оқу залы
бөлімінің кітапханашысы

Кузгумбаева Раушан -
директор ГУ «Централизованная система массовых
библиотек» г. Караганды

Таисия РАДИОНОВА, Қостанай облысы Денисовский ОКЖ-нің
кітап қорымен жұмыс жасау жөніндегі жетекші редакторы
Тамара КИСЕЛЕВА, Қостанай облысы Қостанай ауданының ОКЖ-не қарасты
Садчиковский модельді ауыл кітапханасының кітапханашысы
Валентина МИХАЛЕВА, Қостанай облысы Қостанай ауданының ОКЖ-не қарасты
Борис-Романовский ауылдық кітапханасының кітапханашысы

Мағмур
МОЛДАШЕВА,
Батыс Қазақстан
облысы Бөкейорда
аудандық балалар
кітапханасының кітап-
ханашысы

Звайда ӨТЕШЕВА,
Х. Есенжанов
атындағы Ба-
тыс Қазақстан
облыстық балалар
мен жасөспірімдер
кітапханасының
директоры

Салтанат
ДҮЙСЕНҒАЛИЕВА,
Батыс Қазақстан об-
лысы Казталов ОҚЖ-
нің директоры

Эльвира
АМАНҒАЛИЕВА,
Х. Есенжанов атындағы
Батыс Қазақстан
облыстық балалар мен
жасөспірімдер кітап-
ханасы директорының
орынбасары

Гүлбағым
НАЗАРОВА,
Орал қалалық
ОҚЖ-сі №12
қалалық
кітапханасының
меңгерушісі

Райса
ДОСМҰХАМБЕТОВА,
Батыс Қазақстан
облысы Зеленов
аудандық ОҚЖ-
не қарасты Но-
венький ауылдық
кітапханасының кітап-
ханашысы

Галина ГУБСКАЯ,
Батыс Қазақстан
облысы Бөрлі
ОҚЖ-не қарасты
орталық бала-
лар кітапханасы
филиалының
меңгерушісі

Роза
МҰСАҒАЛИЕВА,
Батыс Қазақстан
облысы Ақжайық
ОҚЖ-нің директоры

Жаңылай
МАҚАСОВА,
Батыс Қазақстан
облысы Зағип және
нашар көретін аза-
маттарға арналған
кітапхананың
директоры

Роза ИСАТАЕВА,
Ж. Молдағалиев атындағы
Батыс Қазақстан облыстық
кітапханасының директоры

Шолпан
БЕКЕШЕВА,
Орал қалалық
ОҚЖ-сі №9 қала-
лық кітапханасы-
ның кітапханашысы

Возьмёмся за руки, друзья, чтоб не пропасть нам в одиночку!

«Библиотека является одним из главных звеньев в процессе подготовки компетентного, квалифицированного специалиста, выгодно отличающегося на современном рынке труда, она выполняет свою основную функцию - способствовать процветанию страны, ее экономическому, политическому и духовному развитию, созданию высокообразованного общества, интеллигентного по своей сути»

Н.А.Назарбаев

С 21 по 23 сентября в г.Кокшетау на базе Областной универсальной научной библиотеки им.М.Жумабаева прошел семинар-тренинг «Создание сильных библиотечных ассоциаций». Его организаторами выступили Управление культуры Акмолинской области, Международная Федерация библиотечных ассоциаций и учреждений (ИФЛА), Библио-

течная ассоциация Республики Казахстан (БАРК), Акмолинская областная универсальная научная библиотека им. М.Жумабаева. Гостем семинара стал директор городской библиотеки г.Франкфурта-на-Одере доктор Дирк Виссен.

Также в нем приняли участие представители республиканских, областных и районных библиотек, библиотек учебных

заведений, ассоциаций, консорциумов, общественных объединений, волонтеры.

Участникам была предложена интересная, насыщенная программа, направленная на дальнейшее усиление и активизацию библиотечных ассоциаций и совершенствование библиотечной деятельности.

Открыл семинар-тренинг начальник Акмолинского областного управления культуры Оспанов М.У., который выделил значимость библиотечной работы в духовном развитии населения.

В своей приветственной речи Президент БАРК Бердигалиева Р.А. подчеркнула, что мы стоим на пороге больших событий. Страна строит демократическое общество, и сегодня ни одно решение Правительства РК не принимается

без участия общественности. И именно библиотечные ассоциации могут в полной мере принимать решения, защищать и представлять интересы библиотечного сообщества перед государством. Далее Бердигалиева Р.А. отметила, что база для проведения семинара выбрана не случайно. АОУНБ им.М.Жумабаева в преддверии большого юбилея - 65-летия сохраняет свои передовые позиции, выходит на уровень развитых библиотек мира.

Мы увидели большие изменения в АОУНБ, произошедшие в процессе реализации Программы модернизации библиотек Акмолинской области. В ходе экскурсии по залам библиотеки сотрудники с воодушевлением рассказывали и демонстрировали все достижения. Это приобретение книжных сканеров «Оптим», пополнение фондов, приобретение редких уникальных книг, появление новых услуг, внедрение программы РАБИС, создание электронного каталога, разработка программ област-

ного значения и т.д. Вместе с коллегами отдела искусств мы искренне радовались приобретению уникального оборудования аналого-цифрового преобразователя, с помощью которого обеспечивается сохранность богатой коллекции музыкальных шедевров библиотеки.

Все это в полной мере подтверждают слова директора АОУНБ им.М.Жумабаева Бердалина А.Т. о том, что библиотека будет жить еще многие столетия, так как, несмотря ни на что, человечество не перестает читать и обращаться к печатному слову.

Далее в соответствии с программой Президент БАРК Бердигалиева Р.А. представила всех приехавших на семинар и приступила к ознакомлению доклада на тему «Приоритеты развития Библиотечной ассоциации РК на 2011-2015 годы», в котором были раскрыты приоритеты развития БАРК, освещены актуальные вопросы. «Профессия библиотекаря не только не уходит в прошлое, но

и выходит в тридцатку нужных профессий. В связи с переходом на инновационный путь развития Республики Казахстан, демократизацией казахстанского общества, БАРК в современных условиях призвана повысить свою роль в библиотечном обществе», - отметил докладчик.

В ходе семинара применялись активные методы и приемы, направленные на мыслительную активизацию участников. Всем было предложено ответить на вопросы: Мои успехи в библиотечном деле История успеха; Ваши ожидания от семинара; Основные компоненты Ассоциации и др.

Также мы с большим интересом приняли участие в ролевой игре «Президент Ассоциации и Директор библиотеки: от конфронтации до консолидации». Участники игры придумывали различные проблемные ситуации, касающиеся деятельности библиотек, и совместными усилиями находили пути решения. С большим интересом участники отнеслись к конкурсу на лучшие речёвку и слоган о БАРК.

Творческий дух и настрой семинара способствовали активному диалогу по ряду актуальных вопросов, в том числе планирование библиотек, соблюдение прав интеллектуальной собственности, создание при БАРК аттестационного Совета, разработка Кодекса этики библиотекаря, программ по сохранности фондов, вопросу введения профессионального праздника и другие.

Во второй день семинара мы познакомимся с деятельностью городской библиотеки г.Франкфурта-на-Одере(Германия), которую представил нам в своих интересных, содержательных докладах ее директор Дирк Виссен.

Первый доклад «Библиотека - партнер по культуре и образованию в городе и регионе» д-р Дирк Виссен начал с цитаты немецкого поэта, писателя, драматурга Генриха фон Клейста: «Нигде невозможно узнать степень культуры города, а также дух его господствующего вкуса и одновременно правильное познакомиться с ним, кроме, как только в библиотеках». С приходом Дирка Виссена заметно расширились функции публичной библиотеки, активизировалась работа по кооперации, появились новые формы массовых мероприятий, активизировалась работа по сотрудничеству с прессой, налаживанию партнерских отношений, укреплению материально-технической базы. В целом это все способствовало формированию позитивного имиджа библиотеки. Активно в своей работе Дирк Виссен ис-

пользует телевидение, как мощное средство идейно-эмоционального воздействия на население.

Большой интерес вызвал его второй доклад «100 дней - 100 человек - 100 идей». Это своеобразная авторская программа Д. Виссена, в которой отражаются коммуникативные стратегии и работа с общественностью.

Заслуживают уважения основные принципы работы городской библиотеки г.Франкфурта-на-Одере: Каждый посетитель для нас важен; Мы - место культуры и образования; Мы - Центр духовной жизни.

Семинар стал мощным толчком для дальнейшего усиления и активизации деятельности БАРК, пополнения рядов БАРК, дал пищу для раздумий, основу для интересных идей. Был достигнут ряд целей и задач. Во-первых, это повышение профессиональной квалифи-

ции. Всем участникам семинара были вручены сертификаты. Во-вторых, БАРК пополнилась новыми членами. На семинаре было подано много индивиду-

альных и коллективных заявлений о вступлении в БАРК, в том числе Академия Кокше, Кокшетауский колледж культуры им. Акана-сері. В-третьих, приобретение новых друзей единомышленников. Обмен опытом.

В заключении семинара наш гость и коллега д-р Д.Виссен предложил нам подумать над проблемным вопросом: как измерить качество библиотечной работы? И ответ был определен следующим образом: качество нашей работы определяется уровнем патриотизма, культурности, образованности и воспитанности населения.

Яркой кульминацией нашей встречи стало пускание в небо воздушных фонариков с загадыванием желаний в живописном месте Акмолинском края – Зеренде.

Наши фонарики улетели, но в душе осталось чувство удовлетворенности и радости от того, что нас стало больше. А вместе мы – сила!

Роза МУХАМЕДЖАНОВА, руководитель сектора культурных программ Службы связи с общественностью НАБ РК
e-mail: R.Mukhamedzhanova@nabr.kz

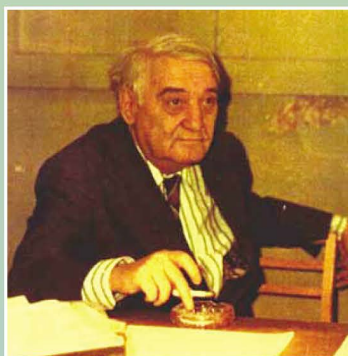

81

Үшінші бөлімнен
журналист
А. Құрметұлының
«Көшпенділер және
Қабыл мен Әбіл хикая-
сы» тақырыбындағы
тарихи танымдық
тұрғыдан талда-
нған шығармасын
оқи аласыздар.
«Таланттар
шеберханасы»
айдары арқылы
жас суретшілер
Е. Ерхасан мен
Г. Жұрқабаевалардың
төл туындыларын-
дағы Тәуелсіз
қазақ елінің көркем
картинадағы көріні-
сіне куә боласыздар.
Мұндағы журналист
Мақсат Мәліктің «Із»
өңгімесі мен ақын
Айдар Ұлықпанның
«Мен Қазақпын!» жыр
жолдарының да берер
тағылымы мол

84

82

83

80

Амангелді
ҚҰРМЕТҰЛЫ

КӨШПЕНДІЛЕР ЖӘНЕ «ҚАБЫЛ МЕН ӘБІЛ» ХИКАЯСЫ

Әдетте, қазақты, тек қазақты ғана емес түрік халықтарының барлығын дерлік «көшпенділер» дейтіні бар. Әрине, ертеде ат құлағында ойнаған түрік жұртының біраз ұрпағы қалалар салып, отырықшы тұрмысқа көшкендігі белгілі жай. Шамасы, Еуразия сахарасын мекендеген көшпенділердің соңғысы қазақтар шығармыз. Бірақ, біз де XX ғасырда отырықшы тұрмысқа көшіп болдық. Тек кейбір өңірлерде жазда жайлауға күзде күзеуге кететін аздаған қазақтар болмаса, басқамыз қазір «жайлау, қыстау» сияқты ұғымдарды тілімізде ғана сақтап, өмірімізде оны қолданбайтын болдық. Дегенмен, мені «осы көшпенділер қайдан пайда болды?» деген сұрақ мазалайтыны бар. Бәлкім, тарихшылар сан түрлі болжамдар айтатын шығар. Бәрінің де уәждерінің орынды немесе ақылға симайтын тұстары кездесуі бек мүмкін. Дегенмен, өз басым көшпенді және отырықшы тұрмысты Құран Кәрім хиссаларымен байланыстырғым келеді де тұрады. Өйткені, қияметке дейін сақталатын кітапта айтылмаған мәселе сирек екені белгілі жай. Сондықтан, көшпенділердің шығу тегі жайлы мәселені Құран Кәрім хиссаларымен байланыстырып көрейін. Сөз жоқ, бұл қылығым үшін біраз діндарлар ренжитін шығар. «Қасиетті кітапта ондай нәрсе жазылмайды» дейтін болар. Дегенмен де, өзімнің түсінгенімді қағазға түсіріп көрмекпін. Сонымен...

Ғылымда көшпенді тұрмысты көбіне гректің *nomades* — көшпенділер деген сөзінен шығарып, «номадизм» дейді. Мұны қысқаша «экстенсивті мал шаруашылығымен айналысатын жұрт» деп сипаттауға болады. Білетіндер, сығандарды да, Оңтүстік Шығыс Азияның балық аулап, көшіп жүретін тайпаларын да көшпенділердің қатарына қосыпты. Бірақ көшпенді жұрттың «көкесі» біздің бабалар өкәндігін, көне сақтар, ғұндар, түріктер өкәндігін бір ауыздан мойындайды. Демек, қысқаша айтқанда, көшпенділер — мал баққан жұрт. Енді Құран Кәрімге жүгінейік. Құран-шарифте Адам атаның

балалары Қабыл мен Әбілдің оқиғалары сипатталады. Егер, Құран аяттары мен хадистерге сүйенсек, Алланың қалауымен Адам ата мен Хауа анадан алдымен Қабыл мен бір қыз, содан соң Әбіл мен бір қыз туады. Қабыл мен Әбіл ержеткенде, Қабыл тіршіліктің көзі ретінде егіншілікті, Әбіл малшылықты таңдапты. Міне, дәл осы тұста адамзат баласының көшпенді және отырықшы тұрмысы басталатын болса керек. Өйткені, отырықшы тұрмыстың негізгі сипаты егіншілік болса, көшпенді тұрмыстың белгісі — малшылық. Бұл — менің пікірім. Кейбір ислам ғұламаларының деректерін ек-

шей келе, түрік зерттеушісі Осман Карабиық Адам атаның жаратылғанына 312 мың жыл болғандығын айтады. Егер, осы уақытты негізге алсақ, көшпенділік пен отырықшы тұрмыстың алғашқы баспалдағы осыдан 200 мың жыл бұрын қалыптаса бастады деуге болады. Бұл да — менің болжамым. Дауласса-тындар көп екені анық. Дегенмен, бұл — гипотеза. Таза ғылыми емес, ғылым мен дінді бір-бірімен үйлестіре айтқан гипотезам. Сонымен, әлгі Қабыл мен Әбіл хикаясына оралайық. «Иман» журналында бұл оқиға сипаттала келе «Отбасы тыныш, мамыражай, бақытты өмір сүріп жатты.

Қабыл мен Әбіл есейіп ер жетті. Әрқайсысы өнді өзінің өмірлік жолдасы болуын қалады. Алла Тағала мұны өке-шешелерінің де көкейлеріне салып, Қабылға Әбілдің қарындасын, ал Әбілге Қабылдың қарындасын алып беру керектігін білдірді. Сөйтіп, әрқайсысының қалағандары болмақ. Адам аләһис-сәләм бұл хабарды балаларына жеткізді», – деп тағы бір мәселенің шыққаны айтылады. Жалпы, оқиға жәлісі бәрімізге таныс. Қабыл Әбілді өлтіреді. Бірақ оған дейін кісі өліміне апаратын себептер де сипатталады. Ең басты себеп ретінде қызғаншақтық аталады. Өйткені, Қабылдың сыңары Әбілдің сыңарына қарағанда сұлу болса керек. Сондықтан, Қабыл өзімен бірге туған қарындасына үйленуді қалайды. Оны Әбілден қызғанады. Егер сол дәуірде Адам атаның балалары санаулы болғандығын ескерсек, бұл істі түсінуге болады. Алайда, Қабылдың «өз қарындасыма үйленемін» деген қалауы кейіннен отырықшы жұрттың, одан соң кейбір исламды қабылдап, отырықшы қауымға айналған түрік халықтарының арасында көздесетін жақын туыстарға үйлену ісінің басы болса көрер. Өйткені, Қабылдың өзімен бірге туған сыңарынан гөрі оған Әбілдің сыңары бір саты болса да алыс еді. Әрине, кейін ислам бірге туғандардың бір-бірімен үйленуіне тыйым салды. Дегенмен, мұндай сорақылық Ежелгі Римде, Византияда кездесіп отырған. Орта ғасырларда түрік халықтары да жақын туыстарымен үйленбесе керек. Себебі, көшпенділердің жөті атаға дейін қыз алмау салтын қазақтар сақтап келеміз. Қазір өзге жұртта, соның ішінде мұсылман қауымында

нөмере туыстардың бір-бірімен үйлену беруіне рұқсат бар. Бірақ, қазақта олай емес. Өйткені, бұл – Әбілден келе жатқан көшпендінің танымы. Яғни, ата-анасы бір болса да Қабылдың қарындасы Әбілге өз сыңарына қарағанда шамалы болса да алыс еді. Көшпенділер, соның ішінде қазақтар дүние жаратылғаннан бері Алла тарапынан жіберілген бұл ережені бұзбай көледі. Бұл – Қабыл мен Әбілдің қақтығысының басты себепшісі болған үйлену мәселесіне қатысты түйген ойларым. Тіпті, қазақтың «ауру астан, дау қарындастан» деген мақалын сол дәуірге апарып бір-ақ тірегім келеді.

Тағы бір мәселе, Қабыл мен Әбіл оқиғасында Қабыл қызғаншақтығымен көзге түседі. Әбіл жайында олай айтылмайды. Оның әділ болғандығы, кез келген істі ықыласпен атқарғандығы айтылады. Ал Қабылдың қызғаншақтықтан бөлек, немқұрайлы болғандығы айтылады. Әдетте, көшпенді жұртты өзгелер батыр, ақкөңіл, қайырымды, әділ деп сипаттайды. Бұл – Әбілден қалған мінәз. Отырықшы жұртта іштарлық, қиянат, қулық-сұмдық жиі көздікөседі. Мәселен, орта ғасырларда Еуропа жұрты бірінің өгініне көлесі бірәудің малы түсіп кетсе, иесін өлтіріп тастаудан тайынбаған екен. Қазақ қала жағалаған Ферғана жұртың, соғдылықтарды, қытайларды алаяқ, өккі, қулық-сұмдық көп жасайтын қауым ретінде бағалайды. «Өзбек өз ағам, сарт садағам» деуінің өзінде түбі бір өзбек ағайынға, оның ертеде көшпенді жұрт болған туыс екендігіне көрсеткен құрметті байқаймыз. Оның үстіне Қабыл Жаратушының үкіміне қарсы шыққан адам. Оты-

рықшы халықтар да – солай. Отырықшылар елден бұрын пұтқа табынуды, дінді бұзуды бастаған. Идуанизм де, христиандық та – солай. Көшпенділер әу бастан ғылыми тілмен айтқанда протомотеизм немесе монотеизм деп аталатын дін ұстап, бір ғана Жаратушыға мойынсұнса, отырықшыларда Зевс, Афина, Посейдон, Марс дейсіз бе толып жатқан құдайлары болған. Отырықшы өмір көшкен үнді мен қытай жұртында да құдай көп. Көшпенділерде ондай жоқ. Демек, Әбілдің заманынан бері малшы қауым бір Жаратушыны таныған болса керек. Содан соң, Құранда Қабыл мен Әбілдің арасындағы тартысты шешу үшін Алла үкім шығарғандығы айтылады. Яғни, екеуі Алла үшін құрбандық берулері керек еді. Сөз басында айтқанымыздай, Әбіл бұл шешімге разы болып, ықыласпен құрбандыққа ең семіз қойын шалады. Қабыл, өзі жиған астықтан шірігенің, жеміс-жидектің ұсағын құрбандық ретінде ұсынады. Алланың үкіміне мойынсұнғысы көлмейді. Соның салдарынан оның құрбандығы қабыл болмай, Әбілдікі қабыл болыпты. Бұған ашуланған Қабыл Әбілді өлтіргісі көледі. Тіпті, оны ашық айтады. Бірақ бұған Әбіл ашуланбастан: «Ей, бауырым, сен мені өлтіріп ешқашан бақытты бола алмайсың. Бұл іс саған ешқандай пайда бермейді. Сенің бақытсыз болып, өкініште қалуыңа мен себепкер емеспін. Бәлкім, себепкер өзің шығарсың, бауырым! Сен Аллаһ Тағаланың тек тақуа, ізгі пенделердің ісін ғана қабыл ететіндігін білесің. Біле тұра, бізге жол көрсеткен Аллаһ Тағалаға да, өкемізге де бағынбадың. Ал мен өзіңнен күшті болсам да, ешқашан сені өл-

тіруді қаламас едім. Өйткені, шайтанның тіліне еріп, жолдан тайдыруына көнбеймін», – дейді. Бұл – мәселенің діни хиссалардағы көрінісі. Егер, адамзат тарихына көз жүгіртсек, сонау ерте замандарда-ақ көшпенді тұрмыс көшкен қауымның табыстырақ болғандығын байқаймыз. Отырықшы жұрттың көшпенділерге талай соқтыққаны да белгілі. Парсылардың, қытайлардың, Александр Македонскийдің көшпенділермен қақтығысы – соның айғағы. Әбілдің «Ал мен өзіңнен күшті болсам да, өшқашан сені өлтіруді қаламас едім. Өйткені, шайтанның тіліне еріп, жолдан тайдыруына көнбеймін», – деуі көшпенді жұрттың өз заманында отырықшы жұрттан мықты болғандығын, бірақ отырықшы қауымды толық жойып жібермейтіндігін көрсетеді. Таласбек Әсемқұлов ағамыз ертеде отырықшы жұрттың көшпенділердің жорығын табиғи апатқа теңегенін айтады. Ал көшпенділер болса, шабуылдаған өлдеріне тұрақтамастан, тек олжа алып, шегініп кетіп отырған екен. Оған тарих та – куә. Бірқызығы, отырықшыжұрттарөздеріне көшпенділер соқтыққан соң ғана өркениет тудырып отырған екен. Мәселен, арийлер атанып кеткен көне қауымдардың жорықтарынан кейін үнді, парсы, Кіші Азия мәдениеттері гүлденіпті. Ғалымдар арийлердің шыққан тегі қазіргі қазақ даласы мен Каспийдің солтүстігі екендігін айтады. Тағы бір мысал, Мысыр мен Кіші Азияға алғаш рет жылқыны апарған қауым хеттер де көшпенді жұрт болыпты. Олар б.з.д. XVIII-VIII ғасырларда Анатолия жеріне Каспийдің солтүстігіндегі далалық аймақтардан көшіп барған екен. Кейін,

хеттер Кіші Азиядағы көптеген өркениеттердің пайда болуына ықпал етті. Осы тұста айта кетер бір мәселе, қазақтың шежіресінде Оғыз қағанның дүниенің төрт құбыласына жорық жасағандығы айтылады. Шөкәрім Оғыз қағанды Мұхаммед (ғ.с) пайғамбардан 3 мың жыл бұрын өмір сүрген адам деп бағалайды. Бұл дегеніңіз, б.з.д. 2500 жылдар шамасы деген сөз. Яғни, көшпенді хеттердің Кіші Азияға жорық жасаған кезеңіне сәйкес келеді. Тарихшы Жамбыл Артықбай хет қауымын қазақтың Көте руымен байланыстырады. Үндестігі ұқсас екендігін айтады. Тарихшы шежірелердегі Оғыз қағанның жорықтарын осы хеттердің Кіші Азияға көшуімен байланыстырады. Оғыз қаған туралы аңыздарда ол өзі туғанда әкесі мен өзге жұрт көп құдайға табынғандығын, анасының түсіне еніп «Егер Тәңірге сыйынбасаң, сені ембеймін», – деп шарт қоятындығы айтылады. Кейін Оғыз бен әкесі Қара хан соғысыпты. Сөбеп, Оғыз бір Тәңірге, әкесі көп құдайға табынған деседі. Аңыздарда, шежіреде солай айтылады. Бір қызығы, хеттер дәуірінде де бұл қауымда Қылыш құдайы, Тақ құдайы, Найзағай құдайы сияқты ұғымдар болыпты. Хеттердің ұғымында, кешірімді болу – адамгершіліктің ең биік шыңы деп бағаланған екен. Оларда қарсыласқа мүмкіндік беру, кінәлінің өз кінәсін қанымен немесе еңбегімен жууы шарт саналыпты. Көшпенділерде де алда-жалда ойнастан немесе құл мен күннен туған бала болса, оны «тексіз» деп атап, егер сол бала өржетіп, ел қорғап көзге түссе, «тексіз» дегенді қояды. Мұның өзі көшпенділердің танымының ортақ болғандығын

көрсетеді. Сөйткен хеттер Кіші Азияға жылқыны алғаш апарған қауым ретінде сипатталады. Ал жылқының алғаш рет осы өңірде үйретілгенін әлем қазір мойындап отыр. Жылқының қолға үйретілген дәуірін қазақ Алаша хан аңызымен сипаттайды. Әбілғазы Баһадүр хан өзінің «Түрік шежіресі» деген еңбегінде Алашаны «Апынша хан» деп атаған екен. Көкшетау өңіріндегі Ботай қонысынан табылған жылқының сүйектері жылқының осыдан алты, алты жарым мың жыл бұрын қолға үйретілгенін айғақтайды. Шежіреде Оғыз қаған Алаша ханнан кейін тұр. Демек, тарихшы Жамбыл Артықбайдың Оғыз қаған дастанын хеттер дәуірімен байланыстыруының жөні бар. Өйткені, аңыздар Оғыз қағанның дүниенің төрт бұрышына жорық жасағандығын суреттейді. Бұл – аңыз-әпсаналарды интерпретациялауымыздан туған әңгіме. Ал енді әлгі Қабыл мен Әбілге қайта оралайық. Құранда қызғаншақтықтың көсірінен Қабыл Әбілді өлтіргені айтылады. Алғашқы шөйт Әбіл болды. Содан бері, жер бетінде қантөгіс толастаған емес. Құранның Маида сүресінің 28-аятында Әбілдің сөзі ретінде берілетін аят бар. Онда: «Егер сен мені өлтіруге қол созсаң да, мен сені өлтіру үшін қол созбаймын. Өйткені, мен өлемдердің Раббы – Алладан қорқамын», – делінген. Бұл да – «обал» деген бір ауыз сөзбен қоғамдағы жамандық пен жақсылықтың теңдігі, «ала жіп аттама» деген сөзбен әділет пен қиянаттың, махаббат пен зұлымдықтың, адалдық пен арамдықтың шекарасын бұзбауды үйрететін көшпенділердің таны-

мы. Әбілді көшпенділердің атасы дәуіміздің себебі – осында. «Иман» журналында бұл оқиғаның жалғасы:

«Жер бетіндегі алғашқы шөйіт – Әбіл өлді. Ол бұл дүниеден ғайып болды. Туысқандық та оны сақтап қала алмады. Әбіл өз ағасын өлтіруден бас тартты. Көрісінше, ағасын жамандықтан қайтару үшін насихат айтты. Тіпті, ол басқаларға үлгі-өнеге болуы үшін өзін құрбан өтуге әзір тұғын. Осылайша, Алла Тағала ақыл мен даналық дарыпқан, әке-шешесін де, Жаратушыны да риза өткен кісі құрбан болды. Оның күллі ісі басқаларға тура жол көрсету үшін еді», – деп бұл оқиғаның мәні сипатталыпты. Өз басым Әбілдің өлімін көшпенді тұрмыстың түптің-түбінде құритындығын меңзеген оқиға ретінде бағалаймын. Егер зер сала қарасақ, көшпенділер отырықшы халықтар сияқты табиғатты ластаған жоқ, өзін қоршаған ортамен әдемі үйлесім жасай білді, қағазға жазбаса да, санада сақталған даналықты қалдырды. Елден бұрын бір ғана Жаратушының бар екендігін таныды. Дүниетанымы көң болды. Көшпенділердің жорықтарының өзі түптің-түбінде адамзат өмірінде жаңа сөрлілістер туғызып отырды. Жоғарыда біз арийлер мен хеттерді айттық. Осы тұста хеттердің Кіші Азияға жорығы нем қоныс аударуы кезінде жөне одан кейінгі дәуірлерде сол өңірде иудаизм дінінің төуір қанат жайғанын байқаймыз. Құранда аты аталатын Дәуіт пайғамбарды христиандардың Давид дейтіні бар. Википедияда Дәуіттің б.з.д. 1000 жылдар мен б.з.д. 965 жылдары патшалық құрғаны жазылыпты. Бұл – ежелгі Израиль мемлекетінің күшейген тұсы. Ал

одан мың жыл бұрын хеттердің жылқыны осы өңірге әкелгені белгілі. Кейін бұл өңірде, яғни Кіші Азияда Ассирия, Мидия, Парсы елдері гүлденіп тұрған еді. Бұл Каспийдің солтүстігінен шыққан қауымның ежелгі өркениетті қалыптастыруға жасаған ықпалына нақты мысал болады. Беріге келсек, халықтардың ұлы қоныс аударуын туғызған ғұндар әу баста қытайдың Ақ қорғанды салуына түрткі болса, кейін Аттила бастап Еуропаға барған кезде, христиан дінінің Римнің қыспағынан шығып кетуіне, сөйтіп жаңа өркениет қалыптастыруына түрткі болды. Әдетте, қанқұйлы, қатыгез қолбасшы ретінде сипатталатын Шыңғыс ханның жорықтарынан кейін, ислам тарихында бұрын-соңды болмаған қуатты империя Осман империясы құрылса, Еуропа жұрты жаңа құрылықтар ашып, жаңа дүниелер ойлап таба бастады. «Әбіл өз ағасын өлтіруден бас тартты» делінетін әңгімені көшпенділердің отырықшыларды толық құртып жібермегендігі, бірақ отырықшы жұрттың ширығып, жаңа игіліктер жасауға ұмтылуына түрткі болғандығы деп бағалаған дұрыс-ау шамасы.

Жалпы, Әбіл мен Қабыл хисасын интерпретациялай келе Әбілді көшпенділердің бабасы деуге толық негіз бар. Құранда сипатталғандай Әбілдің Алланы танып, оның бұйрығын бұлжытпай орындауын көшпенділердің де көне дәуірлерден протомонотеистік немесе монотеистік дінді ұстануы деп бағалаған дұрыс шығар. Оның үстіне Жаратушы Құран Кәрімде Пайғамбар жіберілмеген қауымның жоқ екендігін ескертеді. Бұл мәселеге қатысты аяттар да аз емес.

«Аллаһқа серт! (Мұхаммед

(с.а.у.)) Расында сенен бұрын да үмметтерге өлшілер жіберген едік. Сонда да шайтан оларға өз қылықтарын әдемі көрсетті. Сондықтан бүгінде оң олардың досы. Оларға күйзелтуші азап бар» (Нахыл сүресі, 63-аят).

«Негізінде ескертуші болмаған үммет жоқ» (Фатыр сүресі, 24-аят).

«Әр үмметтің бір пайғамбары бар» (Юнус сүресі, 47-аят).

«Біз бір пайғамбар жібермейінше, азап қылмаймыз» (Исра сүресі, 15-аят).

Әринө, бұдан басқа да аяттар аз емес. Бірақ біз бұл аяттарды көшпенділердің де Жаратушысын танығандығын дәлелдейтін аяттар ретінде бағаладық. Бәлкім, содан да болар түрік тайпалары исламды тез қабылдады. Айналасы бір ғасырдың ішінде біздің өлкеде мұсылман түрік мемлекеті құрылыпты. Кейде мен бұл оқиғаларды көшпенділердің қанында бар, мыңдаған жылдарға созылған бір ғана Жаратушыға сенген сеніммен байланыстырғым келетіні бар. Бүгінгілердің арасынан «қазақтың иманы нашар, Аллаға ширк қосады, «әруақ» деп жүреді. Сендердің ұстанған бағыттарың қате», – деп шыға көлетін замандастарымды бір-жақтылыққа ұрынған шығар деп ойлаймын. Мәнінше, ерте-ректе қазақтың көнеден келе жатқан нанымын ислам күшейтіп, құлпытқанымен қазіргі жағдай басқаша сияқты. Қазір мұсылман атын жамылған түрлі топтардың бар екендігін білеміз. Шамасы олар ислам дінін белгілі бір халықтың ғана үлесі қылғысы келетін топтардың ісі ме кім білсін?! Әйтпесе, Әбілдің заманынан Жаратушысын таныған көшпенді жұртқа сын айтатындар шықпаса керек-ті.

Независимость на полотнах

Одним из приоритетов в деятельности Национальной академической библиотеки РК является поддержка молодежи, оказание помощи в реализации планов, раскрытии талантов и способностей. Именно поэтому часто в стенах НАБ РК проходят литературные вечера, встречи с молодыми поэтами, писателями, презентации их книг; выставки молодых художников.

Считаю, что так она наиболее выразительна. Думаю, что я должен показать всему миру историю Казахстана и сделать это правдиво – посредством своих картин».

Ермурат Ерхасан родился в Алматы в семье художника. Выпускник университета им. Абая в Алматы, имеет диплом художника-живописца. Участвовал во многих республиканских выставках. В 2002 году стал участником выставки «Современное искусство Казахстана» в Стамбуле (Турция). Мастер искусств Ирана.

Так, в ноябре текущего года свои работы представил молодой, но уже известный, талантливый художник, член Союза мастеров Ирана Ермурат Ерхасан. Экспозиция под названием «Тәуелсіздік жылнамасы» приурочена к 20-летию Независимости РК.

Гостями вернисажа стали Советник Посольства Исламской Республики Иран в Республике Казахстан Хоссейн Амиди, представители творческой и общественной интеллигенции Астаны, художники, кол-

леги, друзья. Вёл презентацию известный музыковед, педагог Юрий Аравин. Кстати, портрет Ю. Аравина представлен в портретной серии деятелей казахстанского искусства автора. В ней также находятся портреты Асанали Ашимова, Джамили Серкебаевой и многих других.

Кроме портретных полотен Ермурат в своих работах обращается и к исторической тематике, которую объясняет так: «Я люблю историю родной страны и воплощаю её на холсте техникой гладкой живописи.

Бесконечное *искусства*

В выставочной галерее Национальной академической библиотеки РК прошла персональная выставка художественных работ молодой художницы-прикладницы Гульданы Журкабаевой «Путь в бесконечность». Название выставки для начи-

нающей художницы глубоко символично. Это начало большого творческого пути, исканий, дерзаний и экспериментов. Автор картин - человек духовно богатый, творческий, ищущий, находящийся в постоянном поиске интересных замыслов и идей.

Окунуться в атмосферу тво-

рений художницы, понять ее произведения и поделиться впечатлениями были приглашены преподаватели, учащиеся колледжа Казахского Национального университета искусств по специальности «декоративно-прикладное искусство», будущие дизайнеры - учащиеся профессионального лицея №2, журналисты. Слова поздравлений с открытием выставки прозвучали от заместителя генерального директора НАБ РК Исакановой Г.Б., президента Общественного фонда «Алтын Кун» Кенжебулатова Е. Н, члена Союза молодых художников Астаны Айткужиной А.С.

Гульдана Журкабаева является выпускницей Костанайского гуманитарного института по специальности «дизайнер - интерьер». Член Союза молодых художников г. Астаны. Награждена грамотами, дипломами, сертификатом и благодарственным письмом Казахстанско-Норвежского проекта SYSLAB при поддержке Программы Развития ООН, МИДа Норвегии и акимата г.Астаны. Участница XIV Международного фестиваля творческой молодежи «Шабыт» - 2011.

На выставке Журкабаева Г. представила 35 работ. Это картины на коже, выполненные акриловыми красками с использованием натуральных камней бусин, декоративных пуговиц, монет, костей животных и других элементов. От абстракционизма до реалистических форм. Пожалуй, так

можно определить тематику работ Гульданы. На одних изображены определённые цветовые сочетания, которые воспроизводят бесконечное многообразие действительности и вызывают у созерцателя разнообразные ассоциации, на других - автор проявляет живую связь с прошлым, настоящим и будущим. На них мы видим наскальные петроглифы, элементы с сакского кургана, головного убора золотого человека, символы, связанные с Аркаимским заповедником. Интерес к таким символам не случаен – Гульдана не только пишет картины, но и интересуется историей древнего мира.

Мақсат МӘЛІК

13

Ілкі сәтте санасы іске қосылған ол айналасына көз сүзді. Айдалада тұр екен көз жетер жерде ешкім көрінбейді. Өз денесіне қараған үстінде лыпа жоқ. Тыр жалаңаш. Бәзбір бұзақылар шешіндіріп, тонап кеткендей. Бірақ еш қысылмады, себебі мұны көріп тұрған ешкім жоқ болатын. Бәрінен бұрын алаңдатқаны жалғыздық еді. Қабырғасы қайыса қайғырды, өзінің жалғыздығына. Бір нәрселерді есіне түсіргісі келген өштөңе өнбеді. Санасы ақ парақ сөкілді, тап-таза. Ми қуыстарында тек табиғат құбылыстарының өлесі тұр, сондай-ақ қоршаған ортаны білетін сияқты. «Анау тұрған ағаш» – деді, анадайда қуарып тұрған жалғыз төректі өзіне көрсетіп. «Мынау Жер», – деді, табанының астын оң аяғымен төуіп. Ауық-ауық әлденелерді айтты өз-өзіне. Бі-

рақ адамдарға қатысты еш нәрсе оралмады есіне. «Сірә, мен жер бетіндегі ең соңғы адам шығармын. Бір алапат дүлейде барлығы қырылып, қатты соққыдан құлағандықтан өсімнен ауысып, осы сәтте ғана өз-өзіме көліп тұрған шығармын», – деп ойлады. «Бірақ, жер бетіндегі ең алғашқы адам болуым да мүмкін ғой, еш нәрсе өсіме түсер емес», – деген екінші бір ой қылаң берді санасында. Шегі жоқ өкі ойдың ортасында ақыл-өсі біраз сарсаңға түсті. Қайсысы ақиқат, қайсысы өтірік, шетіне жете алмады өкі ойдың. Есөңгіреген қалыпта біршама уақыт орнында тұрды да, жүріп кетті.

Құлазып көледі. Көп уақыттардан кейін бір төңізге тап болды. Тіршілік иесі жоқ сөкілді, тым-тырыс. Жым-жырт. Майда толқындардың бұлқыныстары қауқарсыздықтарын анық сөздіреді. Төңіздің жағасымен жүре берді. Таусылатын емес. Күн ұясына қонақтаған кезде төңіз жағасынан бір із көздестірді. Сулы топыраққа түскен із, өзінің табанынан түскен ізге ұқсайтындай. Дәл жанынан басып, табанының ізін қалдырды. Бірдей екен, адамның ізі, тек сәл кішкентай. Ол да жалаңаяқ екен. Дүниеге өлі көлмеген жалғыздықтың, не өлемдегі ең соңғы жалғыздықтың иесі атанып отырған ол, алаңдаулы көңіліне жұбаныш табылғандығына ессіз қуанып, белгісіз бағытқа бастаған іздің соңына ілесті. Қараңғы түскөсін адасып қалармын деген оймен тоқтаған жерінде түнөп шығуға бекінді.

Таң атқасын қайтадан жолға шықты. Күні бойы салпаң жүріс, із жеткізер емес. Төңізден тым алыстап кеткен болатын бұл уақытта. Көшқұрым шаршап-шалдығып, тоқтаған жеріне қисая түсті. Ертең жалғастырамын деді іштей. Ертесіне тағы да іздің соңынан өрді. Бір қарағанда өзінің алдында ғана жүріп өткеніндей көрінгенімен, жеткізер емес, ол да тоқтамады. Сонымен екінші күн өтті, іздің иесі табылмады. Үшінші күні де әрекетін жалғастырды. Түс көзі болса көрек, күн тас төбеден төнгенде төсіп өтердей шақырады. Жалаңаш денесі шыжырылып барады. Ерні көзөріп, шөлдей бастады. Тілі аузына сияр емес. Морт көтті.

– Ей, із, қайда барасың? Мені қайда апарасың? Иә қайда? – деп сұрады.

Ізден жауап жоқ, шұбатылған қалпы белгісіз бағытқа асығып барады.

– Ей, із, мені қайда апарасың, – деймін.

Ештөңе естімеді.

Күндер өте берді, қанша таң атып, қанша күн батқанынан өзі де шатаса бастады. Түлкі бұлаңға салған із жеткізер емес, жөңкіліп кетіп барады. Ол өбден шаршап-шалдыққан еді, діңкөсі құрып, бойындағы күшқуаты таусылды. Әйтеуір бір күні түс көзінде шұбатылған із қалың жынысты орманға келіп тірелді. Орманның шетіне ауық-ауық құлап, ауық-ауық орнынан қайта тұрып өрең жетті. Бірақ орманға сіңген ізден ері қарай ешқандай белгі таба алмай қойды. Ізім-қайым, еш белгі табылмады. Ол қалың орманның ішіне кіріп өлгі іздің иесін іздерің не көлген ізімен кейін қайтарын білмеді. Бұл уақытта күнде қызарып, ұясына қонақтауға асыға түскен еді.

Айдар ҰЛЫҚПАН

МЕН ҚАЗАҚПЫН!

Мен Қазақпын! Жаратқан Аллам өзі,
Жүрегімде иманым өшпес мәңгі.
Жаратқан соң, бір Аллам, өмір сүр деп
Жер бетінен алғанмын өз орнымды.

Мен Қазақпын! Әлемде орны ерөң,
Ер түріктің тамырынан нәр берілген.
Еуразияның кіндігі өзім болам,
Білмегендер біліңдер жар салам мен.

Мен Қазақпын! Нәр алған ата-анадан,
Парызымды жаттаған бесігімнен.
Әрбір сөзін ардақтап биік көрген,
Ақ тілегін тастамай жүрегімнен.

Мен Қазақпын! Тарихым баршаға аян,
Керек десе дауыл боп тау қопарам.
Мен сондай қайсар елмін ертеректен,
Болса қажет мінезім мың құбылған.

Мен Қазақпын! Батырмын ел қорғаған,
Ұл қызым қару алып жер қорғаған.

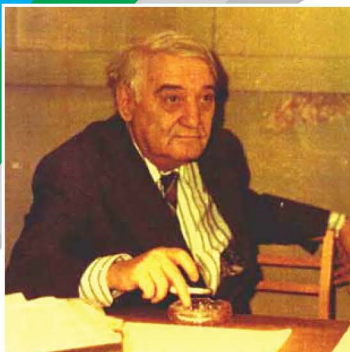
Айбатым арыстаннан асып түсер,
Жауға қарсы шапқанда тас боратқам.

Мен Қазақпын! Ғарышты бағындырған,
Жерді басқан аяғым, айды басқан.
Жұлдызбын деп өздерін санайтындар,
Шын жұлдызбен құшақтасып өн де салғам.

Мен Қазақпын! Спорттан дес бермеймін,
Бәйге десе өшкімнен сөскенбеймін.
Қанымда бар қасиет, жанымда бар,
Додаға түскендерді ескермеймін.

Мен Қазақпын! Тіліммен тас та жарғам,
Қажет болса өгер де бас та жарам.
Бойтұмарым бабадан мирас болған,
Сен үшін міне, жаным, құрбан болам.

Мен Қазақпын! Тізгін кеңге жайған,
Бүгінде бүкіл әлем мойындаған.
Мәртебем көкте ұшып, гүл жайнаған,
Тәуелсіз, байтақ елмін мен қайтадан!

«ОҚЫРМАН ЕУРАЗИЯ»

**фестивалі аясында өтетін байқауда
бақ сынауға шақырамыз!**

«Еуразия түйеге ұқсас, оның екі өркені бар. Бірі – Мәскеу, екіншісі – Астана. Осы екі өркенді мықты түйе барлық қиын-шылдықтарды жеңе алады». Бұл – белгілі еуразиятанушы, түркітанушы ғалым Л. Н. Гумилёвтің тұжырымы.

1912 жылдың 1-қазанында дүниеге келген көрнекті ғалым, географ, тарихшы-этнолог әрі этногенез теориясының авторы Лев Николаевич Гумилёвтің 100 жылдық мерейтойы үстiмiздегi жылы ЮНЕСКО шеңберiнде тойланады деп жоспарлануда.

Сондықтан да, Л. Н. Гумилёвтің ғылыми мұрасын зерделеумен Ресейлік, шетелдік ғылыми-зерттеу, білім беру мекемелері белсене айналысуда. Алайда ғылыми мұраны зерттеп қана қоймай, оны көпшілікке насихаттаудың маңызы зор. Мұны Ұлттық, ғылыми, көпшілік кітапханалар, оқу орындарының кітапханалары міндетіне алған. Осылайша, дүниежүзілік деңгейдегі дүбірлі думанға кітапханашылар қауымы да сүбелі үлес қоспақ.

Л. Н. Гумилёвтің 100 жылдық мерейтойына орай, «Оқырман Еуразия» атауымен Халықаралық фестиваль ұйымдастыру идеясы қараша айында Павлодар қаласында өткен «Кітап. Уақыт. Қоғам» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияда туындаған.

Бұл ретте кітапханалық сабақтар, библиографиялық оқулар, кітап кафеелерінің жұмысы мен кітапты кітапханалық сахналау, сондай-ақ өзге виртуалды әлем табынушылары мен кітап оқудан қол үзгендер үшін дауыстап, естірте оқу, электронды көрмелермен қатар ғаламтордың электронды ресурстары бойынша навигатор құралы болатын әдебиеттер тізімі және басқа да жұмыс үлгілері болуға тиіс.

Фестивальдің міндеттері:

- экономикалық және мәдени ықпалдастықтың, халықаралық ынтымақтастықтың еуразиялық идеясын көпшілікке тарату;
- студенттер мен оқушыларды Отан тарихында өзінің ғылыми ерлігі мен қызметі арқылы ерекше із қалдырған тұлғаларды тануға тарту;
- кітап оқуды, ынтымақтастықты, ұлттық мәдениетті құрметтеу, мәдениетаралық байланыстар негізінде қазіргі қоғамдағы зерек, қабілетті деген жас таланттарды тауып, қолдау көрсету;
- ғылыми-шығармашылық байланыс негізінде оқылған кітап туралы ақпараттық-шығармашылық алмасу және оқырман белсенділігін арттыру;

• жастарды зерттеу, шығармашылық, қоғамдық қызметтерге қатыстыру;

• ТМД кеңістігіндегі кітапханалардың әр алуан әлеуметтік оқу институттарымен серіктестік және шығармашылық байланыстарын нығайту.

Фестиваль 2012 жылы өткізіледі және төмендегідей төрт конкурстық бағдарламадан тұрады:

- «Еуразияның зияткерлік көшбасшысы» атты оқырмандар байқауы (Л. Н. Гумилёвтің өмірі мен шығармашылығына арналған топтық сайыстың финалы Павлодар қаласында сәуір айында өтеді);
- «Ең үздік ғылыми-зерттеу жұмысы» бойынша байқау;
- «Ең үздік шығармашылық жұмыс» бойынша байқау (Еуразия кеңістігіндегі мәдениет пен өркениеттің диалогы — бейнелеу өнері, әдебиет, театр және кино, медиажобалар);
- «Ең үздік библиографиялық жұмыс» бойынша байқау.

«Ең үздік ғылыми-зерттеу жұмысы» бойынша байқау қазіргі ақпараттық қоғамдағы интеллектуалды көшбасшылыққа лайық талантты жас зерттеушілерді тауып, оларға қолдау көрсетуге мүмкіндік береді.

«Ең үздік библиографиялық жұмыс» бойынша байқау кітап оқу, оқуды ілгерілету ісіне арналған қызықты шығармашылық жобаларды тауып насихаттауға, жастарды оқуға тартуға, сонымен қатар кітап насихатшылары мен оқу ісі жетекшілерінің халықаралық кәсіби ынтымақтастықтығының дамуына ықпал өтеді.

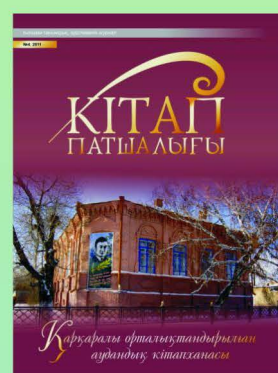
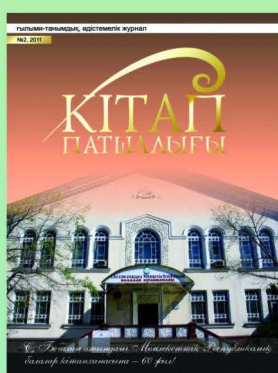
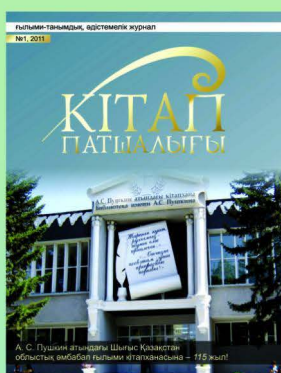
«Ең үздік шығармашылық жұмыс» бойынша байқау Еуразия кеңістігіндегі мәдениет пен өркениеттің диалогы — бейнелеу өнері, әдебиет, театр және кино, медиажобалар арқылы таланттарды анықтап, қолдау көрсетуге негіз болады.

Фестивальді ұйымдастырушылар:

- Қазақстан Республикасы Ұлттық академиялық кітапханасы;
- Ресей Кітапханашылары Қауымдастығы;
- Челябинск Мемлекеттік Мәдениет және өнер академиясына қарасты «Ақпараттық қоғам» ғылыми-білім беру орталығы;
- С. Торайғыров атындағы Павлодар Мемлекеттік университетінің Ғылыми кітапханасы.

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

ғылыми-танымдық, әдістемелік журналы

Құрметті оқырмандар!

Сіздерді «Кітап патшалығы» журналына жазылушылардың қатарынан көруге қуаныштымыз.

Жазылу индексі:

«Қазпошта» АҚ каталогында - 74330

«Евразия Пресс» агенттігінде - 74330

Уважаемые читатели!

Мы будем рады видеть вас в числе подписчиков журнала «Кітап патшалығы».

Подписной индекс:

в каталоге АО «КАЗПОЧТА» - 74330

в подписном агентстве «Евразия Пресс» - 74330

www.nabrk.kz